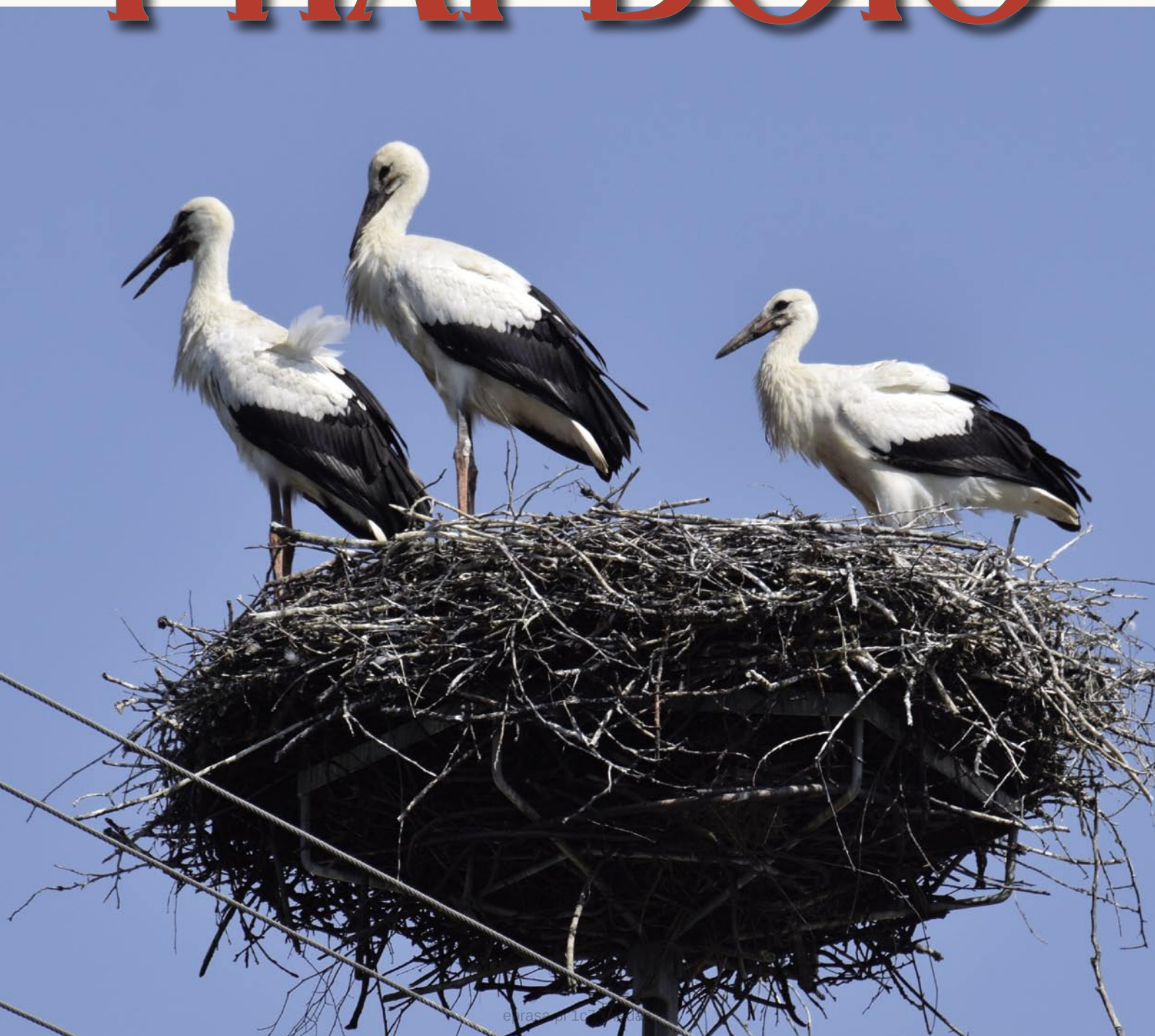
Ukraińskie Pismo Podlasia
3 (193) 2024
Cena 6,00 PLN VAT 5%

NAD BUHOM I NARWOJU
www.nadbuhom.pl

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

НАД БУГОМ І НАРВОЮ
NAD BUHOM I NARWOJU

№ 3 (193) 2024 ТРАВЕНЬ — ЧЕРВЕНЬ Nr 3 (193) 2024

ЗМІСТ НОМЕРА ❖ SPIS TREŚCI

Я. Т., *Більська презентація 14-томника Лесі Українки* 1
(лх), *Лесі Українки короткий життєпис* 2
(red.), *Ukraińskie słowo na bielskiej scenie* 3
(red.) *XX Konkurs Piosenki Ukraińskiej „Z Pidlaśkoji Krynycі 2024”* 6
L. Łabowicz, *Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi* 11
А. Лукашевич, *Хмари і Тімошка* 17
Є. Жабінська, *Як подолати інтелектуальну лінь?* 18
Ре-Д., *Він пішов, бо інакше не міг* 19
В. Яручик, *Як багато значить слово: народне, художнє, авторське… Кілька штрихів з нагоди народження «Країни свойого слова»* 20
Ю. Гаврилюк, *Поміж Володимиром, Києвом та Супраслем. Короткий нарис з етноконфесійної історії Більська і Підляшшя у першій половині XVI ст.* 22
Ю. Бідношия, *Феномен писемних діалектних текстів (наївна поезія Північного Підляшшя)* 28
Ю. Гаврилюк, *Історична пам’ятка XVI ст. при телятицькій церкві* 33
Л. Лабович, *«Хоч би й за вола, аби діевкою не била»… Весiᵉлє в Курашеві (III)* 34
С. Савчук, *Михайлове щастя в час лихий* 37
Ре-Д., *Słowa, jakich my ne znali abo zabyli* 39
Praktyczny słowniczok dla słuchajuczych i czytajuczych 39
(ред.), *З організованого життя над Бугом і Нарвою* 42

НАША ОБКЛАДИНКА

Підляшшя – країна буслів, яких деінде звуть бузьками або лелеками (тут крилаті жителі Красного Села у ґміні Ботьки). **Стор. II:** Пам’ятник Лесі Українці у столиці канадської провінції Онтаріо місті Торонто. Розташований у Гай-Парку, найбільшому парку міста, що знаходиться в районі Bloor West Village, одному з історичних осередків проживання української громади Торонто, монумент було встановлено в середині жовтня 1975 року на замовлення Жіночої Ради Конґресу Українців Канади. **Стор. III-IV:** Кольори підляської весни і початку літа (на останній світлині *каплочка* на криниці поміж Лядами і Курашевом). *Всі фотографії Ю. Гаврилюка.*

eprasa.pl 1c7f349dae

Більська презентація 14-томника Лесі Українки

18 квітня в Більську в конференц-залі Союзу українців Підляшшя відбулася урочиста презентація та дарування 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки. Захід відбувся в рамках візиту на Підляшшя делегації Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серед його учасників були, зокрема, секретар Кліщель Валентина Сидорук, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик, заступник голови СУП д-р Андрій Артем'юк, який особисто доклав зусиль для підготовки цієї події.

Захід почали директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович та заступник директора ПНІ Юрій Гаврилюк, який ініціював приїзд гостей з Волині. Директори ПНІ вказали на значення візиту волинської делегації та важливість презентації і дарування на Підляшшя 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки.

Вже на початку заходу прозвучало поетичне слово Лесі Українки: її вірші «Надія» та «Вечірня година» прочитали Єва Ґіза та Даша Роґаля. Згодом директор ПНІ представив постать очільника делегації проректора Волинського національного університету ім. Лесі Українки проф. Юрія Громика, підкреслюючи, що він відомий український мовознавець, який вивчає західнополіські говірки, а в колі його наукових інтересів також українські говірки Підляшшя.

Презентація проф. Юрія Громика «Леся Українка та 14-томне академічне повне зібрання творів» почалася відеокліпом Марини Круть «Леся». Проректор ВНУ детально представив історію підготовки нового повного зібрання творів найвідомішої української поетеси, яке в 2021 р. видав Лесин університет у Луцьку. Волинський дослідник підкреслював зв'язки Лесі Українки з Волинню та детально охарактеризував зміст окремих томів 14-томника.

Зустріч завершилася урочистим дарування Підляському науковому інституті 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки, яке звершив проректор Волинського національного університету ім. Лесі Українки проф. Юрій Громик. Волинська делегація передала також Підляському науковому інституті та учасникам зустрічі інші подарунки. Своєю чергою Підляський науковий інститут передав Волинському національному університетові ім. Лесі Українки видану нещодавно фундаменталь-

Вірші Лесі Українки «Надія» та «Вечірня година» прочитали Єва Ґіза та Даша Роґаля

eprasa.pl 1c7f349dae

ну антологію україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова», яку вручив проф. Ю. Громику упорядник антології і заступник директора ПНІ Юрій Гаврилюк. Закінчуючи, директор ПНІ д-р Григорій Купріянович скерував до волинської делегації слова підтримки з боку українців Підляшшя в драматичний час, коли Україна захищає своє існування перед російською агресією.

Організаторами заходу були Підляський науковий інститут, Союз українців Підляшшя та Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Медіа-патронат над заходом прийняв Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою». Спонсорами події були Фундація Arhelan – Громадсько відповідальні та Польська мережа магазинів «Arhelan».

Проведення в Більську урочистої презентації 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки та дарування цього монументального видання українському середовищу Підляшшя мало вимір символічний. Таким способом на Підляшші, де автохтонною є українська мова і культура, нагадали одну із знакових постатей української культури, особливо близьку мешканцям цього регіону, адже Волинь і Підляшшя складають один культурний простір.

Я. Т.

Фото Ю. Гаврилюка

Лесі Українки короткий життєпис

Письменниця, перекладачка та культурна діячка Леся Українка (Лариса Косач), яка у сучасній українській традиції входить до переліку найвідоміших жінок давньої та сучасної України, народилася 25 лютого 1871 року у Новограді-Волинському. Дитячі роки поетеси минали на Поліссі – взимку Косачі жили в Луцьку, а літом у с. Колодяжне. У будинку Косачів часто збиралися письменники, художники і музиканти, влаштовувалися вечори і домашні концерти. Музика була серед факторів, які впливали на формування таланту Лесі Українки. «Мені часом здається, – писала вона, – що з мене вийшов би далеко кращий музика, ніж поет, та тільки біда, що натура утяла мені кепський жарт». Цей «жарт» – початок туберкульозу, з яким вона боролась усе життя. Хвороба спричинилась до того, що дівчинка не ходила до школи, однак завдяки матері, письменниці Ганні Барвінок, а також її братові Михайлові Драгоманову, який мав великий вплив на духовний розвиток Лесі, вона дістала глибоку і різнобічну освіту. Письменниця знала більше десяти мов, вітчизняну і світову літературу, історію, філософію. Все це сприяло ранньому входженню Лесі в літературу: в дев'ять років вона вже писала вірші, у тринадцять почала друкуватись – у 1884 р. львівський журнал «Зоря» помістив вірші «Конвалія» і «Сафо», під якими вперше з'явилось ім'я *Леся Українка*. Літературна діяльність Лесі пожвавилася з середини 80-х, коли Косачі переїхали до Києва і в оточенні родин Лисенків і Старицьких вона увійшла до літературного гуртка «Плеяда». У другій половині 90-х років XIX ст. Леся Українка звернулася до драматургії, розвинула новий жанр – драматичну поему.

Серед мистецької спадщини – збірки поезій «На крилах пісень» (1893), «Думи і мрії» (1899), «Відгуки» (1902), поеми «Давня казка» (1893), «Одно слово» (1903), драми-поеми «Кассандра» (1901–07), «В катакомбах» (1905), «Лісова пісня» (1911), «Камінний господар» (1912), «Бояриня» (1913). Упродовж усього життя Леся Українка цікавилася українським фольклором, знала дуже багато народних пісень (близько 500) і сама була визначним носієм фольклору. 30 записів веснянок і обжинкових пісень з голосу Лесі Українки зробив композитор Микола Лисенко. 225 пісень увійшли до книги «Народні мелодії. З голосу Лесі Українки», яку впорядкував і видав у 1913 р. її чоловік Климент Квітка.

Виняткове значення творчості Лесі Українки в історії української літератури полягає в тому, що вона збагатила українську поезію новими темами й мотивами; досконало володіючи катренами й октавами, сонетами й оригінальними строфічними будовами, використовуючи гексаметр, верлібр, п'ятистоповий ямб, вона збагатила строфіку, ритміку й метрику української поезії. На зламі XIX–XX ст., використовуючи мандрівні сюжети світової літератури, Леся Українка стала в авангарді творчих сил, що виводили українську літературу на широку арену світової літератури.

У 2021 р. Волинський національний університет імені Лесі Українки видав «Повне академічне зібрання творів у чотирнадцяти томах», до якого увійшли усі знайдені на той час тексти письменниці: драматичні, поетичні та ліро-епічні твори, художня проза, літературно-критичні та публіцистичні статті, переклади (поезія, проза, драма, публіцистика та інше), записи народної творчості (пісні, записані з голосу Лесі Українки), «Стародавня історія східних народів» (текст підручника, написаного письменницею для молодшої сестри), листи, конспекти, виписки з книг, нотатки та інше. Зокрема й було відновлено фрагменти та матеріали, вилучені російською (совітською) цензурою у попередніх виданнях. Загальний обсяг видання склав 9 448 сторінок. **(лх)**

eprasa.pl 1c7f349dae

Ukraińskie słowo na bielskiej scenie

Wyjątkowo wysoki i wyrównany poziom miał tegoroczny Wojewódzki Konkurs Recytatorski „Ukraińskie słowo". Odbył się on 18 kwietnia, tradycyjnie już w Bielskim Domu Kultury w Bielsku Podlaskim.

Konkurs jest skierowany przede wszystkim do dzieci uczących się języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej w województwie podlaskim, a jego organizatorem jest Związek Ukraińców Podlasia. Rokrocznie, od wielu już lat, do zmagań przygotowują uczniów nauczyciele języka ukraińskiego, którzy po eliminacjach w swoich szkołach wybierają najlepszych deklamatorów.

W tym roku na scenie wystąpili przedszkolacy oraz uczniowie wszystkich placówek w województwie podlaskim, w których nauczany jest język ukraiński. Były to więc dzieci z: Przedszkola Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim, Szkoły Podstawowej nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, Niepublicznej Szkoły Podstawowej św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku, Szkoły Podstawowej Nr 9 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku, Przedszkola Samorządowego Integracyjnego nr 26 im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku oraz z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Czeremsze.

Łącznie na scenie wystąpiło 81 recytatorów z przedszkoli i szkół podstawowych z trzech miejscowości: Bielska Podlaskiego, Białegostoku i Czeremchy. Oceniało ich jury w składzie: Ludmiła Łabowicz – filolog, językoznawca, dziennikarka, Elżbieta Nielipińska – dyrektor Przedszkola Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim oraz Igor Fita – instruktor muzyczny.

Wszyscy recytatorzy zostali podzieleni na cztery kategorie wiekowe: „przedszkola", „klasy I-III szkoły podstawowej", „klasy IV-VI szkoły podstawowej" oraz „klasy VII-VIII szkoły podstawowej". W ramach każdej z tych kategorii byli wybierani najlepsi recytatorzy poezji ukraińskiej w województwie podlaskim.

W tym roku dzieci staranie przygotowały się do konkursu, jednak tradycyjnie już najlepiej zaprezentowali się najmłodsi, wśród których nie brakowało nawet 5-letnich recytatorów. Dlatego też w kategorii „przedszkola" jury postanowiło przyznać wszystkim 13 dzieciom pierwsze miejsca.

Bardzo wyrównany poziom miały prezentacje uczniów najmłodszych klas podstawówki. W kategorii „klasy I-III szkoły podstawowej" wystąpiło aż 37 deklamatorów, spośród których każdy wykazał się wyjątkowo dobrą znajomością wybranego tekstu, ciekawą interpretacją oraz staranną wymową. Dlatego też jury miało trudne zadanie z podzieleniem miejsc i wielu uczniów, deklamujących wyjątkowo dobrze poezję ukraińską, musiało się zadowolić wyróżnieniami.

Duże zainteresowanie konkursem było też wśród uczniów z klas IV-VI szkoły podstawowej. W tej kategorii wiekowej wystąpiło 26 recytatorów. Tutaj również uczniowie deklamowali wyjątkowo dobrze, dbając o akcenty i wymowę trudnych ukraińskich głosek, takich jak „ł" czy „h".

Najmniej uczniów, bo jedynie pięcioro, zawalczyło o miejsca w kategorii „klasy VII-VIII szkoły podstawowej". Od wielu lat jednak widoczne jest słabsze zainteresowanie konkursem wśród najstarszych uczniów, być może z powodu nadmiaru obowiązków szkolnych w starszych klasach i braku czasu na przygotowanie do rywalizacji.

Ze względu na wysoki i wyrównany poziom, a także aby zachęcić dzieci do brania udziału w konkursach recytatorskich w kolejnych latach, jury postanowiło nagrodzić wszystkich uczestników I, II lub III miejscem, a także wyróżnieniami. Bez wątpienia jednak każdy z uczniów zasłużył na nagrodę.

A tak oto przedstawia się lista tegorocznych laureatów Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego „Ukraińskie słowo".

Kategoria „przedszkola":
I miejsce:
Elyzaveta Yaroshyk
Hanna Derlukiewicz
Marcjanna Wysocka
Anna Białokozowicz
Anastazja Ostaszewska
Laura Wasilewska
Ksenia Goroszkiewicz
Artur Wyrkowski
Hanna Stosiak
Karolina Buhozonova
Julia Falkowska
Zofia Kalicka
Wiktor Tymoszewicz

Kategoria „klasy I-III szkoły podstawowej":

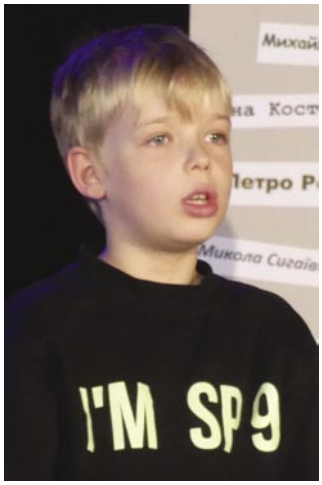
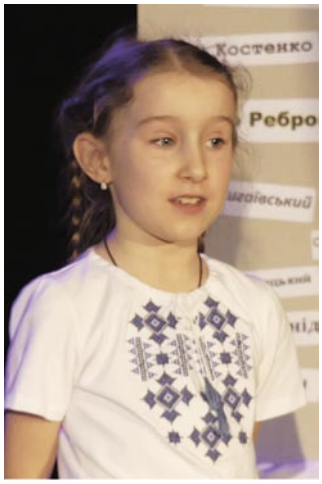
I miejsce:
Urszula Karczewska
Nina Iwaniuk
Nadia Waszkiewicz
Stanisław Sielatycki
Natalia Białokozowicz
Konrad Seweryn

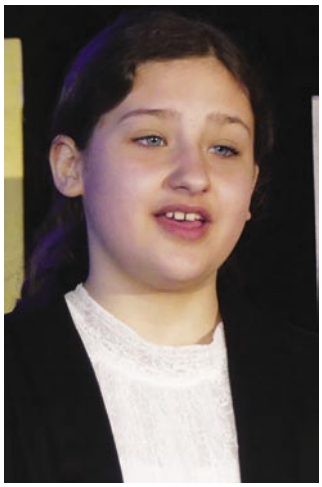
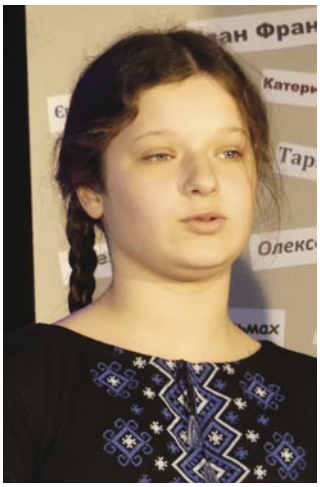
II miejsce:
Sofia Aleksa
Maria Potapowa
Marta Kierkowicz
Laura Pęczek
Daria Sawicka
Martyna Sacharczuk

eprasa.pl 1c7f349dae

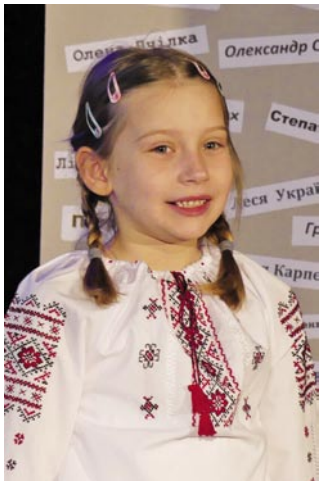

eprasa.pl 1c7f349dae

III miejsce:
Jan Śliwka
Lena Strelczuk
Iga Parfieniuk
Dominika Białokozowicz
Lena Rudkowska
Wiktoria Pytel

Wyróżnienie:
Julia Ostapkowicz
Jakub Korzun
Maria Dąbrowska
Izabela Szubzda
Zuzanna Sańczuk-Akułow
Borys Morozow
Nadia Chmur
Mykhailo Malchuk
Maria Iwaniuk
Yelyzaveta Popruzhuk
Piotr Iwaniuk
Nina Korcz
Hanna Monach
Zuzanna Mazurek
Krystian Bobel
Julia Iwaniuk
Kinga Lewczuk
Anna Kierdelewicz
Julia Budzowski

Kategoria „klasy IV-VI szkoły podstawowej":

I miejsce:
Nikola Hołodok
Gabriela Ostapkowicz
Katarzyna Parfieniuk
Julia Monachowicz
Anna Reszetnikow
Natalia Borowska

II miejsce:
Magdalena Martyniuk
Ksenia Parfieniuk
Urszula Baran
Nina Puszkarewicz
Lena Czykwin
Nela Karczewska

III miejsce:
Laura Bober
Jan Pietrzykowski
Agata Reszetnikow
Marianna Rusiłowicz
Pola Filimoniuk
Michał Potapow

Wyróżnienie:
Agata Kasperuk
Sonia Chmur
Daniel Bordiuk
Amelia Budzowski
Julia Kierdelewicz
Daryna Płastunowa
Wiktoria Jaroszewicz
Natalia Sawczuk

Kategoria „klasy VII-VIII szkoły podstawowej":

I miejsce:
Dominika Łabowicz

II miejsce:
Ewa Giza

III miejsce:
Maria Śliwka
Maja Kuczyńska
Olena Misiejuk

Konkurs Recytatorski „Ukraińskie słowo" odbył się w ramach projektu „Spotkania z podlaskim folklorem, tradycją i poezją ukraińską" dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji RP. (red.)

Fot. L. Łabowicz

eprasa.pl 1c7f349dae

XX Konkurs Piosenki Ukraińskiej

„Z Pidlaśkoji Krynyci 2024”

79 wykonawców, różne gatunki muzyczne, ponad siedem godzin przesłuchań konkursowych. 19 maja w Bielskim Domu Kultury w Bielsku Podlaskim odbył się jubileuszowy XX Konkurs Piosenki Ukraińskiej „Z Pidlaśkoji Krynyci”. Laureaci pierwszych i drugich miejsc wystąpili tydzień później, 26 maja na uroczystym koncercie galowym.

Już po raz dwudziesty wykonawców, słuchaczy, a zwłaszcza jury, czekał prawdziwy maraton muzyczny. Na scenie Bielskiego Domu Kultury prezentowali się wykonawcy piosenek ukraińskich – soliści, duety, tria, kwartety, zespoły z Podlasia i innych regionów Polski (m.in. Legionowa, Warszawy). Każdy z nich wykonywał jedną wybraną piosenkę po ukraińsku, w tym w gwarze ukraińskiej z Podlasia.

Komisja konkursowa w składzie **Alla Kowalczuk** z Równego w Ukrainie – folklorystka, śpiewaczka i animatorka, **Vita Kociubajło** – instruktorka emisji śpiewu, dyrygentka, wokalistka pochodząca z okolic Równego w Ukrainie oraz **Borys Buń** – choreograf zespołów tańca ludowego w Ukrainie i na Podlasiu – miała niełatwe zadanie. Duża liczba wykonawców, różny wiek uczestników oraz mnogość stylów muzycznych sprawiały, że trzeba było ocenić występujących adekwatnie do prezentowanego repertuaru, formy muzycznej, wieku.

W tym roku uczestnicy konkursu walczyli o miejsca w następujących kategoriach: folklor autentyczny, folklor opracowany, piosenka

eprasa.pl 1c7f349dae

autorska i współczesna, zespoły etno-folk oraz śpiew chóralny. W każdej z tych kategorii byli oceniani w czterech grupach wiekowych: dzieci (do lat 10), młodzież (od 11 do 17 lat) oraz dorośli (od 18-59 lat), a także dorośli (60+). Oddzielnie oceniano solistów, małe formy muzyczne (duety, tria, kwartety), a także zespoły bądź chóry.

Oceniając, jurorzy brali pod uwagę poziom wykonania, technikę wokalną oraz stopień trudności utworu. Ważny był dobór repertuaru. Jak podkreślała Vita Kociubajło, sama nazwa konkursu wskazuje już na to, jaki repertuar powinien dominować na konkursie – a więc powinny to być przede wszystkim pieśni „z podlaskiej krynicy", a więc utwory miejscowe, a nie ściągnięte z Internetu. Ponadto ważne było to, by wykonawcy nie powtarzali piosenek, z którymi występowali w ubiegłych latach, a niestety, jak zauważali członkowie jury, od wielu lat oceniający w konkursie – niektórzy uczestnicy sięgali po ten sam repertuar, co w latach ubiegłych.

Członkowie komisji zwracali uwagę na emisję głosu, intonację, walory brzmieniowe. Ważne też było prawidłowe zaśpiewanie po ukraińsku. Ponadto liczyła się ekspresja muzyczna, interpretacja, stylowość wykonania, a także wizerunek sceniczny.

W tym roku, oprócz wykonawców, którzy wielokrotnie już prezentowali się na konkursowej scenie, wystąpili debiutanci. Z ciekawym projektem pod nazwą „Weczurki" zaprezentowały się dawne członkinie zespołu „Ranok". Rewelacyjnie po ukraińsku zaśpiewał zespół „Jaryna", działający od półtora roku przy Bielskim Domu Kultury, dotychczas znany bardziej z imprez białoruskich.

Wielogodzinne przesłuchania konkursowe zaowocowały długą listą nagrodzonych i wyróżnionych. O to bowiem chodzi w Konkursie Piosenki Ukraińskiej „Z Pidlaśkoji Krynyci" – by każdy poczuł się doceniony za wysiłek włożony w przy-

eprasa.pl 1c7f349dae

gotowanie i wykonanie wybranej piosenki ukraińskiej na scenie przed prawdziwymi profesjonalistami oraz publicznością zgromadzoną w Bielskim Domu Kultury.

A tak oto przedstawia się lista nagrodzonych i wyróżnionych w 2024 roku:

FOLKLOR AUTENTYCZNY:

<u>Średnia kategoria wiekowa (11-17 lat)</u>

Małe formy:

II miejsce – Trio: Katarzyna Parfieniuk, Ksenia Parfieniuk i Magdalena Martyniuk

Zespoły:

III miejsce – Zespół Ranok – grupa wokalno-instrumentalna

<u>Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)</u>

Małe formy:

I miejsce – Kwartet Nawzajem

II miejsce – Trio Myr

III miejsce – Duet: Jan Tomczuk i Władysław Waszkowiak

III miejsce – Walentyna Zwierzyńska i Walentyna Jakimiuk

Zespoły:

III miejsce – Zespół Ranok – grupa wokalna

<u>Kategoria wiekowa (60+)</u>

Solo:

III miejsce – Walentyna Waszczuk

Wyróżnienie – Nina Tymoszuk

Małe formy:

I miejsce – Zespół Malinki

Wyróżnienie – Duet: Anna Romaniuk i Olga Fiłoc

eprasa.pl 1c7f349dae

Zespoły:
I miejsce – Zespół Rodyna
II miejsce – Zespół Jaryna
Wyróżnienie – Zespół Niezabudki

FOLKLOR OPRACOWANY:
<u>Młodsza kategoria wiekowa (do 10 lat)</u>
Małe formy:
II miejsce – Duet: Melania i Borys Czyżewscy

Zespoły:
I miejsce – Zespół Mikron – grupa żeńska
II miejsce – Zespół Dwa Kolory
III miejsce – Zespół Werwoczki
III miejsce – Zespół Echo Puszczy – grupa męska

<u>Starsza kategoria wiekowa (60+)</u>
Solo:
III miejsce – Aleksander Pura
Wyróżnienie – Antonina Gruszewska

Małe formy:
Wyróżnienie – Duet: Jadwiga Deoniziak i Taisa Kwasik

Zespoły:
I miejsce – Zespół Orlanie
II miejsce – Zespół Tęcza
III miejsce – Zespół Nowina
Wyróżnienie – Zespół Mielniczanie
Wyróżnienie – Zespół Wrzosy

<u>Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)</u>
Solo:
III miejsce – Teresa Wróblewska
Wyróżnienie – Aleksandra Ostapczuk

Małe formy:
I miejsce – Trio: Maria Henek, Igor Janczuk i Petro Romaniv
II miejsce – Duet: Tatiana Stryhun i Petro Romaniv
II miejsce – Kwartet zespołu Orlanie: Natalia Martynowicz, Julia Mirończuk, Maria Kadłubowska i Marek Borona
Wyróżnienie – Duet: Elżbieta Sadowska i Teresa Wróblewska
Wyróżnienie – Kwartet: Lucyna Kosk, Beata Czarkowska, Teresa Wróblewska i Zenon Selewonowski

eprasa.pl 1c7f349dae

PIOSENKA WSPÓŁCZESNA:
Młodsza kategoria wiekowa (do 10 lat)
Solo:
II miejsce – Aleksandra Piotrowska
III miejsce – Daria Sawicka
Wyróżnienie – Aleksandra Białokozowicz
Wyróżnienie – Antonina Milczarczyk
Wyróżnienie – Olga Kulesza
Wyróżnienie – Sofija Aleksa

Małe formy:
II miejsce – Duet: Anna i Natalia Białokozowicz

Zespoły:
I miejsce – Młodsza grupa zespołu Ranok
I miejsce – Zespół Kwarta
II miejsce – Zespół Soneczko
II miejsce – Zespół Niepublicznej Szkoły Podstawowej św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku

Średnia kategoria wiekowa (11-17 lat)
Solo:
I miejsce – Wiktoria Masalska
I miejsce – Aleksandra Wołczyk
II miejsce – Nikola Hołodok
II miejsce – Anna Reszetnikow
II miejsce – Oliwia Kozak

Zespoły:
I miejsce – Zespół Studio Piosenki HDK
III miejsce – Zespół Fermata
Wyróżnienie – Zespół Hity Fity

Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)
Solo:
I miejsce – Tatiana Stryhun
II miejsce – Katsiaryna Yakauchyk
II miejsce – Wiktoria Gać
III miejsce – Eugenia Reuckaya
III miejsce – Aleksander Pietruczuk
Wyróżnienie – Weronika Ptaszyńska z duetem tanecznym
Wyróżnienie – Janusz Romaniuk
Wyróżnienie – Dorota Tarasiuk

Małe formy:
III miejsce – Kwartet Kałaski

Zespoły:
I miejsce – Zespół Ranok – starsza grupa
II miejsce – Zespół Kałaski
III miejsce – Zespół Piosenki Regionalnej Łuna

Starsza kategoria wiekowa (60+)
Solo:
III miejsce – Switłana Malesa

PIOSENKA AUTORSKA:
Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)
Solo:
I miejsce – Jarosław Antypowicz
II miejsce – Mirosław Turowski

Małe formy:
II miejsce – Duet: Luba Gawryluk i Ala Kamieńska

Zespoły:
I miejsce – Zespół Mikron
III miejsce – Zespół Rosawa

Starsza kategoria wiekowa (60+)
Zespoły:
II miejsce – Zespół Reczańka
III miejsce – Zespół Cegiełki z Lewkowa Starego

ŚPIEW CHÓRALNY:
Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)
Zespoły:
I miejsce – Chór Miasta Hajnówka
II miejsce – Zespół Kałyna
II miejsce – Echo Puszczy
III miejsce – Echo Puszczy – grupa żeńska

ETNO FOLK:
Starsza kategoria wiekowa (18-59 lat)
Solo:
I miejsce – Daria Zaleskaya

Zespoły:
II miejsce – Zespół Weczurki

XX Konkurs Piosenki Ukraińskiej „Z Pidlaśkoji Krynyci 2024" zorganizował Związek Ukraińców Podlasia w ramach projektu „Spotkania z podlaskim folklorem, tradycją i poezją ukraińską" dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

(red.)
Fot. Ludmiła Łabowicz

eprasa.pl 1c7f349dae

Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi

MAKÓWKA. 2 kwietnia ukraiński zespół folklorystyczny „Dobryna" z Białegostoku, działający przy Związku Ukraińców Podlasia, wystąpił z koncertem charytatywnym podczas śniadania wielkanocnego w Hospicjum Proroka Eliasza w Makówce. Grupa wykonała tradycyjne pieśni ukraińskie.

Ośrodek Opiekuńczo-Hospicyjno-Edukacyjny w Makówce w gm. Narew został otwarty w lipcu 2022 r. Jest on siedzibą hospicjum stacjonarnego, zapewniającego całodobową opiekę paliatywną nieuleczalnie chorym u kresu życia, siedzibą hospicjum domowego wraz z wypożyczalnią sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego dla podopiecznych, a także przestrzenią edukacyjną. Ośrodek jest prowadzony przez Fundację Hospicjum Proroka Eliasza z siedzibą w Michałowie, która od 12 lat prowadzi również społeczne Hospicjum Domowe na terenie pięciu gmin Podlasia, niosąc bezpłatną pomoc lekarską, pielęgniarską, psychologiczną oraz fizjoterapeutyczną najbardziej potrzebującym pacjentom. Twórcą oraz kierownikiem medycznym wiejskiego hospicjum w Makówce, a także prezesem Fundacji Hospicjum Proroka Eliasza jest doktor Paweł Grabowski.

OLSZTYN. 4 kwietnia w wieku 64 lat zmarł Miron Sycz (Мирон Сич, 1960-2024), jeden z bardziej zasłużonych działaczy społeczności ukraińskiej w Polsce, nauczyciel, założyciel Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim, jego wieloletni dyrektor, ponadto polityk, samorządowiec, poseł na Sejm VI i VII kadencji (*na foto u góry na Ukraińskim Kongresie Nauczycielskim w Bartoszycach w 2022 r.*).

Miron Sycz urodził się 3 stycznia 1960 r. w Ostrym Bardzie w województwie warmińsko-mazurskim. Podczas akcji „Wisła" jego rodzinę wywieziono na północny wschód. W 1984 r. ukończył studia na Wydziale Matematyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Odbył również ukończone

w 2000 r. studia podyplomowe w zakresie europejskiej administracji samorządowej i rządowej w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku.

W latach 1984-1990 był kierownikiem internatu i nauczycielem w Liceum Ogólnokształcącym w Górowie Iławeckim. Założyciel Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim (*na foto u dołu*), dyrektor placówki w latach 1990-2007. Współorganizator wielu ukraińskich wydarzeń kulturalnych na Warmii i Mazurach.

W 2007 r. Miron Sycz wszedł do Sejmu RP z listy Platformy Obywatelskiej. Był jedynym etnicznym Ukraińcem w sejmie. Jako jedyny poseł w polskim parlamencie ślubowanie złożył w wyszywanej koszuli ukraińskiej. Powtórzył swój sukces w wyborach w 2011 r.

Jako poseł był wiceprzewodniczącym Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP (*na foto na posiedzeniu komisji w Białymstoku w 2012 r.*) oraz wiceprzewodniczącym Polsko-Ukraiń-

eprasa.pl 1c7f349dae

skiej Grupy Parlamentarnej. W 2018 r. został wicemarszałkiem województwa warmińsko-mazurskiego.

Miron Sycz wielokrotnie gościł na Podlasiu. Doskonale rozumiał kwestie związane z kształtowaniem się ukraińskiej tożsamości narodowej w naszym regionie, a także kwestię ukraińsko-białoruską na Podlasiu. Został pochowany w Olsztynie.

Wiczna Wam pamjat'!

POLSKA. PODLASKIE. 7 kwietnia w Polsce odbyły się wybory samorządowe, podczas których wybierano członków rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich, a także wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

W stolicy województwa podlaskiego Białymstoku na stanowisku prezydenta pozostanie rządzący od 18 lat Tadeusz Truskolaski. Popierany przez Koalicję Obywatelską i Trzecią Drogę dotychczasowy prezydent już w I turze wyborów zdobył 53,32 proc. poparcia wyborców.

W wyborach do Rady Miasta Białystok wygrała Koalicja Obywatelska z wynikiem 39,42 proc. Drugie miejsce zajęło Prawo i Sprawiedliwość – 33,68 proc., a na trzecim miejscu uplasowała się Trzecia Droga z wynikiem 11,37 proc. Przekłada się to na 14 mandatów w radzie miasta dla KO, 12 dla PiS i 2 dla Trzeciej Drogi.

W Bielsku pierwsza tura wyborów nie przyniosła rozstrzygnięcia, kto zostanie włodarzem miasta. W drugiej turze, która odbyła się **21 kwietnia**, o fotel burmistrza ubiegało się dwóch kandydatów – dotychczasowy burmistrz Jarosław Borowski z Komitetu Wyborczego Stowarzyszenie Koalicja Bielska oraz Piotr Wawulski z Komitetu Wyborczego Wyborców Nasz Bielsk. 55,33 proc. głosów zdobył dotychczasowy Radny Miasta Bielsk Podlaski Piotr Wawulski, który będzie nowym włodarzem miasta.

W gminie Bielsk Podlaski wyniki wyborów na wójta rozłożyły się prawie po równo na dwoje kandydatów – dotychczasową wójt Raisę Rajecką z KWW Nasze Podlasie oraz Walentego Koryckiego z KWW Nasza Gmina – Wspólne Dobro. W drugiej turze zwyciężył pochodzący z Proniewicz Walenty Korycki, dotychczasowy sekretarz gminy Boćki, wcześniej m.in. wicemarszałek województwa podlaskiego, wieloletni szef ARiMR w Bielsku Podlaskim, a także dyrektor Podlaskiego Oddziału Regionalnego ARiMR w Łomży. Uzyskał on 53,26 proc. głosów poparcia i będzie nowym wójtem gminy Bielsk.

W wyborach do Rady Miasta Bielsk Podlaski pięć komitetów wyborczych rywalizowało o 21 mandatów radnych. Ostatecznie 8 mandatów uzyskał KWW Nasz Bielsk, 7 mandatów – KW Koalicja Bielska, 4 mandaty – KWW Nasze Podlasie oraz 2 mandaty – KWW Nowa Jedność. Z KWW Nasz Bielsk w Radzie Miasta Bielsk Podlaski zasiądzie Piotr Ostaszewski, członek Związku Ukraińców Podlasia, związany z zespołami „Ranok" i „Hoyraky".

W wyborach do Rady Powiatu Bielsk Podl. najwięcej, bo 9 mandatów, zdobyło KWW Nasze Podlasie. Prawo i Sprawiedliwość uzyskało 5 mandatów, a KW Koalicja Bielska – 3 mandaty. Z Koalicji Bielskiej do Rady Powiatu Bielsk Podlaski weszła przewodnicząca Związku Ukraińców Podlasia Maria Ryżyk.

W Hajnówce o stanowisko burmistrza w drugiej turze ubiegali się Maciej Borkowski z KWW Niezależni Hajnowianie oraz Ireneusz Roman Kiendyś startujący z KWW Hajnówka Razem. Wygrał Ireneusz Roman Kiendyś, który uzyskał 53,09 proc. głosów. Wójtem gminy Hajnówka została Lucyna Smoktunowicz z KWW Nasza Przyszłość 2024-2029. Zdobyła ona 61,20 proc. głosów i pokonała swoją kontrkandydatkę – Barbarę Panasiuk (38,80 proc.).

W wyborach do Rady Miasta Hajnówka większość mandatów zdobyli startujący z KWW Marcina Bołtryka „Hajnówka Samorządowcy" – 10 mandatów. 4 mandaty uzyskali przedstawiciele KWW Hajnówka Razem i 1 mandat – KWW Niezależni Samorządowcy.

W Siemiatyczach wybory na burmistrza wygrał kandydat Koalicji Obywatelskiej Piotr Siniakowicz. Zdobył on 65,13 proc. głosów i pokonał swojego kontrkandydata Przemysława Chraniuka (34,87 proc.).

W I turze głosowanie na wójta gminy Czeremcha wygrał Jerzy Wasiluk, który zdobył 52,93 proc. głosów. Poparcie 25,14 proc. wyborców uzyskał Krzysztof Waszkowiak, a 21,93 proc. – Irena Wiszenko, nauczycielka języka ukraińskiego, kierownik artystyczny zespołu „Hiłoczka" z Czeremchy, a także członkini Rady Głównej Związku Ukraińców Podlasia.

W gminie Czyże był tylko jeden kandydat na wójta – dotychczasowy wójt Jerzy Wasiluk. Zagłosowało na niego 83,38 proc. wyborców.

Podobna sytuacja miała miejsce w gminie Dubicze Cerkiewne, gdzie jedyny kandydat – Leon Małaszewski – zdobył 83,13 proc. głosów.

W gminie Kleszczele o stanowisko burmistrza w drugiej turze ubiegali się Mirosław Markiewicz (KWW Roztropna Troska o Dobro Gminy) oraz dotychczasowy włodarz miasta Aleksander Sielicki (KWW Strażak). Wygrał Mirosław Markiewicz, zdobywając 61,42 proc.

W gminie Milejczyce o stanowisko wójta ubiegali się Jerzy Iwanowiec (KWW Łączy nas Podlasie) i Sebastian Sawicki (KWW Przyszłość dla Gminy). Wygrał Sebastian Sawicki, na którego zagłosowało 59,65 proc. wyborców.

W gminie Narew o stanowisko wójta w drugiej turze zawalczyli Aneta Leonowicz (KWW Narew Odnowa) i Andrzej Pleskowicz (KWW Ziemia Hajnowska). Wygrała Aneta Leonowicz, uzyskując 63,55 proc. głosów.

ZALESZANY. 7 kwietnia w świetlicy wiejskiej w Zaleszanach w gm. Kleszczele odbyło się doroczne wiosenne spotkanie związane z tradycją wypiekania drożdżowych bułeczek w kształcie pięciopalczastych lub trójpalczastych bocianich łap, zwanych na Podlasiu *busłowy łapy*. Organizatorem warsztatów był Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Kleszczelach. Na jego profilu na Facebooku można znaleźć przepis na to obrzędowe pieczywo związane ze świętem *Błahowiszczynia*, czyli Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, którym podzieliła się mieszkanka Zaleszan Nina Leończuk.

Składniki: 1 szklanka mleka, 3 łyżki oleju, 3-4 łyżki cukru, 1 łyżka śmietany, 3 szklanki mąki, ¼ paczuszki drożdży.

Przygotowanie: Drożdże rozprowadzić w ciepłym mleku, dodając cukier i troszkę mąki. Wymieszać i odstawić do wyrośnięcia ciasta. Jak ciasto troszkę urośnie, dodać resztę składników i znowu odstawić do wyrośnięcia. Wyrośnięte ciasto dobrze wymiesić i robić *busłowe łapki*. Piec około 30 minut w temperaturze 180 stopni.

Więcej o przedsięwzięciach Miejskiego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Kleszczelach: www.facebook.com/kleszczele.moksir

eprasa.pl 1c7f349dae

BIELSK PODLASKI. 8 kwietnia *busłowy łapy* wypiekali przedszkolacy uczęszczający na zajęcia języka ukraińskiego jako języka ojczystego w Przedszkolu Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim. Na zajęciach zaprzyjaźnione z przedszkolem babcie z zespołu „Rodyna" z Dubiażyna przygotowały drożdżowe ciasto. Dzieci, korzystając z ich pomocy, formowały bocianie łapy, nacinały po trzy pazury, smarowały jajkiem. Upieczone bułeczki zabrały do swoich domów.

Zajęcia odbyły się w ramach programu „Ku tradycji" realizowanego w przedszkolu, a mającego na celu przekazywanie lokalnych tradycji poprzez spotkania z twórcami ludowymi.

BIELSK PODLASKI. 11 kwietnia w parafii św. Archanioła Michała w Bielsku Podlaskim z wykładem „Metropolita Dionizy (Waledyński) i autokefalia prawosławnej Cerkwi w Polsce" wystąpił Vitalij Michalczuk, teolog prawosławny, dyrektor Muzeum Ikon w Warszawie. Spotkanie odbyło się okazji tegorocznej rocznicy 100-lecia nadania Cerkwi prawosławnej w Polsce autokefalii (niezależności) przez patriarchat Konstantynopola (13 listopada 1924 r.). Akt ten przyczynił się do uniezależnienia prawosławnych w państwie polskim od patriarchatu moskiewskiego.

WARSZAWA. 17 kwietnia w Centrum Promocji Kultury w Warszawie odbył się Festiwal Wszystkie Mazurki Świata „Po kole". W koncercie laureatów konkursu „Stara Tradycja" z tradycyjnym repertuarem ukraińskim wystąpił zespół „Dobryna" z Białegostoku, jeden z dwunastu nagrodzonych wykonawców.

BIAŁYSTOK. 20 kwietnia w Galerii Arsenał w Białymstoku odbyły się warsztaty z ukraińską artystką Natalią Kurnosovą [ukr. Наталя Курносова] pod hasłem „Symbole percepcji". Z kolei **21 kwietnia** można było wziąć udział w oprowadzaniu kuratorskim w języku ukraińskim z Anną Łazar po wystawie „Patrzcie na tę chwilę – jak drga".

CZEREMCHA. 26 kwietnia, przed Wielkanocą według kalendarza juliańskiego, Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze zorganizował kiermasz wielkanocny. Swoje wyroby prezentowali lokalni wystawcy, artyści i rękodzielnicy. Na kiermaszu znalazły się również prace wykonane przez uczestników zajęć w GOK-u, w tym dzieci biorących udział w licznych warsztatach.

BIAŁYSTOK. W Wielki Poniedziałek **29 kwietnia** w Niepublicznej Szkole Podstawowej św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku odbyły się warsztaty pisankarskie (*na foto*). Wzięli w nich udział uczniowie uczęszczający na zajęcia ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej. Wszyscy chętni z grup ukraińskich mogli spróbować swoich sił w tradycyjnym przygotowaniu wielokolorowych jajek wielkanocnych.

BIELSK PODLASKI. W Wielki Wtorek **30 kwietnia** pisanki pisali przedszkolacy uczęszczający na zajęcia języka ukraińskiego w Przedszkolu Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim. Zajęcia prowadziła nauczycielka Elżbieta Tomczuk, która uczyła maluchów ozdabiania jajek tradycyjną techniką, z elementami wzorów z Podlasia i Ukrainy.

Zajęcia odbyły się w ramach programu „Ku tradycji" realizowanego w przedszkolu.

BIELSK PODLASKI. 8 maja reprezentacja Szkoły Podstawowej nr 4 im. Adama Mickiewicza w Bielsku Podlaskim wzięła udział w interdyscyplinarnym turnieju „Dzień Europejski", który odbył się w Szkole Podstawowej nr 2 im. kpt. W. Wysockiego w Bielsku Podlaskim.

W zawodach uczestniczyły cztery drużyny, a każda z nich przygotowała prezentację na temat innego kraju. Szkoła Podstawowa nr 4 im. Adama Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, w której funkcjonują oddzielne klasy ukraińskie, prezentowała Ukrainę, Szkoła Podstawowa nr 5 im. Szarych Szeregów w Bielsku Podlaskim – Węgry, Szkoła

eprasa.pl 1c7f349dae

Podstawowa nr 3 z DNJB im. Jarosława Kostycewicza – Czechy, a gospodarze, czyli Szkoła Podstawowa nr 2 im. kpt. Władysława Wysockiego w Bielsku Podlaskim – Słowację.

Turniej rozpoczął się od quizu „Jeden z dziesięciu", podczas którego uczniowie musieli się wykazać wiedzą na temat państw Unii Europejskiej. Kolejnym punktem programu była prezentacja drużyn, które przybliżyły historię, tradycję oraz współczesność poszczególnych państw. Szkoły biorące udział w turnieju przygotowały dekoracje, stroje, piosenki, tańce oraz poczęstunek. Bielska „czwórka" zaprezentowała Ukrainę i uświetniła swój występ m.in. nowym tańcem „Wesilna Trijka" [«Весільна трійка»], piosenką „Oj, u łuzi czerwona kałyna" [«Ой, у лузі червона калина»], która od 24 lutego 2022 r. jest symbolem walczącej Ukrainy, a także piosenką z ukraińskiego filmu animowanego „Mavka i strażnicy lasu" [ukr. «Мавка. Лісова пісня»], inspirowanego twórczością Łesi Ukrainki i mitologią słowiańską. W tej konkurencji Szkoła Podstawowa nr 4 im. Adama Mickiewicza w Bielsku Podlaskim zajęła I miejsce.

W ramach turnieju odbył się również bieg z przeszkodami. Na koniec „Dnia Europejskiego" rozdano dyplomy, podziękowania i nagrody.

BIAŁYSTOK. 10 maja w Galerii Arsenał w Białymstoku otwarto wystawę indywidualną ukraińskiego artysty Ivana Svitlychnego zatytułowaną „Maybe We Can Have Fun Together" (Może uda nam się razem pobawić).

Ivan Svitlychnyi [ukr. Іван Світличний] to urodzony w 1988 r. w Charkowie artysta wielodyscyplinarny wykorzystujący nowe media, formy wideo i audio oraz przestrzenie łączące sztukę z nauką. Artysta znalazł się na liście nominowanych do PinchukArtCentre Prize w latach 2011, 2015 i 2018. W 2018 r. był laureatem Nagrody Artystycznej im. Kazimierza Malewicza, a w 2022 r. – Nagrody State of the ART(ist), przyznawanej w ramach Festiwalu Ars Electronica w Linzu (Austria). Obecnie mieszka i pracuje w Kijowie.

Wystawie towarzyszyło wiele wydarzeń, m.in. oprowadzanie w języku polskim, angielskim, ukraińskim i białoruskim.

ROGACZE. 12 maja w świetlicy wiejskiej w Rogaczach w gm. Milejczyce otwarto wystawę tkacką „Ludowo na nowo". Były na niej prezentowane prace twórców ludowych młodego pokolenia: Małgorzaty Koszowskiej, Marty Bajko, Karoliny Radulskiej, Kariny Zaborowskiej i Eugeniusza Markiewicza. Chętni mogli sami spróbować tkać na tradycyjnych wiejskiej krosnach. Jednocześnie w świetlicy była prezentowana wystawa dawnych kilimów, chodników i ręczników.

HAJNÓWKA. 13-18 maja w Soborze Świętej Trójcy w Hajnówce odbywał się 43. Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej. Podczas dwóch dni przesłuchań konkursowych zaprezentowało się 25 chórów z Polski, Litwy, Serbii, Macedonii oraz Łotwy, zaś podczas koncertu inauguracyjnego wystąpił Chór Uniwersytetu Aleksandra Jana Cuza „Universitas" w Jassach w Rumunii.

Wśród uczestników festiwalu tradycyjnie znalazły się chóry parafialne z Podlasia. W kategorii chórów parafialnych wiejskich I miejsce zajął Chór „Chabry" Parafii Prawosławnej Podwyższenia Krzyża Pańskiego w Narwi, II miejsce ex aequo zajęły Chór „Krynoczka" przy Parafii Prawosławnej Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Dubinach oraz Chór Parafii Prawosławnej Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Czyżach. Wyróżnienie otrzymał Chór Parafii Prawosławnej św. Archanioła Michała w Starym Korninie. Występ na tak dużym międzynarodowym festiwalu stanowi docenienie pracy wiejskich chórów z Podlasia śpiewających podczas nabożeństw w cerkwi oraz ich dyrygentów.

W tym roku festiwal odbywał się w ramach 100. rocznicy nadania autokefalii Cerkwi prawosławnej w Polsce. Oprócz koncertów muzyki sakralnej oraz przesłuchań konkursowych w ramach festiwalu odbyły się liczne wydarzenia towarzyszące. Można było obejrzeć dwie wystawy fotograficzne: „100-lecie Autokefalii Kościoła Prawosławnego w Polsce" oraz „Kolory Prawosławia. Grecja", a także wystawę plastyczną „Z naszej perspektywy. Architektura sakralna Hajnówki i okolic". Ponadto odbyła się sesja naukowa poświęcona 100-leciu uzyskania autokefalii Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

BIAŁYSTOK. 16 maja w Niepublicznej Szkole Podstawowej św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku z inicjatywy nauczycielki języka ukraińskiego Karoliny Chmur zorganizowano Dzień Wyszywanki (*na foto*). Z tej okazji wszyscy

eprasa.pl 1c7f349dae

uczniowie szkoły, nie tylko ci uczęszczający na lekcje języka ukraińskiego, wzięli udział w grze terenowej, tzw. „pięćdziesiątce", poświęconej Ukrainie. Każdy z uczniów miał za zadanie odnalezienie na placu szkolnym ukrytego pytania oraz udzielenie prawidłowej odpowiedzi. Klasa, która wykazała się najlepszą wiedzą na temat Ukrainy, otrzymała dodatkowe punkty w samorządzie szkolnym. Chętni uczniowie przyszli tego dnia do szkoły w wyszywanych koszulach ukraińskich.

Dzień Wyszywanki Ukraińcy na całym świecie świętują rokrocznie w każdy trzeci czwartek maja. Z tej okazji wszyscy chętni wkładają tradycyjne wyszywane koszule ukraińskie – *сорочки*. W czasie rosyjskiej agresji na Ukrainę włożenie tego dnia *soroczki* stanowi formę okazania solidarności z walczącym narodem ukraińskim.

HAJNÓWKA. 16 maja w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Hajnówce otwarto wystawę malarstwa „Alternatywy". Autorem prezentowanych prac jest Leonid Szmatko [ukr. Леонід Шматко], artysta pochodzący z Siewierodoniecka w Ukrainie, członek Narodowego Związku Artystów Ukrainy, dyrektor szkoły artystycznej w Siewierodoniecku, po agresji rosyjskiej na Ukrainę mieszkający w Siemianówce. Jak napisał autor: „Obrazy zostały wykonane jako przeciwwaga dla niesprowokowanej wojny rosyjsko-ukraińskiej".

Na wernisażu wystawy pan Leonid obszernie opowiedział o swojej drodze zawodowej i artystycznej, mówił o życiu codziennym na wschodzie Ukrainy przed wybuchem wojny, a także o pierwszych miesiącach rosyjskiej napaści na Ukrainę oraz na jego miasto Siewierodonieck. Opowiedział również o zaprezentowanych na wystawie pracach, o plenerach, na których one powstały, a także o ludziach, którzy pokazywali mu Puszczę Białowieską i okoliczny region.

Wystawa była prezentowana w Małej Galerii Miejskiej Biblioteki Publicznej w Hajnówce przez miesiąc.

BIAŁYSTOK. 16 maja w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku odbyło się spotkanie z Adamem Tomaszukiem, autorem wydanego pod pseudonimem Dmitro Dydenko zbiorku wierszy „Onde po-swojomu | tutaj po polsku", pisanych gwarą ukraińską wsi Cieluszki (*Tełuszki*). Była to okazja do rozmów nie tylko na temat poezji, ale też pisania *po swojomu*.

Zbiorek wierszy Adama Tomaszuka na witrynie ostatniej księgarni w Bielsku (róg ulic Mickiewicza i Widowskiej).

CZEREMCHA. 18 maja z okazji Międzynarodowego Dnia Muzeów w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze odbył się „Festyn Rodzinny". Na scenie wystąpiły cztery zespoły: Zespół Śpiewaczy z Czeremchy-Wsi, grupy ukraińskie „Dobryna" z Białegostoku i „Hiłoczka" z Czeremchy, a także folklorystyczny zespół wokalny „Kolej na Łapianki" z gm. Łapy. Były także inne atrakcje, a impreza promowała Muzeum Kolejnictwa w Czeremsze oraz miejscowe tradycje kolejowe mieszkańców osady.

BIAŁYSTOK. 23 maja w kinie „Forum" w Białymstoku w ramach 38. Dni Sztuki Współczesnej odbył się pokaz wielokrotnie nagradzanego filmu „20 dni w Mariupolu" [20 днів у Маріуполі]. Autorem filmu jest Mstyslav Chernov [Мстислав Чернов], jedyny korespondent, który do końca pozostał w oblężonym przez Rosjan ukraińskim mieście. To wstrząsający filmowy akt oskarżenia rosyjskiego agresora.

Jak czytamy w opisie na stronie Białostockiego Ośrodka Kultury: „"20 dni w Mariupolu" to bezkompromisowy dokument, którego nie da się zapomnieć: wstrząsająca relacja dokumentująca zagładę tytułowego miasta, którego twórcy pozostali w nim do końca. Film Czernowa, który z narażeniem życia rejestrował rosyjskie zbrodnie wojenne i codzienne życie mieszkańców Mariupola, to nie reporterski zapis wydarzeń, ale przeszywający, pełen pasji dokumentalny akt oskarżenia. A jednocześnie pełnoprawne filmowe dzieło, zrealizowane z imponującą formalną dyscypliną. Niewiele filmów ogląda się w takim napięciu – od pierwszych minut aż po finał, który pokazuje, w jaki sposób udało się wywieźć ten wybuchowy materiał z okupowanej strefy. Niewielu twórców z taką mocą ujawnia bezlitosne okrucieństwo wojny. Ale Czernow i ekipa nie czynią tego, by szokować. Ich intencją jest pozostawienie świadectwa – i wstrząśnięcie sumieniem świata".

Film był prezentowany z polskimi, ukraińskimi i angielskimi napisami.

WILNO. 24 maja zespół ukraiński „Dobryna" z Białegostoku wziął udział w Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym „Skamba skamba kankliai", który odbył się w stolicy Litwy Wilnie.

DUBNO. 25 maja oraz **1 czerwca** w świetlicy wiejskiej w Dubnie w gm. Boćki był prezentowany spektakl teatralny „Timoszka", który ukazuje życie malarza prymitywisty z tej wsi Tymoteusza Muśki (1917-1985), nazywanego „Nikiforem Północy" (*foto na następnej stronie*). Powstał on na podstawie sztuki o tym samym tytule, napisanej gwarą ukraińską Dubna, autorstwa Heleny Aleksiejuk. Za swój utwór autorka otrzymała jedną z dwóch pierwszych nagród w kategorii „dramat" w Podlaskim Konkursie Literackim „Piszemo po swojomu" organizowanym przez Podlaski Instytut Naukowy we współpracy ze Związkiem Ukraińców Podlasia. Helena Aleksiejuk była też reżyserką spektaklu oraz autorką scenografii.

W przedstawieniu zagrali głównie mieszkańcy Dubna i aktywni członkowie miejscowego Klubu Senior+, a główną rolę odtwarzał Mirosław Iwaniuk. Przedstawili oni sceny z życia Tymoteusza Muśki. Całość dopełniały śpiewy i tańce. Spektakl cieszył się dużym zainteresowaniem i został entuzjastycznie przyjęty przez widzów.

eprasa.pl 1c7f349dae

Po przedstawieniu Helena Aleksiejuk przybliżyła zgromadzonym postać malarza. W świetlicy została również otwarta wystawa malarska „Wiejskie klimaty Tymoteusza Muśki" w ramach projektu „Timoszka znany i nieznany". Koordynatorem projektu w ramach programu „UTW seniorzy w akcji" Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę" jest Biblioteka Publiczna w Boćkach.

CZEREMCHA. 28 maja w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Czeremsze odbył się ukraiński „Dzień Mamy i Taty". Dzieci, które uczą się w szkole języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej, śpiewały i deklamowały wiersze dla swych rodziców. Były też kwiaty, laurki i życzenia. To rokroczna impreza ukraińska w szkole, prezentująca dokonania uczniów uczęszczających na lekcje języka ukraińskiego oraz śpiewających w miejscowym zespole folklorystycznym „Hiłoczka" pod kierownictwem Ireny Wiszenko.

BIAŁYSTOK. 29 maja – 2 czerwca w Operze i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku odbywał się 43. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Cerkiewnej „Hajnówka 2024". W tym roku był on poświęcony pamięci Romualda Twarowskiego (1930--2024), polskiego kompozytora i pedagoga, który był prezesem Fundacji „Muzyka Cerkiewna" – organizatora Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Cerkiewnej „Hajnówka" w Białymstoku, a także przewodniczącym jury konkursu od 1983 r. Ten wybitny kompozytor, w którego dorobku szczególne miejsce zajmuje muzyka chóralna i sakralna, obejmująca około 300 dzieł, zmarł 13 stycznia 2024 r. w wieku 94 lat.

Festiwal rozpoczął się szczególnym koncertem inauguracyjnym pod nazwą „Chóralny Trójgłos Pokoju". Zaśpiewały na nim jednocześnie trzy chóry. Pierwszym z nich był Kameralny Chór „Sofia" z Kijowa [Київський камерний хор «Софія» Національної спілки композиторів України], pod dyrekcją Ołeksija Szamryckiego [Олексій Шамрицький], laureat festiwalu m.in. w 2014 r. Drugim z nich był chór „Concordia", który działa w Warszawie i został założony przez białoruskich uchodźców politycznych. Wystąpił on jako przedstawiciel „Wolnej Białorusi". Trzecim chórem, który zaśpiewał na koncercie inaugurującym festiwal, był chór „Mus Arietes" z Warszawy.

Przesłuchania konkursowe odbywały się w ciągu trzech dni. W tym roku miały one inny charakter, dlatego że brali w nich udział wyłącznie dotychczasowi laureaci festiwalu. Były to chóry z Ukrainy, Mołdawii, Polski, Litwy i Armenii, a także z Węgier. Prezentowały się one nie jak dotychczas w kilkunastuminutowych programach, ale w pełnych niemalże godzinnych koncertach. Podobnie jak w ubiegłych dwóch latach, w konkursie nie wzięli udziału wykonawcy z Rosji i Białorusi.

31 maja w koncercie pod nazwą „Chóralny głos Ukrainy" zaprezentował się Chór Duchowieństwa Dubieńskiego Dekanatu Prawosławnej Cerkwi Ukrainy z Dubna [Хор духовенства Дубенського благочиння Православної Церкви України] pod dyrekcją Serhija Hawryłenki [Сергій Гавриленко].

2 czerwca ogłoszono wyniki konkursu oraz odbył się uroczysty koncert galowy. Kameralny Chór „Sofia" z Kijowa pod dyrekcją Ołeksija Szamryckiego otrzymał nagrodę ufundowaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „za niezwykle wymowny koncert „Chóralny Trójgłos Pokoju"". Również nagrodę ufundowaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego otrzymał dyrygent Chóru Duchowieństwa Dubieńskiego Dekanatu Prawosławnej Cerkwi Ukrainy Serhij Hawryłenko – „za bezkompromisowe głoszenie Ektenii Pokoju".

Ludmiła ŁABOWICZ

Fot. L. Łabowicz, Ju. Hawryluk

eprasa.pl 1c7f349dae

Portrety namalowany Timofi[e]jom Muśkom, pokazuwany na wystawci w Dubni u 2022 rokowi.

Chmary i Timoszka

idut, bihut, teczut, pływut
minajut
jak lude
chto zatrymajit´sia
chto mine
chto hli[e]ne
chto w sercie zapade.
Nekotorych choti[e]ła by zatrymati
chocz w pamyti.

Timoszka toje zrobiw. Zatrymaw chmary, zatrymaw ludi, zatrymaw czas. Wsio spiszyt, żywe, w ruchowi miniajet´sia – a jak hli[e]nu na johuwy kartiny, de kolory aż żywi[e]jszy czym prawda – czuju jakby hołos – Zatrymajsia, prystań – de spiszajesz, kudy biżysz?

Hli[e]ń, a obaczysz.

Obaczysz, a poczujesz.

Baczu ludi na kartinach… i probuju na jich diwitiś, jak wuon diwiwsia. Hłyboko, uważno, nawskruoź. Diwiuś na tych, chto na portretach, i diwiuś na żywych – pry mni[e]. Probuju jak Timoszka. Hłyboko, uważno, nawskruoź.

Cikawo…

Szto w duszy[e] hraje? A szto wyje? Szto raduje, a szto nyje?

A czy na myne tak chto hlidit?

Może kob raz na jakiś czas prytrymati czas... Złapati mysli i zapisati słowa, zaczyniti kształty i namalowati formy. Nahrati hołos, wizerunok czołowi[e]ka i ohli[e]nuti, jak wże nyma…

Czy tohdy chto hli[e]ne?

Cikawo…

Baczu swi[e]t, kotoroho nyma, wsio wtikaje, pływe jak chmary... i chocz ti[e]żko w syredini robit´sia – kolory same z Timoszczynych kartin pudkazujut – szto nikoli ny je zapuozno, szto czas zatrymuju Ja – tut i typera. Szto taja minuta odna, i nastupna toże odna.

I tak do kuncia...

Alina ŁUKASZEWICZ
z domu GÓRALCZUK

Хмари і Тімошка

ідут, бігут, течут, пливут
мінають
як люде
хто затримаїться
хто міне
хто гліне
хто в серце западе.
Некоторих хоті[e]ла би затриматі
хоч в памиті.

Тімошка тоє зробів. Затримав хмари, затримав люді, затримав час. Всьо спішит, живе, в рухові міняється – а як гліну на йогуви образи, де колори аж живі[e]йши чим правда – чую якби голос – Затримайся, пристань – де спішаєш, куди біжиш?

Гліньо, а обачиш.

Обачиш, а почуєш.

Бачу люді на картінах… і пробую на їх дівітісь, як вуон дівівся. Глибоко, уважно, навскруозь. Дів'юсь на тих, хто на портретах, і дів'юсь на живих – при мні[e]. Пробую як Тімошка. Глибоко, уважно, навскруозь.

Цікаво…

Што в души[e] грає? А што виє? Што радує, а што ниє?

А чи на мине так хто глідіт?

Може коб раз на якісь час притриматі час… Злапаті мислі і запісаті слова, зачиніті кшталти і намальовати форми. Награті голос, візерунок чолові[e]ка і оглі[e]нуті, як вже нима…

Чи тогди хто гліне?

Цікаво…

Бачу сві[e]т, которого нима, всьо втікає, пливе як хмари… і хоч ті[e]жко в сиредіні робіться – колори саме з Тімощиних картін пудказуют – што ніколі ни є запуозно, што час затримую Я – тут і типера. Што тая мінута одна, і наступна тоже одна.

І так до кунця…

Аліна ЛУКАШЕВІЧ
з дому ҐУРАЛЬЧУК

Портрети намальовани Тімофі[e]йом Муськом, показувани на виставці в Дубні у 2022 рокові. Репродукції Ю. Гаврилюка

eprasa.pl 1c7f349dae

Як подолати інтелектуальну лінь?

Кажуть деякі розумні люди, що писати варто лише про те, що не дає спокою. Що мені не дає спокою? Що ходить за мною, ниє, тисне, жалить? Що? Ось те: Як подолати інтелектуальну лінь підляшуків?

Що в мене на думці? Завжди мені здавалося, що вміння критично думати є вкрай важливе кожній людині. Завжди пробувала вчити своїх учнів критичного мислення, але... треба признати, що в нас – підляшуках є якийсь дикий опір перед цим. Чому?

Звісно, можемо себе виправдовувати на тисячу можливостей. Найпростіше сказати, що так склалися обставини. Покоління, які виростали за PRL-ю, завжди кажуть, що нас залякували, не вчили рідної мови, полячили, білорущили, врешті, маргіналізували нашу мову і культуру, залишаючи їй місце фольклорної цікавинки з негативним відтінком селюцтва, гіршості, неосвіченості.

Звісно, все це правда, так воно й було. Я ж сама виростала в таких умовах. Але... помінявся і час, і обставини. Після PRL-ю давно вже відспівали панахиду, але в нас, підляшуках, тоді защеплене почуття меншовартості і далі передаємо нашим нащадкам. Чому? Маємо демократію, свободу слова, Польща підписала хіба всі можливі документи з захисту меншин, можемо вчитись рідної мови в школах, можемо не ховатись сором'язливо зі своїми культурними заходами. І що? Чи це щось змінює?

Думаю, що нечесно було б казати, що ні, але... чому так повільно? І чи, якщо цей процес буде йти далі такими темпами, встигнемо зберегти себе як окремий етнос?

Зрозуміло, позбутися комплексів не є так просто, але чи ми взагалі над цим працюємо?

Коли справа торкається одиниці, варто перейти психотерапію, але що, коли це відноситься до цілої групи?

Кажуть, що щоб знайти рішення так складного завдання, треба вперше признатись, що маємо з цим проблему. Треба вміти чесно глянути на справу, варто вийти поза власну зону комфорту. Кожне оздоровлення починається з властивого діагнозу.

Так, ми, підляшуки, як суспільність маємо перейти лікування. Завжди мене дивує наша інтелектуальна лінь.

Коли змінились обставини, коли маємо доступ до інформації, коли не обмежує нас ні політика держави, ні кордони, на жаль, більшість з нас надалі боїться почути діагноз.

Бо чи не є легким виправдовуванням себе, коли наші люди кажуть, що наша мова, то «чорт знає якая, ні то білоруська, ні українська», що то «мішанина польсько-російсько-...» ітд., або «підляська», або що не дасться цього зовсім зрозуміти, бо один каже так, а другий інакш.

Така відповідь не вимагає інтелектуальної праці. Взагалі не вимагає думання. Та коли таке кажуть, ще часто й люди з університетською освітою, це просто небажання знати. Щоб зрозуміти, якою мовою ми говоримо, до якого ареалу говірок належить мова мешканців теренів над Бугом і Нарвою, вистачає інтелект і знання шестирічної дитини, яка виросла в цьому мовному середовищі.

Я вже не раз про це розказувала, як з братом, будучи більш-менш в такому віці, окреслили свою мовну приналежність. 70-ті роки XX ст., двоє діточок грається кнопками і ручками лампового радіоприймача і несподівано чує мову з Києва і що? «Мамо, мамо! А тут по-нашому говорат!» – така була реакція дітей, які ще й гадки не мали, як є облаштований світ, що є держави, кордони ітп., і що цю *нашу мову* звуть українською!

Зрозуміло, мабуть відчуття дітей для когось не є доказом, але... живемо в час Інтернету, маємо доступ до джерел. Якщо справді хочемо знати, то ніщо нам в цьому не завадить, ніщо крім... інтелектуальної ліні.

Коли вже людина стане щасливим власником так (дай Боже) бажаної інформації, то починається... праця.

Праця над собою. Коли вже знаєш, то треба почати цими знаннями користуватись! А користуватись, значить примусити себе до праці над зрозумінням історії, праці над вивченням літературної мови, пошуком свого місця в течії, яка розділена кордонами, але випливає з цього самого джерела.

Мені так сумно, коли я є вимушена пояснювати інколи моїм учням, біженцям з України, що, на жаль, їхні ровесники в класі вже не знають мови своїх предків і чому так є.

Чому більшість з нас сприймає поляків у нас, на Підляшші, навіть на наших заходах, як господарів? Чому, коли розмовляє п'ятеро по-нашому і підходить польськомовний або поляк, всі раптом переходять на польську? На жаль, так є у нас і досі продовжує своє панування. Як цього позбутись? Звісно, є одиниці, які вже давно вбили в собі раба, але... більшість і досі виправдовує свою поведінку «пошаною до тих, хто не знає підляської говірки». Але чи таке виправдання взагалі має сенс? Чи ця, нібито «пошана до інших», це аби не неповага до себе?

Живемо вже в XXI столітті, в регіоні, який пишається своєю багатокультурністю, так може час її показати не тільки на рівні фольклорних фестивалів, але і в щоденному житті. Що нам заважає бути гордими синами і донькаами своїх предків?

Чому наші, часто неписьменні, предки передали нашим прадідам, дідам, батькам, чи деяким з нас і мову, і традицію, і пошану до свого, а деякі з покоління наших батьків чи нашого вже втратили цю здібність?

І, люди добрі, не дасться цього виправдати тільки політичними обставинами. Це, на жаль, звичайна людська лінь, це небажання ставити себе перед незнаним, перед працею над собою.

Мене завжди дивує, чому люди не відчувають дискомфорту, чому не розуміють, наскільки це важливе для нас самих бути чесними перед собою.

Знання свого місця у світі, своєї мови, історії, культури, літератури є моральним обов'язком людини, яка хоче відчувати себе повноцінною. Це також обов'язок перед дітьми і онуками.

Деякі зупинилися на етапі «język podlaski». Що ж, знов вилазить лінь.

Кожна літературна мова, чи то польська, чи українська, відрізняється від говірок. У нас якось не дуже люди це розуміють. Кожна літературна мова це штучне утворення, це уніфікація. Але теж вона утворена, почерпаючи з говірок.

eprasa.pl 1c7f349dae

Дуже важко буде те пояснити тим дітям, які втратили зв'язок з живою мовою своїх бабусь і дідусів. Покоління, яке ще чує, чи чуло живу мову, краще розуміє зв'язок нашої говірки з мовою, яку, як літературну, вивчило самостійно чи в школі. Зупинка на етапі «пудляської мови» не дає можливості розвитку. Дає почуття окремішності, але не дає почуття приналежності.

Творчі люди, які зупинились на етапі окремішності, а не перейшли до етапу приналежності, ніколи не зрозуміють, що втратили.

У кожної нації є свій культурний код, він саме є одним з важливіших, на мою думку, дороговказів у житті кожного з нас, хто хоче своє життя прожити свідомо і сповнено. А цю працю над собою треба починати не за наказом держави, а за наказом совісті. Не будьмо лініві. Лінь вбиває в нас наші можливості.

Звісно, що все, що нове, невпізнане, нас лякає, але... не попробуєш, не зрозумієш.

Час вбити в собі підсвідоме рабство. Ніхто нас не створить як повноцінних користувачів добром демократії. Це можемо тільки ми самі. Демократія нічого не наказує, вона допомагає здійснювати наші ініціативи, але щоб щось здійснювати, вперше треба окреслити, яким суспільством ми хочемо бути.

Чи будемо творити, вчити і вчитись, розвиватись, пишатись своїм минулим і відважно прямувати у майбутнє, збагачувавши державу, якої ми є повноцінними членами, чи і далі будемо для більшості нашої держави як фольклорна цікавинка, живий музей чи гетто.

Треба врешті наважитись подолати нашу підляську інтелектуальну лінь!

Євгенія ЖАБІНСЬКА

У наших друзів і знайомих в Україні сущих

Він пішов, бо інакше не міг

Вивчаючий історію студент з Підляшшя, на основі здобутих вже знань про українське минуле, у 1986 році написав такі ось слова:

Ворог як приходит
Вуон вбиває всіᵉх
Юнака й старця
Матеру й дитину
Отчизна то не міт
То у гурті ми
Вона нам не приде
Нам пуйти по єї.

Його сьогоднішній «друг по-інтрнеті», уродженець Житомирщини, у тому самому часі навчався на філологічному факультеті (спеціальність «Українська мова і література»), відтак, як діалектолог та історик мови, став професором у своїй Alma Mater. Протягом більше 30-ти років наукової праці опублікував низку праць про північне наріччя української мови, якого говірками розмовляють і на Підляшші, а також про руську літературну мову наших предків. Але сьогодні він – озброєний захисник свого народу перед цим же, у вірші не названім, але можна б сказати – природнім, ворогом України.

«Професор кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка Віктор Мойсієнко з перших днів повномасштабного вторгнення залишив викладацьку діяльність та вступив до лав Збройних сил України» – така інформація ще у травні 2022 р. з'явилась на сайті «Суспільне Житомир». Далі у статті читаємо: «"Тут розмірковувань не було, – розповідає Віктор Мойсієнко. – 24-25 лютого, коли перші бомби впали, я думаю, що багато таких професорів, лікарів, вчителів і інших людей просто пішли воювати тому, що це, здається мені, справді, останній бій, де Україна не має програти".

Завідувачка кафедри української мови Житомирського державного університету Галина Гримашевич каже, що колеги, дізнавшись, що Віктор Мойсієнко пішов захищати кордони України, не здивувалися.

"Починаючи ще з молоду, він захищав Україну. – Тільки захищав її по-своєму. Найперше, своїми науковими дослідженнями. Спочатку це була діалектологія, а потім – історія мови, це те, на чому сьогодні ґрунтується наша мова, наш генетичний код. Із кабінетного вченого він, залишивши це все, став захисником нашої країни. Міг і не йти з багатьох причин: 57 років, посада, на якій багато що ґрунтується, і, загалом, після 50 років сьогодні мало хто йде, а навіть ті, хто йдуть, то їх повертають часто, але він пішов, бо інакше не міг"».

Захищати кордони України пішло ще 50 викладачів, працівників та студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Хоч сам Віктор говорить, що через війну професор став молодшим сержантом, то однак не перестав бути вченим, до того з елітної когорти. Наприкінці цьогорічного квітня серед знайомих розлетілась така ось звістка: «Воістину прекрасна подія!!! Віктор Мойсієнко, доктор філології, він же на фронті – мінометник із псевдо "Професор", щойно визнаний Національної академії наук України як член-кореспондент!» (Olesya Naumovska).

Фотографію та зв'язані з нею важливі подробиці додала Ганна Горобець: «Вітаю нашого дорогого професора Віктора Мойсієнка зі званням Член-Кореспондент НАН України! Думаю, що наш проєкт "Повертаємо в Україну культурну спадщину" неабияк посприяв цій значущій події! Недаремно ж пан академік тримає в руках крайню (десяту!) факсимільну копію рукопису, який досліджував буквально в окопі, Галицько-Волинське Євангеліє XI ст. І не просто досліджував, а був його науковим упорядником. А перед тим дослідив Реймське Євангеліє XI ст., Віденський Октоїх XII ст., Молитовник князя Володимира XIV ст, Лаврішівське Євангеліє XIV ст., інші...

З нетерпінням чекаємо на дослідження Туровського Євангелія XI ст. Отже, МОВНИЙ ФРОНТ в надійних руках! Лише б звільнити ці руки, Воїна з позивним "Професор", від гранатомету...».

І ми приєднуємось до привітань з нагоди дуже заслуженої номінації та чекаємо на нові, добрі вісті.

Ре-Д.

eprasa.pl 1c7f349dae

Як багато значить слово: народне, художнє, авторське…

Кілька штрихів з нагоди народження «Країни свойого слова»

Антологія художньої літератури – завжди справа ризикована, проте амбітна. Як втримати високий художній рівень, не втратити естетичної оригінальності творів і представлених митців? Такий виклик ставлять перед собою всі, хто береться за створення антологій. Представити правдивий, панорамний, змістовний і естетичний образ українського Підляшшя взявся Юрій Гаврилюк.

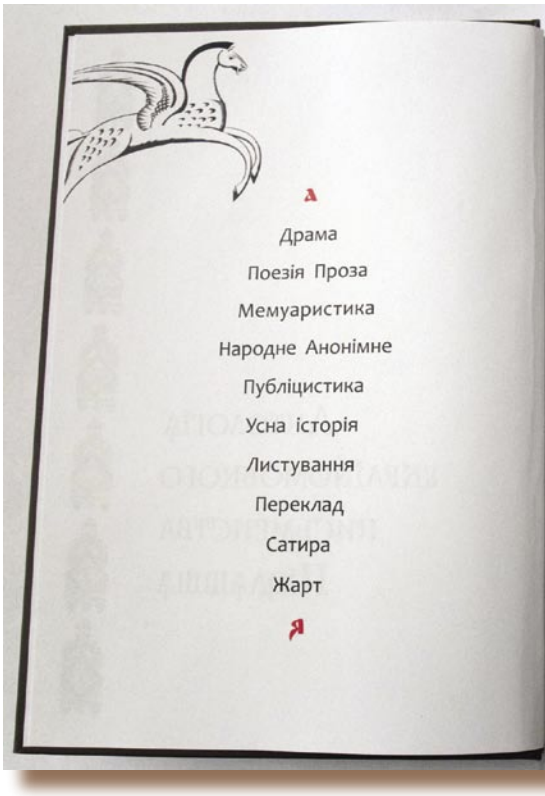
Упорядник і автор передмови віддавна зажив слави талановитого історика, редактора, письменника, перекладача, організатора культурно-мистецького життя Більська Підляського, всього Підляшшя. Юрій Гаврилюк прийшов до своєї українськості від джерел. Бо ж зі студентського часу зрозумів, звідки беруть українські корені на цій землі, відколи тут заговорили «по-своєму», чому стільки місцевих людей ніяк не вписаються у канони білоруськості та польськості… Стільки питань, що як пазли-загадки взявся відчайдушно розв'язувати «Підляський Зубр», як по-доброму і з гумором назвав Юрія Гаврилюка інший «зубр» – тільки вже холмський – Тадей Карабович.

Видання в Більську, що на Підляшші, антології україномовного письменства «Країна свойого слова» – це чергове свідчення праісторичної присутності русинів-українців на цій землі. Якщо попередня діяльність Юрія Гаврилюка більше стосувалася історичних витоків, то нова книжка – це доказ літературної спроможності місцевої культурної еліти. Книжка представляє багатий жанрово-родовий ареал художньої літератури підляшуків. Тут гармонійно вжилися й співіснують всі роди. Ще спостерігаємо велику палітру жанрової розмаїтості місцевих письменників: від публіцистики – до сатири, від прози – до поезії, від народно-анонімного – до авторського автентичного. Багатого варті цікаві мемуарні твори й листування.

Понад 60 літ тому в Польщі була спроба видати цікаву антологію. Пригадуємо 1964 рік та Костя Кузика, коли його зусиллями у Варшаві побачила світ літературна антологія Українського суспільно-культурного товариства «Гомін». Під однією палітуркою знайшли «прихисток» твори 43 авторів. Попри різний рівень художньої цінності, видання охарактеризувало присутність у літературному процесі численної когорти українців у Польщі.

Впродовж наступних десятиліть митці друкувалися в різного роду та часовості періодиці. Варто відмітити газету «Наше слово», журнал-місячник «Наша культура», річники «Український календар» та «Наш голос». В новітній період особливу цінність становлять видання художньої творчості в «Українському літературному провулку» (щорічник, який видається зусиллями згаданого Тадея Карабовича).

Понад десять літ тому в Луцьку була ще одна спроба підсумувати художньо-літературне життя українців у Польщі – автор сих рядків видав антологію «Наближені до України». Книжка акцентувала увагу на доробку українських представників усіх регіонів Польщі, а сама праця мала два розділи. Є тут і теоретичні праці про літераторів та їх творіння, і самі художні тексти. В останні десятиліття активність у виданні антологій зростає неабияк: «Поза традиції» (1993), «Біла книга кохання» (2008), «Wołanie serca» (2008), «Вертоград» (2009), «Ломикамінь» (2018).

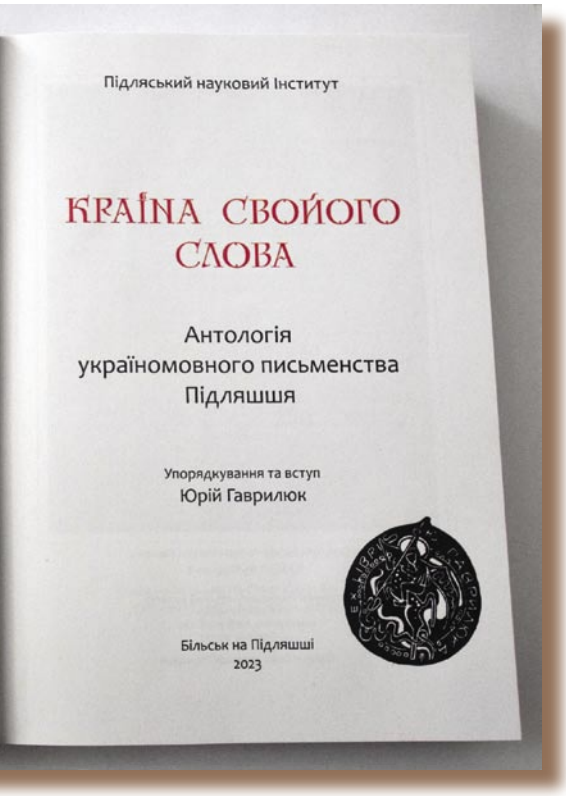

Активно підляшуків видавав у журналі «Над Бугом і Нарвою» згаданий Юрій Гаврилюк. Цього разу митець визрів на солідне видання, коли зібрав і опублікував художні твори, що готувалися понад сто літ на найбільш північних етнічних межах.

У якісній палітурній оздобі книжки, що нараховує понад пів тисячі сторінок, знаходимо розпорошених часово, але зібраних в алфавітному порядку 77 авторів. Хтось представлений зі світлинами і з власними іменами та прізвищами, менша частина схована за псев-

eprasa.pl 1c7f349dae

донімом чи й криптонімом. Твори надзвичайно різні тематично і мовно. Відрізняються і образністю, і силою переданих почуттів. Об'єднує їх хіба місце – всі вони або творилися на Підляшші, або ж їх автори були певну частину свого життя закорінені в цю землю та її проблематику. Мовна палітра презентованих текстів різниться: доробок підляшуків є як в літературно-українській версії, так і в говірковій, що оприлюднив, можливо, навіть найменший закуток «віддаленого від цивілізації» села над Бугом і Нарвою. Твори ці – неабияке джерело для подальших спостережень і вивчень мовознавців-діалектологів.

Дослідників, що заглиблені у вивчення української мови в різних її нормах вживання і ареалах поширення.

Літературна складова вміщених текстів антології заслуговує на особливе вивчення. Майже вісім десятків авторів постають тут панорамно, бо ж їх цікавлять проблеми від великої України, до малої батьківщини: рідного садка, стежини, придорожнього хреста і навіть костура при стодолі. Деталізована образна палітра вимальовується так яскраво і до болю в серці щемко. Тут стільки любові, а ще інших найрізноманітніших емоцій. Коли ж від поетично-прозового слова стає зворушливо-сумно, раптом виринають тексти, наповнені гумором, присмачені сатирою, посипані іронічними діалектними спеціями. Інтимно-зворушливі й дитинно цнотливі реалії Ірини Боровик, народно-пісенні поезії Ніни Буйновської, допитливо-патріотичні фрази Романа Ворончука, вишукана й пребагата на весь спектр емоцій лірика Юрія Гаврилюка, автентично-незабутні прозові відтинки часопростору Ніни Григорук, загадково-недосказані емоції «свойого» Агнешки Данилюк, допитливо-відкриті й граційні слова-зірки Євгенії Жабінської, мудрі й виважені фрази Івана Ігнатюка, філігранно-насичені й монументальні образи Івана Киризюка, екзистенційно-загадкові мотиви Юстини Королько, вмотивовано-замислені окрайці думок Юрія Трачука, драматично-піднесені перли Миколи Янчука… Строкато, колоритно, а подекуди просто, по-своєму. Літературне попурі, що подекуди межує з дежавю, а потім перекреслює все досі пізнано-прочитане. Твори дивують і приземлюють, підіймають і відкривають.

Звісно, що антологія представляє багатюще розмаїття емоцій та щемливих регіонально-витончених образів великого підляського світу. Світу, що дивним чином досі загадково ховає свою національну приналежність, але так потужно відкриває свій внутрішній світ у художньо-літературних роботах.

Упевнений, що багато текстів, як і їх авторів будуть критикувати за надмірну примітивізацію оточуючо-зображуваного. Однак сила антології в іншому – акцентації уваги на матеріально-духовному багатстві Підляшшя. Книжка вийшла вкрай вчасно і доречно, бо ж ще мить і цей ареал може навіки лишитися нерозгаданою Ойкуменою чи ж бо Атлантидою. Навіки втраченою і для України, і для Польщі. Маю сумніви, що теперішня Білорусь має якісь свій пієтет до духовності Підляшшя…

Особливої уваги заслуговує розмаїття ілюстрацій, представлене картинами Василя Альбічука «З різдвяною зіркою» (1982), «Пейзаж» (1976), «Вечір у червні» (1986-1991), Івана Коренівського «Біляві хати Заболоття до Першої світової війни» (1913), Анатолія Кравчука «Кривая весною» (1999), Миколи Яновського «Спогад про колишнє жниво» (2016). Є тут і документи-світлини, а ще кілька змістовних мап. Вони гармонійно доповнюють літературну частину книжки. Упорядник вміло, скрупульозно зібрав, підсумував, увіковічнив непоєднуване. Зробив цілісну роботу з громаду-масиву текстів, документів, ілюстрацій.

Непомітно вислизають хвилини, години, а я без жодної втоми пізнаю підляський світ із антології. Робота точно лишить свій слід, бо ж є документом присутності, самобутності, автентичності й мелодійності прекрасних людей від Угрова на заході, аж до самих Костомолот на сході; від Нарви на півночі, аж до Голі на півдні.

Віктор ЯРУЧИК
Завідувач кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк)

Віктор Яручик – письменник, перекладач, журналіст та університетський викладач. Народився 23 серпня 1979 р. в м. Рожище (Волинська область). Навчався у Волинському державному університеті імені Лесі Українки на факультеті україністики, відтак, від 2001 р., в аспірантурі в Європейському колегіумі польських та українських університетів (Люблин). У 2006 р. в Університеті Марії Кюрі-Склодовської захистив докторську дисертацію «Українська поезія, творена у Польщі, після Другої світової війни». Наслідком цього періоду його творчої біографії стали численні статті, присвячені українській літературі у Польщі, в тому числі й на Підляшші, публіковані, між інш., на сторінках «Над Бугом і Нарвою», відтак монографії «Українська література в Польщі» (Луцьк, 2009) і «Українська поезія, творена в Польщі після Другої світової війни» (Луцьк, 2010), а також «Наближені до України, Антологія сучасної української літератури, твореної у Польщі» (Луцьк, 2012). Найновіша «пропідляська» публікація – стаття «Специфіка вживання образу малої батьківщини у творчості українських письменників Підляшшя» у антології «Сучасні мово- та літературознавчі методології та нові прочитання художнього тексту» (Луцьк, 2018).

eprasa.pl 1c7f349dae

Короткий нарис з етноконфесійної історії Більська і Підляшшя у першій половині XVI ст.

Поміж Володимиром, Києвом та Супраслем

Існуюча сьогодні система державних кордонів і адміністративних меж воєводського/обласного та повітового рівня, хоч мала деякі свої обумовлення у давнішому часі, сформувалася щойно поміж кінцем XVIII та серединою XX ст. Тому для зрозуміння історичних та етнокультурних процесів, які формували нашу історичну долю та залишали культурні пам'ятки, треба трактувати всі, заселені етнічними українцями частини географічного Середнього Побужжя – Південне і Північне Підляшшя у Польщі та Берестейщину у Білорусі, як одне ціле. На їхню цілісність вказує й факт, що аж до 1790-х років, коли почалася перша стадія розрізання державними кордонами, яке згодом програмувало три своєрідні шляхи дальшого розвитку, майже весь цей простір охоплював Берестейський крилос Володимирсько-Берестейської єпархії[1] з центрами намісництв (деканатів) у Більську, Дорогичині, Мельнику – Підляське воєводство (у межах з 1566-1795 рр.) та Бересті, Каменці, Пружані, Кобрині, Дивині[2], Білій і Володаві – Берестейське воєводство (утворене у 1566 р.). Було це віддзеркалення стану з першої половини минулого тисячоліття, коли в ході чергових хвиль слов'янської колонізації, у X-XIV ст. такою чи іншою мірою пов'язаних з політичною діяльністю руського князівського роду, отже володарів Києва та Володимира (волинського), Галича і Холма, виник тут україномовний етноконфесійний ареал з «опорними пунктами» у формі руських волосних городів та церковної мережі, підпорядкованої Київським митрополитам, а на єпархіальному рівні, як вже згадувалося, Володимирським єпископам, в числі яких у XVI ст. були також уродженці Середнього Побужжя, зокрема Більська.

Перший з них це «владыка Володимерский и Берестѣйский Пахнотей» – саме таку форму імені Пафнутій (церк. **Пафнꙋтїй**), з типовою для української мови заміною 'ф → х', бачимо в майже всіх відомих прижиттєвих документах ієрарха (1510-ті – 1520-ті роки), в тому числі й на печатці, з легендою «Єпископъ Володимерский Пахнотий» (інші варіанти запису імені: «Пахнотый» та, рідше, «Пафнотей»). Ім'я не дуже популярне серед духовних Київської митрополії, однак серед подвижників Печерського монастиря був преподобний Пафнутій, який жив у XIII ст. (за іншими даними у XII ст.). Це може вказувати на те, що майбутній володимирський (1511), а від 1526 р. луцький єпископ (†1528), чернечий постриг та нове ім'я прийняв саме у Печерському монастирі, тоді ще на деякій відстані від міської забудови Києва. Думку, що владика Пахнотей та сама особа, яка у поміннику Супрасльського монастиря та його польськомовній хроніці названа «игуменъ Пафнотій родомъ изъ Бѣльска» та «superior albo heguмen Paphnutiusz Sieheń», ще у XIX ст. висловили українці Орест Левицький (1883) та Микола Теодорович (1893). У нашу добу велику увагу цьому питанню присвятив білостоцький історик Антоній Миронович, публікуючи у 2015 р. розвідки про «невідомі долі» перших супрасльських ігуменів. Дослідник висунув припущення, що ігумен Пафнутій був обраний на володимирську катедру на соборі у Вильні, який відбувся на зламі 1509/1510 років. На його думку також черговий володимирський єпископ, відомий під чернечим іменем Йона, також більщанин, а навіть родич Пафнутія – колишній бурмістр Більська Іван Сегень. Овдовівши, прийняв він чернечий постриг, у 1513-1516 рр. був супрасльським ігуменом, відтак пинським єпископом, й саме з Пинська перейшов до Володимира – як «нареченый владыка Володимерский» він виступає вже у документі з 1523 р., а кінець його перебування на катедрі це 1535 р.

Ігумен, а відтак єпископ Пафнутій Сегень гідний уваги не лише як організатор церковного життя, але й перший відомий з імені письменник більського роду – автор-зачинатель першого синодика[3] Супрасльського монастиря. Орієнтовно у 1500 р. почав він складати «Поминаніє святоє, сій суботникъ... нашея новоцвѣтущія обители, еже єсть въ пустыни[4] въ скрай рѣкы Супрѣслы», з передмовою, в якій, між іншим, по-

1. Як стверджують історики Анджей Ґіль та Ігор Скочиляс: «Початково територія Володимирської єпископії, згідно з тогочасною руською практикою, збігалася за своїми кордонами з однойменним князівством. [...] Територіальне розмежування Берестейщини та Західної Волині, зумовлене політичними чинниками, призвело до того, що обидва регіони втратили спільну адміністративну границю – їх розділили парафії сусідньої Холмської єпархії. [...] Принаймні з XVI століття Володимирська єпархія складалася з двох історично, культурно й етнічно пов'язаних між собою церковно-адміністративних округів – крилосів (або, як їх ще називають джерела, "єпархій", "катедр", "синодів", "соборів" чи "офіціалатів") – Володимирського (зі столицею у Володимирі) та Берестейського (з головним осідком у Бересті-Литовському)».

2. Намісництво з центром в Дивині мало назву *Поліського*.

3. Синодик, тобто пом'яник, суботник (субітник) – рукописна книга, до якої записували імена померлих для поминання на богослужіннях.

eprasa.pl 1c7f349dae

Чернці (монахи) та Успенський собор Печерського монастиря на графіці з «Патерика печерського» (1661 р.). На наступній сторінці: Більськ, Володимир, Київ і Супрасльський монастир на карті Великого князівства Литовського (1613 р.)

ясніється значення книги для спасіння душі. Хоч не називає він свого прізвища і походження, представляючись як «худый и недостойный и многогрѣшный рабъ Іисуса Христа Пафнотій», більський родовід автора показує поминальний запис: «Здѣ родъ Пахнотієвъ і пана Ивана Сегеневича и зъ братію єго».[5] На жаль, «Суботник» першого супрасльського ігумена зараз відомий лише з російських публікацій 1860-х – 1900-х років, зокрема, у виленському археографічному збірникові (передрук зі скороченнями)[6], кількох історичних нарисів про Супрасльський монастир та окремої статті єпископа-археографа Никанора (Каменського)[7], який у 1904 рокові бачив рукопис в монастирі[8].

У 1631 році Сегенів синодик «за ветхость лѣтъ поновлено». Трудом священноінока (ієромонаха) Стефана Коханевича, також уродженця Більська[9], виник його новий варіант – «Суботнікъ или Поминникъ», який у XIX ст. потрапив до Виленської публічної бібліотеки[10]. Коханевич, переписуючи старий суботник, зробив свої редакторські та історичні доповнення – на титульній сторінці нагадав, що перше «поминаніє» було ініційоване ігуменом Пафнутієм у 1500 р., дописав також коротку розповідь про початки монастиря, знов згадуючи особу Пафнутія та підкреслюючи його більський родовід.

4. «Новоцвітущая... в пустині» – тобто ново заснована у раніше не заселеному місці. Автор польськомовної хроніки монастиря (середина XVIII ст.), яким вважають о. Миколу Радкевича (до речі, прізвище дозволяє підозрювати більський родовід також у нього), датою заснування очолюваної ігуменом Пафнутієм Сегенем чернечої спільноти у місці, де згодом виникло місто Городок, зараз ґмінне село Gródek у Білостоцькому повіті (білоруською – Гарадок), називає 1498 р., однак на місце сучасного розташування Супрасльського монастиря монахи мали перенестися у 1500 р.

5. На «надзвичайно підприємливий більський рід Сегеневичів-Сегенів» та «меткого торгівельного підприємця» – Івана Сенегевича (старшого) звернули увагу у 1900-х роках польські історики Ігнацій Барановський і Александер Яблоновський.

6. Видавець у примітці додав коментар «...написанъ на пергаменѣ (46 облиневанныхъ киноварью листовъ) четкимъ почеркомъ – разными руками. Первые четыре листа замѣтно отличаются письмомъ отъ дальнѣйшихъ. Между родами оставлены пробѣлы, а поля исписаны годами и нѣкоторыми фамиліями и весь почти измаранъ отъ употребленія. Поминникъ этотъ доведенъ до 1630 г., когда стараніемъ архимандрита Великонтія онъ былъ переписанъ; начатъ онъ, безъ сомнѣнія, первымъ Супрасльскимъ игуменомъ Пафнутіемъ Сѣгенемъ и при Іосифѣ Солтанѣ, митрополитѣ (и ецископѣ Смоленскомъ). Названіе Субботникъ дано ему Пафнутіемъ; названіе Поминникъ (а не помянникъ, какъ читаютъ иные), давалось ему впослѣдствіи...».

7. «Старый Супрасльскій Синодикъ носитъ во всемъ печать великой старины и достопочтеннѣйшаго отношенія къ тому святому дѣлу, которому служилъ онъ. Синодикъ этотъ въ полулистъ, обложенъ отличною кожею, которая съ обѣихъ сторонъ украшена разнаго рода тисненіями, сохранившими слабые остатки благороднаго металла. (Оборотная сторона первой покрышки подклеена старою рукописью, въ которой говорится о ней какъ о книгѣ и трактуется о вѣрѣ, которая имѣетъ стоять до конца всего міра, до захода солнца. Вверху этого древняго листка сдѣланы позднѣйшія надписи о вкладахъ). Рукопись Синодика пергаментная. Въ ней помѣчено арабскими цифрами 45 листовъ, въ главѣ которыхъ не значатся вновь списанные листы (воспроизведенные по другой рукописи). Можно думать, что при такомъ прекрасномъ “Синодикѣ” было и особливое заглавіе. Каждая страница обведена киноварными линіями, а передняя украшена и виньеткою». Автор статті у 1904-1905 рр. очолював Гродненську єпархію, згодом Варшавську (кінець 1905 – 1908 р.).

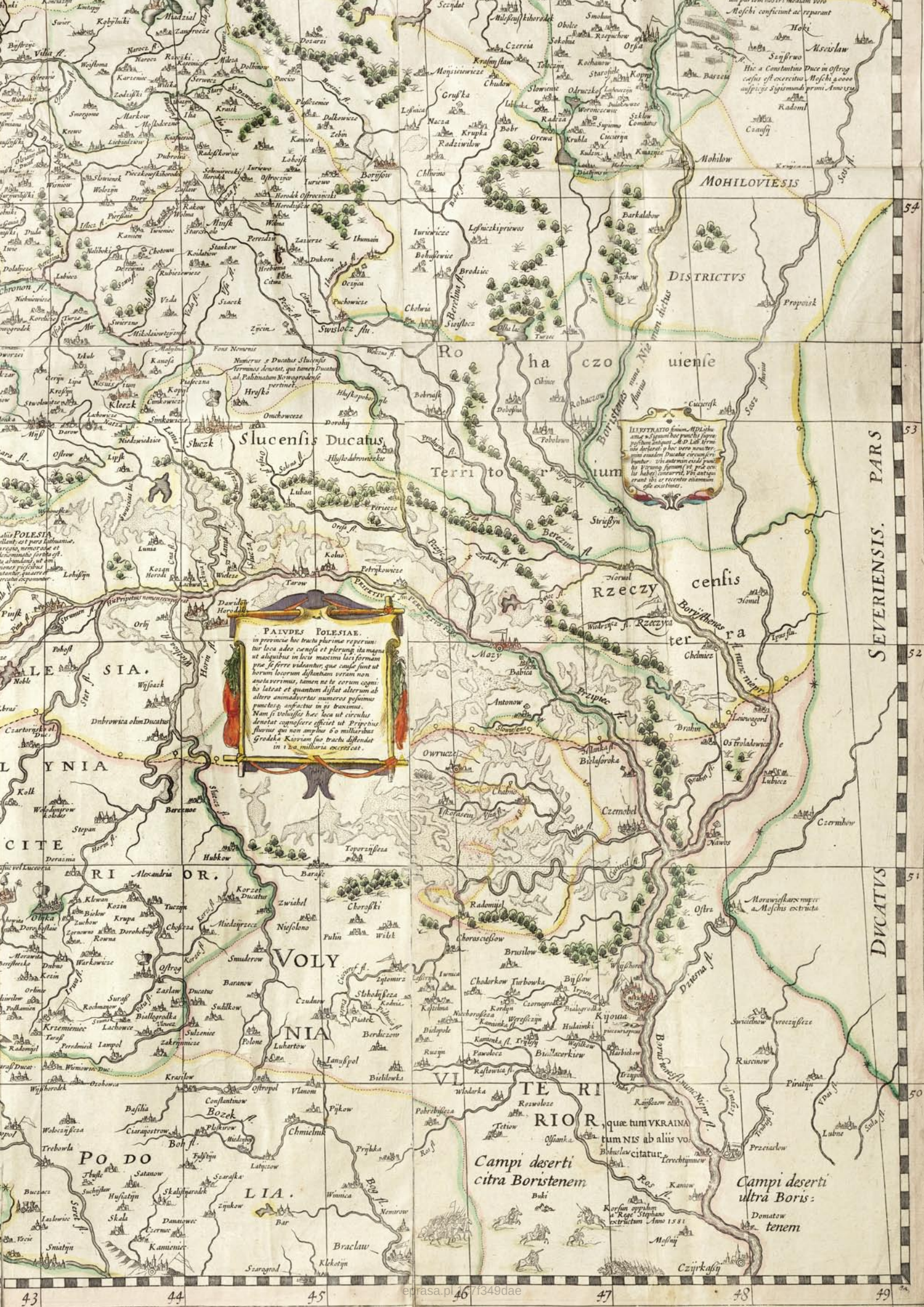
8. «Но въ бытность мою въ Супрасльскомъ монастырѣ настоятель его архимандритъ Николай заявилъ мнѣ, что этотъ Синодикъ долго пропадалъ и находился. Съ него сдѣланъ былъ списокъ архимандритомъ Николавичемъ. И вотъ я записалъ въ 1904 году: “слава Богу, что старый Синодикъ обрѣтенъ и монастырь хранитъ его тщательно”. Въ тоже время мною многое изъ сего Синодика выписано и напечатано».

9. На його родовід всказує, поміщений під 1622 р. запис «Родъ пана Стефана и брата єго Іоанна Коханєвичовъ з Бѣльска», де в числі більше 30-ти імен знаходимо також «священноинока Стєфана». Вписаний тут також «Родъ пановъ Вєликонтієвъ зъ повѣту дорогицкого», тобто предки і родичі тодішнього архімандрита.

10. «Суботнікъ или Поминникъ. Въ немже уписашася и уписуются душя благовѣрныхъ христіянъ, хотящеи спасенія душамъ своимъ и помощи въ страшный и великій день грознаго и трепетнаго суда Христова». Рукопис зараз зберігається у Бібліотеці Академії наук Литви імені Врублевських.

eprasa.pl 1c7f349dae

SIGNORVM vel CARACTERVM DECLARATIO
Vrbs
Civitas
Civitas cum Palatinatu
Civitas judicialis vel clistrictualis ubi causæ Nobilium disceptantur
Domicilium Ducum
Sedes Episcopi Romani
Sedes Episcopi Græcorum quas vulgo Wladicas appellant
Oppidum
Pagus cum domo Nobilis
Amsterodami Excudebat Guilhelmus fanßonius subsigno Solarij deaurati. Anno 1613
Sculptum apud Hesselum Gerardum.
Spectatori humano. Regiones M. Ducatui Lithuaniæ adiacentes, non tam enucleate quamras ipse postulabat, aliorum Geographorum morem secuti, in hac tabulam inscripsimus: hoc enim M. D. Lithuaniæ vt ambitus, terminis contributus accurate ac diligenter describitur. Quare non mirereris quantitati curvine, secundum miliarium longitudinem hic ex presse quivis locus exacte non respondebit: iter enim obliquum, ac mutiquibus milliarium cum Lithuanica Polonicis, Russica item ac Podolica Lethus anicis amphora sint: id efficiunt
Milliaria magna
Milliaria mediocria
Milliaria communia sive ustata
Pokutiæ pars.
PRVSSIA.
VILNA
Kœnigsberg
Frisch haf
Frisch Nerung
Dantzk
Vistula vel Weissel flu.
CVIA
VIÆ
PROVINCIÆ MAIORIS POLONIÆ
PARS
Cwarszavia
MAZOVIÆ PARS
Podlachia.
PODLESIA
Rußia
MINORIS
POLONIÆ PARS
CRACOVIA
Lublin
Leopolis
Sambra
Niemen fl.
Vistula fl.
Bug fl.
San fl.
Wieprz fl.
Narew fl.

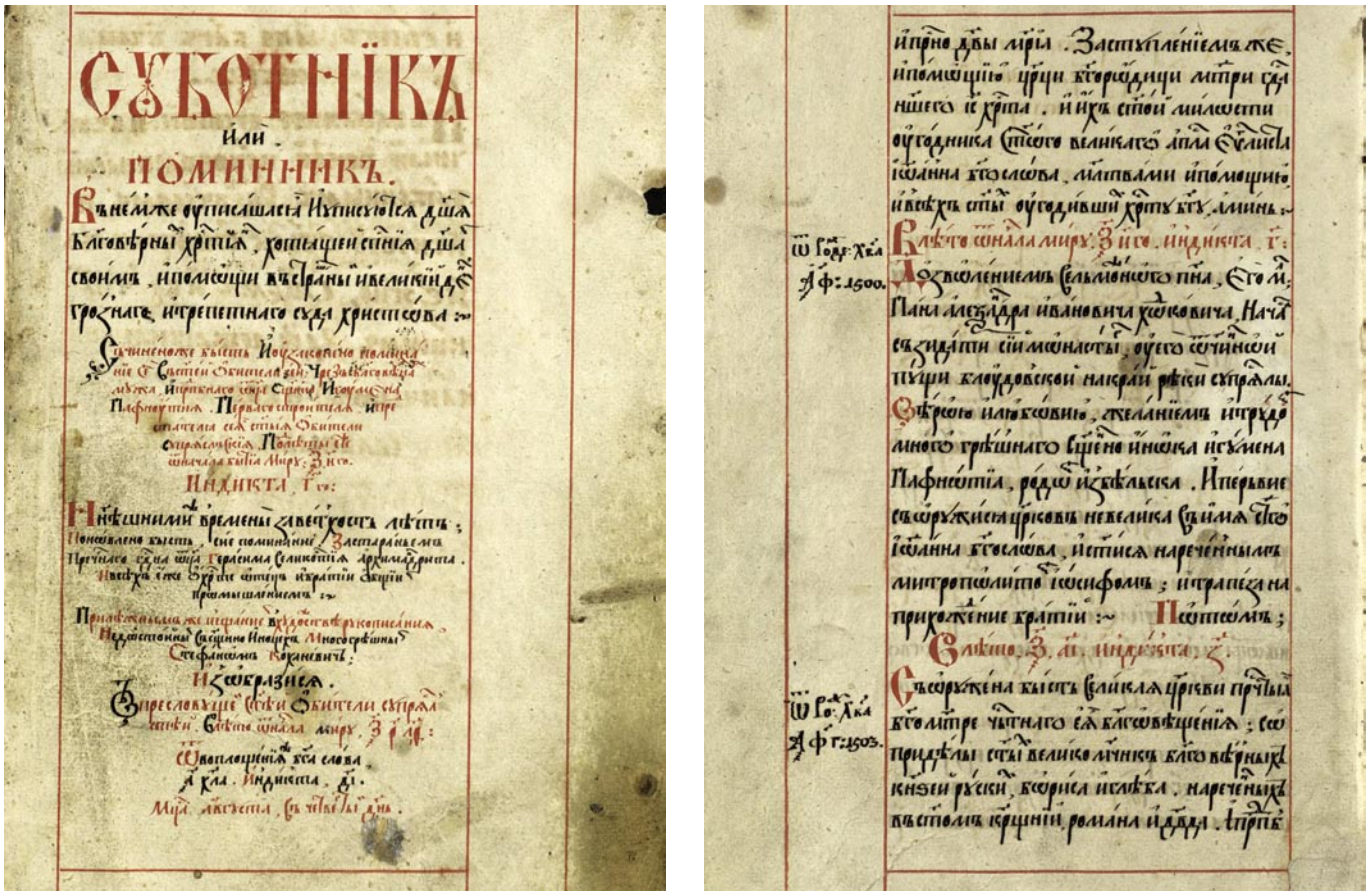

eprasa.pl/7f349dae

Ось цей перший історіографічний текст, написаний відомим з імені більщанином:

«Въ лѣто отъ начала миру 7008 го индикта[11] 3 (*на маргінесі:* Отъ Рождества Христова 1500): Дозволеніемъ вельможного пана Александра Ивановича Ходковича, начася съзидати сій монастыръ, у єго отчинной пущи Блудовской на край рѣки Супряслы, вѣрою и любовию, желаніємъ и трудомъ многогрѣшнаго священноинока игумена Пафнотіа, родомъ изъ Бѣльска[12]. И перьвіе съоружися церковъ невелика въ имя святого Іоанна Богослова, и святися нареченнымъ митрополитомъ Іосифомъ, и трапеза на прихожденіе братий. Потомъ, в лѣто 7011 индикта 7 (*на маргінесі:* Отъ Рождества Христова г. 1503) съоружена бысть великая церкви пречистыа Богоматере чьстнаго єя Благовѣщенія, со придѣлы святыхъ великомучникъ благовѣрныхъ князей рускихъ Бориса и Глѣба, нареченныхъ въ святомъ крещеніи Романа и Давыда і преподобныхъ святыхъ Отецъ строителей печерскихъ и начальникъ общему житию Антониа и Теодосия богоспосаємого града Кіева въ Рустѣй земли. Сия же святыя божихъ церкви священны быша освященнымъ єпископомъ нареченнымъ митрополитомъ кіевскимъ и всея Руси, кіръ Іоною, мѣсяца октоврия в 14 днь, на память преподобнаго отца нашего Євфимия новаго, и святомученика Лукіана, презвитера великія Антіохія, индиктъ 7».

Джерелом для Коханевича були, звісно, документи з монастирського архіву, адже його розповідь це, по суті, переробгований абзац з монастирського уставу, в якому пояснювались початки обителі[13]. До заміни го-

СУБОТНИКЪ
Или.
ПОМИННИКЪ.
Сторінки з «Суботника или Поминника», писаного о. Стефаном Коханевичем у 1631 р.

11. Індикт – номер року у 15-річному циклі податкового обліку у Римській імперії, який у IV ст. став обов'язковим елементом літочислення, та разом з ерою «від створення світу» прийшов через Візантію в Русь.

12. У списку учасників церковного собору у Вильні, взимку 1508/1509 рр. маємо запис: «Пречистое Богоматери Благовѣщєніа патріаршеское обитєли игуменъ Пафнотєй». Цікава у цьому контексті думка А. Мироновича: «Monaster od samego początku miał wyjątkowy charakter. Otrzymał od patriarchy Joachima tomos w 1505 r. Większość monasterów ufundowanych przez osoby świeckie znajdowało się pod wpływem swych opiekunów i ktitorów. W takich klasztorach ihumen był wybierany przez ktitora lub miejscowego biskupa. W przypadku monasteru nad rzeką Supraśl monaster podlegał jedynie patriarsze konstantynopolitańskiemu. Nie wiadomo, z jakich powodów Aleksander Chodkiewicz nie skorzystał z prawa "podawania" przysługującego mu jako fundatorowi monasteru. Ażeby wykluczyć możliwość przejęcia władzy w klasztorze, w regule uczyniono zastrzeżenie, że ihumen powinien zostać wybrany tylko spośród braci przebywających w monasterze. Możliwe jest też, że założycielem monasteru był sam ihumen Pafnucy Sieheń, a Aleksander Chodkiewicz stał się ktitorem dopiero po wybudowaniu zamku w Gródku». Entuzjastom takої гадки є Ю. Марошек, який однак зсилається на фінансові спроможності родини Сегенів: «W najstarszym okresie dziejów wspólnoty zakonnej ważna rola przypadła mieszczańskiej, patrycjuszowskiej bielskiej rodzinie Sieheniewiczów, której członkiem był pierwszy ihumen – Pafnucy Sieheń. (...) Sam ihumen był zaangażowany w budowę zespołu klasztornego nie tylko duchowo, ale również poprzez uruchomienie rodzinnych środków finansowych. Pewnie w tym tkwi tajemnica szybkiej budowy kompleksu zakonnego». Треба зазначити, що історик своє судження великою мірою будує на мало ймовірному здогаді, що цю «похвалу» сам собі написав о. Пафнутій.

13. «Указъ устава общаго монастыря у скрай рѣки Супряслы... Въ лѣто 7018 индиктъ 14, при державѣ господаря короля и великого князя Жикгимонта Казиміровича, мы, Іосифъ митрополитъ и панъ Александръ Ивановичъ Ходкевичъ, на-

eprasa.pl 1c7f349dae

Супрасльський монастир на фотографії другої половини XIX ст.

ловної дієвої особи могли о. Стефана спонукати грамоти, в яких чільна роль належить саме ігуменові, як це бачимо у «листі» великого князя Жигімонта з 1509 р.: «Билъ намъ чоломъ игуменъ Супрасльскій Пафнутей о томъ, штожъ онъ працою своєю...*[14] будовати монастыръ въ пущи пана Александра Ходкевича на рѣцѣ на Супраслѣ...* и просили насъ о томъ, штобъ дозволили церковь и монастыръ муровати. Ино мы зъ ласки нашое на єго чолобите дозволили єму церковъ и монастыри муровати въ той пущи пана Александра Ходкевича, гдѣ ся будетъ видѣти єму угодно будовати. И на то казали єсмо єму дати сесь нашъ листъ зъ нашою печатью».

Ще одну монастирську «повѣсть временныхъ лѣтъ» знаходимо у грамоті з 1533 року, якою Олександр Ходкевич, на той час господарський маршалок і берестейський староста, впорядковував свої відносини з монастирем: «...чиню явно тымъ моимъ листомъ, кому будетъ потреба того вѣдати, альбо чтучи слышати, нынѣшнимъ и на потомъ будучимъ, самъ своєю доброю волею, безъ кождого примушенія и намовы дюдзкоя, въ зуполномъ здоровью и розумѣ, што былъ єсьми монастыръ общій въ отчизнѣ моєй въ пущи у скраи рѣки Супрасли сооружилъ и потомъ въ томъ монастырѣ учинили єсьми городъ нашъ на жаданє игумена Пафнутія, собѣ и слугамъ нашимъ ку схованю; и въ онъ часъ мовилъ мнѣ господинъ отецъ нашъ митрополитъ Кіевскій и всея Руси небощикъ Іосифъ, рекомый Солтанъ, и при нимъ вси старцы, єже о Христѣ братія моєя честныя лаври, ижъ имъ для докуки мирской общаго монастыря жительства зъ трудностію то имъ держати, и просили мене, абы имъ далъ мѣйсце одътоль переселитися, – въ нашой же пущи въ низъ тойже рѣки Супрасли берегъ Грудъ Сухій межи дву рѣчокъ малыхъ Березовки и Грабовки, и въ тотъ часъ намовившися зъ господиномъ отцемъ митропилитомъ єго м. [*милостю*] и по благословенію єго, дали єсьмо тоє мѣйсце тотъ монастыръ тамъ переселити и дозволяли имъ зъ той пущи нашой будованіє и дрова и всякія потребы брати и огородъ и садъ мѣти и сѣножать въ пущи нашой прокосити и на тыхъ рѣчкахъ вышей писаныхъ сажавки рыбные и язы на рѣцѣ Супрасли игумену и братіи въ томъ монастырѣ вѣчно мѣть, а ку тому тежъ на онъ часъ за дозволеніємъ теперешняго господаря нашего короля єго м. великого князя Жикгимонта Казимировича, хотячи мѣть, абы на потомъ тотъ монастырь общій въ нанюй отчизнѣ твердо и ненорушно на вѣки стоялъ, ку хвалѣ Божой Греческаго закону, а ку богомолю господарскому и нашому и для памяти душъ зошлыхъ родителей моихъ и всего рода нашого, а намъ грѣшнымъ ку вѣчной памяти»[15].

Закінчення в наступному числі.

Юрій ГАВРИЛЮК

шею любовію и желаніемъ начахомъ съзидати сій монастырь общій, мѣсяца Октобря».

14. * – знищений фрагмент документу (можливо, що у 1631 р. був ще цілий).

15. Микола Радкевич передав цю розповідь з новими подробицями: «Najwprzód roku 1498 w Gródku tę ławrę albo monastyr fundować zaczął p. m. Aleksander Chotkiewicz wojewoda Nowogrodzki y marszałek w. x. Lit. w dobrach swoich dziedzicznych stąd o mil cztery [*близько 30 км*], i tam na pierwszym tym funduszu osadził był zakonników z. s. Bazylego W., żadnych jeszcze nie czyniąc im zapisów, i pierwszy był superior albo hegumen Paphnutiusz Sieheń. A gdy się te mieysce w lat dwie nie podobało zakonnikom (jak pisze w *kronice* swojej *Dubowicz* archimandryta *dermański*, którą miał u siebie p. m. x. Kaszyc bazylianin provintiae Lithuanae) prosili fundatora, aby na innym spokoynieyszym mieyscu ich ufundował. Ten pan świątobliwy, pozwolił im onego samym upatrywać, i obrać. A tak już mając na to od fundatora konsens, zrobili krzyż drewniany, i puścili z Gródka rzeką Supraślem, tą intencyą, gdzie na którem mieyscu stanie, tym się mieli kontentować. Jakoż z prowidencij Pana Boga na tak pięknym, spokoynym y pożytecznym mieyscu nazywaiącym się Hrudzie w puszczy Błudowskiey, dziedzicznych dobrach tegoż fundatora pomieniony krzyż przy brzegu rzeki Supraśla znalazszy, oznaymili fundatorowi, który przeniósszy z Gródka zaczął fundować».

eprasa.pl 1c7f349dae

Феномен писемних діалектних текстів (наївна поезія Північного Підляшшя)

Закінчення з попереднього числа

Двогодинне інтерв'ю з Володимиром Сосною (пол. Włodzimierz Sosna), 1937 р.н., я записав у його домі в селі Пашківщина Більського повіту (діал. Пашкуовщина, пол. Paszkowszczyzna) 28 листопада 2005 р. Приблизно за три роки до цього, у шістдесят п'ять, він почав писати вірші рідною говіркою: «Троху зачалі пісати, такім займатись. Не знаю, як воно, скуоль пришло, так десь од годов шеїсєти пети. Щось такоє стало – і так я потроху описую всьо: природу, житє… А большинство мене інтєрес – прошле, колішнє, як тиє люде жилі, як косилі, як жалі, ну і вобще всьо…».

Вірші він записував у щоденниках, блокнотах, про що казав так: «Всяка всячина в мене тутака такая порозкідана оно. Що ще, кажу, як хватит карток у калєндарови, то може колісь ми його зложим. А як ніе – то, десь, може, хто викіне чи так воно й тоє…».

На момент інтерв'ю мав уже багато написаного: «А я маю споровато. Я, коб так, то я там такі маю приготовити жечи цікави, як я колісь там з діедом господарив, як батько вродився, як ми з діедом хрестини вироблялі, о, люди насклікалі. То знаєте, то так уривкамі… дісь несут пранікі… Колісь що ж неслі? Міелі корови – сметану неслі. То налілі теї сметани цілу хату – а ми з діедом взялі диня ('гарбуза') і давай тоє масло бити диньом. Алє то такоє ще, понімаєте, такоє цікаве воно й довговате…».

Залежно від теми розмови В. Сосна знаходив у своїх іще невпорядкованих записах відповідні вірші. Першим прочитав вірш «Прошлоє» («Як всютко зминилось за памети меї…»). Ностальгійні згадки конкретних локацій у вірші прокоментував так: «Ну, а на туом міесці вже усьо щезло. Нема ни хліва, ни клуні, хати, ну й… Так час проходив – і всьо муог забрати, зарумняв усьо. Заросло що кропивою, що деревиною вже…».

Тексти віршів В. Сосни наводжу паралельно польською латиницею (за авторським рукописом) та в моїй транслітерації українською кирилицею (зі збереженням діалектних особливостей).

Proszłoje

Jak wsiutko zmynyłoś
Za pamety meji
Nema wże koliśnioji
Chaty i odneji

Wże i bruku ne wydno
Na jum asfalt leżyt
Chto po jum jide
Wse chutko byżyt

Sołomy ne wydno
Wże stricha propała
Jak tut komuna
Prawyty stała

Ne stało wże czuty
Laskotniawy zwuku
Jak terła baba lon
Kotory brała w ruku

Do toho szcze treba
Trepaczkoju byty
Zhanesz jak tuj baby
Tiaszko było żyty

Bówało czuty – siczku deś riżut
Tam żorna hudut
Wże weczorije
Pokudilnyci idut

Wydno tam dalej
Muszczyny stupajut
Stołki i ławu
u Pantia zajmajut

Jak wsi naraz zakurat
Parasoczki ne widno
Tak buło pryniate
Nekomu ne wstydno

Gaznyk czerez dym
Czut probywawsia
Wże z tych ludy
Nechto ne zostawsia

eprasa.pl 1c7f349dae

Nema teper na tum misci
Chliwa kłuni i chaty
Czas prochodyw
I tak wsio muh zabraty

Idu neraz koło Marty stanu
Na dwa boki hlanu
Wże tut czołowika
Mało de zastanu

Wsio tut pohasaje
Jak w peczi drowa
Ne beczyt oweczka
I ne ide korowa

Прошлоє

Як всютко зминилось
За памети меї –
Нема вже колісньої
Хати і однеї.

Вже і бруку не видно,
На юм асфальт лєжит.
Хто по юм їде,
Все хутко бижит.

Соломи не видно,
Вже стріха пропала,
Як тут комуна
Правити стала.

Не стало вже чути
Ляскотняви звуку,
Як терла баба льон,
Котори брала в руку.

До того ще треба
Трепачкою бити.
Зганеш[1], як туй баби
Тяшко було жити.

Бувало чути – січку
десь ріжут,
Там жорна гудут…
Вже вечоріє,
Покудільниці[2] ідут.

Видно там далєй –
Мущини ступают,
Столкі і лаву
У Пантя[3] займают.

Як всі нараз закурат,
Парасочкі[4] не відно.
Так було приняте,
Некому не встидно.

Ґазник[5] через дим
Чут(ь) пробивався.
Вже з тих люди
Нехто не зостався.

Нема тепе(р) на тум місці
Хліва, клуні і хати.
Час проходив –
І так всьо муг забрати.

Юрій Бідношия: Це була моя особиста ініціатива, але в науковому плані, гадаю, вона матиме продовження. Адже потрібно проводити серйозні дослідження, публікувати діалектні тексти, словники, різнорівневі описи, які дозволять створити достовірну картину теперішнього стану говірок межиріччя Бугу і Нарви – цього останнього на території Польщі ареалу компактного проживання українців. Вважаю, що обов'язок діалектологів – дослідити якомога більше архаїчних східнослов'янських говірок Підляшшя, звертаючи увагу не тільки на мовні факти, але й на етнолінгвістичні. Треба докласти всіх зусиль, щоб скарби нашої мови та культури не пішли в небуття разом з найстаршими носіями традиції.

Я понад десять років вивчаю поліські говірки. Найбільший проект, у якому брав участь, – дослідження говірок Чорнобильської зони, опрацювання матеріалів, записаних від переселенців з-під Чорнобиля. І можу сказати, що підляські говірки дуже подібні до чорнобильських. Часом мовні явища настільки близькі, що складається враження, ніби записуєш говірки не на Підляшші, не на території Польщі, а десь за сорок-п'ятдесят кілометрів від Києва. Проте нічого дивного в цьому немає, усе пояснюється особливостями історичного розвитку північного наріччя української мови. Архаїчні підляські говірки заслуговують на особливу увагу українських мовознавців.

З погляду діалектології першочерговим завданням є фіксація мовлення найстарших представників східнослов'янського населення цієї території. Ми бачимо, що молодше покоління, на жаль, поступово втрачає рідну говірку – тому треба ретельно вивчити вихідний стан. Усе, що ми нині встигнемо записати, вже за десять-п'ятнадцять років матиме неоціненне значення.

Взагалі, одразу помічаєш, що люди тут багатомовні: навіть найстарші носії українських говірок доволі вільно послуговуються польською мовою, як правило, непогано знають російську. Така ситуація природна для регіону, де взаємодіють різні культурні та етнічні чинники, і це дозволяє людям краще усвідомити особливості своєї говірки. То ж коли вони говорять ,,по-своєму'', польських впливів порівняно небагато: окремі лексеми на позначення адміністративних реалій, поняття, засвоєні в польській школі, у війську… А в щоденній побутовій мові, оцій ,,своїй'', – лише кілька сталих польських запозичень. Власне, як у кожному діалекті. Скажімо, у східних та центральних регіонах України ми маємо діалекти з переважно російськими запозиченнями, на заході України – з польськими, тобто це типове, нормальне явище. Я би сказав, що підляські говірки – це звичайний український діалект, який суттєво не відрізняється від тих, що побутують на території України.

Підляські говірки – частина українського мовного простору. З Юрієм Бідношиєю розмовляв Славомир Савчук («Над Бугом і Нарвою», 2006, № 1, стор. 25-26). На фото Ю. Гаврилюка: Юрій Бідношия розповідає Славомирові Савчукові про свої враження з Підляшшя – Гределі, 1 грудня 2005 року.

eprasa.pl 1c7f349dae

Іду не раз, коло Марти[6]
стану,
На два бокі гляну –
Вже тут чоловіка
Мало де застану.

Всьо тут погасає,
Як в печі дрова.
Не бечит овечка
І не іде корова…

Примітки: 1 згадати; 2 прялі на вечорницях; 3 ім'я односельчанина; 4 ім'я односельчанки («А Параска – то... попросту там збераліся на вечуркі мужчини...»); 5 керосинка; 6 ім'я односельчанки («Марта то попросту жихарка була – і коло єй хати, также із того міесця видно і в одьон кунець села, і в другі – бо то такі якби поворот»).

Біль викликало у В. Сосни руйнування школи, збудованої 1936 року серед поля, щоб з неї «користало штири селіе» (до речі, цікавий приклад двоїни). Дітей у селах стало обмаль – «вядомо, як пошла тая… той ніж, же як то звут демоґрафічни, ну і вже тепер довозят до Вуорлі. А тут уже сяя якби школа має йти пуд молоток». У вірші «Школа» автор згадує своє дитинство, парту, за якою сидів («Tuta ja uczywsia || І ławku pomentaju…»), учнів, з яких вийшли офіцери, ларингологи, медсестри, аптекарі, педагоги… Гнівно пише про вандалів і представників влади, які допустили до руйнування: «Peczy wsi kachlowy || Wsi dwerci ne majut || Smiło wandale wchodiat || I wsio wyrywajut». Читаючи вірш під аудіозапис, автор експромтом дещо пом'якшив інвективи на адресу місцевого начальства; тут подаємо за рукописом («Kob jak komu w gmyny || Kropnuw po łobowy…»).

Szkoła

Stoit smutna szkoła
Szyby wybywajut
Szczo tuta uczyliś
Czy ż toho ne znajut

Do koho ż należysz
Szkoły zapytawsia
Chto szczo tak nad toboju
Ciły czas znuszczawsia

Gmyna prychiliła
I ne barzo dbała
Tut ja odinoka
W poli sama została

Nema szczo wstęp
wzbroniony
Chto chocz tut zachodyt
Czerez okno włazyt
I tak nazad wychodyt

Bulsz mni ne rozkazuj
Bo ja wsiutko znaju
Tuta ja uczywsia
I ławku pomentaju
Sydiw pry ostatku
Druha buła od zadu
Było dla mni wydno
Dyty ciłu hromadu

Wyjszli oficery
Z Paszkóskeji szkoły
Dziś wybyty szyby
I wsi styny hoły

Je laryngologi
Nema na wydoci
Odion u Hajnóci
Druha w Byłostoci

Bar z mene zrobyli
I kasety hrali
Potum wziali pyłku
I stynu wytynali

Opomynysia Timoszka
Czy Waśka Kundrata
To jażby stojała
Szcze dowhi lata

Toż tuta uczywsia
Z Koszków Szura Biszczuk
Mohilewskoho Pawoł
I Sosny Iwana Unuk

Siemisiat lit szkoli mynaje
Buła w dobrum stanie
Z nyzu sali lekcyjne
Na hori meszkanie

Wyjszli pielęgniarki
Aptekarki stali
Wyjszli pedagogi
I dyty nauczali

Posadowyli szkołu
Na paszkowskum poli
Szczo do toho dujde
Ne dumali nekoli

Ne to szczo bjut szyby
Za ramy berutcia
Właziat u seredynu
Chlajut i smijutcia

Peczy wsi kachlowy
Wsi dwerci ne majut
Smiło wandale wchodiat
I wsio wyrywajut

Szczo było do srania
Sedes wże zabrali
De jakiji kabli
Wsiutko pozrywali
Ostanutsia butli
I smorud w kutkowy
Kob jak komu w gmyny
Kropnuw po łobowy

Budowali szkołu
W trytcet szostum roci
Kob było wsim blisko
I stała na wydoci

Semiset lit dochodyt
A jak wyhladaje
Każdy toje zobaczyt
Chocz ne ponimaje

Школа

Стоіт смутна школа.
Шиби вибивают.
Що тута училісь,
Чи ж того не знают…

– До кого ж налєжиш? –
Школи запитався. –
Хто що так над тобою
Ціли час знущався?

– Ґмина прихіліла
І не барзо[1] дбала.
Тут я одінока
В полі сама зостала.

Нема що «встемп
взброньони»[2] –
Хто хоч тут заходит.
Через окно влазит
І так назад виходит.

– Бульш мні не розказуй,
Бо я всютко знаю.
Тута я учився
І лавку поментаю.

Сидів при остатку,
Друга була од заду.
Було для мні видно
Дити цілу громаду.

Вийшлі офіцери
З Пашку(в)скеї школи,
Дзісь[3] вибити шиби
І всі стини голи.

Є ляринґольоґі,
Нема на видоці:
Одьон у Гайну(в)ці,
Друга в Билостоці.

– Бар з мене зробилі
І касети гралі,
Потум взялі пилку
І стину витиналі.
Опоминися Тімошка
Чи Васька Кундрата,
То я ж би стояла
Ще довгі лята.

Тож тута учився
З Кошкув Шура Біщук,
Могілєвского Павол
І Сосни Івана унук…

Сємісят літ школі минає,
Була в добрум станє –
Знизу салі лєкцийне[4],
Нагорі мєшканє.

Вийшлі пєлєнґняркі[5],
Аптекаркі сталі,
Вийшлі педаґоґі
І дити научалі.

Посадовилі школу
На пашковскум полі…
Що до того дуйде,
Не думалі неколі.

Не то що б'ют шиби –
За рами берутця,
Влазят у середину,
Хляют[6] і сміютця.

Печи всі кахльови,
Всі дверці нє мают.
Сміло вандалє входят
І всьо виривают.

Що було до сраня,
Седес[7] вже забралі.
Де якії каблі,
Всютко позривалі.

eprasa.pl 1c7f349dae

Останутся бутлі
І сморуд в куткови.
Коб як кому в ґмини
Кропнув по лобови!

Будовалі школу
В тритцет шостум році,
Коб було всім бліско
І стала на видоці.

Семісет літ доходит,
А як виглядає –
Кажди тоє зобачит,
Хоч не понімає…

Примітки: 1 дуже (пол.); 2 «вхід заборонено» (пол.); 3 сьогодні (пол./діал.); 4 класні кімнати (пол.); 5 медсестри (пол.); 6 пиячать (пол.); 7 унітаз (пол.).

Так у 2004 р. виглядала школа описана Володимиром Сосною

У своїй школі В. Сосна закінчив сім класів (навчання було польською мовою), потім вчився в білостоцькому технікумі: «Далі ми б там вибіраліся учитисє, но, знаєте, то булі часи такіє, мусит… бодай же піїсят други руок був, час ще такі трудновати. Ну, і зложилі ми до – я і з сіей школи нас, мусит, трох – зложилі до Технікум пшемислу бавелнянего до Билостоку. Ну, там принялі, всьо, ну, бо то, знаєте, як то колісь опінія була байкова, по батькови, по туом… О. Алє шо варункі… О грошах ходило діело. І так осталіс там – то по роботах, то так, то сяк».

Згодом, після служби у війську, навчання й роботи в місті, повернувся до рідної Пашкуовщини: «І так до настоящого врем'я тут проживаю в сюом селіе. Яко землєроб був, все трудився на туом загони. І так тепер став уже пенсіонієром. І так із жуонкою тут у теплі у хати одпочиваєм». Характерно, що в селі всі мешканці спілкуються рідною говіркою: «А так – ну то попросту говорим розговором, як то кажут, по-свойому».

Дружина В. Сосни приєдналася до розмови й сказала, що її непокоїть його віршування: «Я йому попросту не позволяю, коб вуон пісав… Думаю: може, то вже задужо того пісаня. Може, йому пошкодит де… Дужо піше. Барзо. І так піше то вуон на день, то кільканацеть рази. Так іде з-пуд клуні – і так бачу, шо вже такі задумани… І просто пошов до свого ґабінету і вже там піше». Зате дорослі онуки (17 і 20 років) сприймають поезію діда із захватом. «Ну, внукі як поприїжджают, то сміються, аж пукают з його!» – розповідає дружина.

У вірші В. Сосни «Дієд» є такі рядки: «Як про колісьнє хоч шось знати, || То мусиш мене запитати». У цьому великому творі детально описані види чоловічої й жіночої селянської роботи, хата, подвір'я, город. Зокрема, автор перераховує бабине ткацьке знаряддя, що зберігається на горищі (подаю за аудіозаписом): «За матовило зачепився, || Чуть на буок не перевалівся. || Бердо й ничункі звезала, || Тоє всьо в сундук сховала. || Є затикач, там човник, цієвка, || Що баба ткала, як була діевка…». Інколи ностальгійну розповідь про минуле змінюють психологічні спостереження: «Весна одиходит, літо пудходит – || Баба роботу все находит. || Осень і зіма… Зіму все робила – || І не бачила, колі і постариела…».

В. Сосна розповів, що пише і на історичні теми, зокрема про акцію «Вісла»: «І так попросту инчий раз станеш, задумаєш то што: взялі повикідалі із гніездув із своїх, шо там діди їх і прадіди їх, узялі поодпортовлювалі на Захуд…». Четвертим твором, зачитаним автором під час інтерв'ю, став вірш-роздум «Хто ж я є? Чи ж українець?». – із висновком: «Я гарни хлопець і голос маю – || Ну, й буольш, мусит, на українця подобаю».

Цікавими є спостереження В. Сосни щодо мови. Свою говірку він вважає українською: «Ну, такі як розговор наш, ну то вуон же ж не пудийде ни пуд пуольську, ни бєларуську, оно вуон… То ж то такая мова найбуольш вона пуд українську. Но вона вже такая переміешана так, як би тая салатка. І пуольські, і бєларускі, і українські – алє большинство, то буде… пудходити на українську».

Інформант згадував, що під час перебування на Берестейщині (у Пінську й Кобрині) тамтешні мешканці сприймали його говірку за свою, а білоруську мову чув тільки в поїзді: «Тута дядькі булі, у Пінську… Ну, і ми дєсь там заїехалі… чи де Припеть, чи десь ше якось там заїехалі. Ну, й пудходит до мене такі паринь, молодши од мене, і говорит. Я говору й вуон. І дословнє так якби ми булі з одного села. Вуон давай мніе говорити. Вуон говорит тоє: «А віете знаєте тоє…». Я йому кажу: «То я ж поляк!» – «Шо віете говорите, шо віете поляк?!». Віете ж… нормальни розговор, каже, такі, як у мене. (…) Там буольш Кобринь, усіе такіє – то воно большинство розговор такі пошов наш тако. У Пінську куолькі булі, куолько люди приходило – то вже там «шо», тако буольш говорат, такі розговор. А як такі-о, десь там у вагонови їедеш, то є такі, шо чісто по-бєларускі, такі акцент говорат…».

В. Сосна проявляв цікавість до особливостей говірок навколишніх сіл, він зазначав, що розбіжності (наприклад, «що/што») помітні навіть у сусідніх селах і що в говірках на південь від Пашківщини ще більше українських рис: «Не то, шо такая мова тут у нас, у Пашкуовщини. Оно возьми кажде село – і вже там не буде такій барзо інакший разговор… Тут уже «що» в нас, ну. Уже взяти далі, як то вони звут пудмєйська та стрефа, Парцьово, Спічкі, – уже там «што». Ну, як воно так кшталтовалося, чуєте? Тут раптом такоє растояніє невелікє і тут уже такі разговор іде, во. Да-

eprasa.pl 1c7f349dae

ліей-даліей пошов уже в тую сторону, вже вуон такі твердіейший, вже вуон буольш, ще буольш пуд українські. Черемху взяти, отуди… Черемха – там совсім тоже не такі, як у нас. (…) Ну, там уже то «кінь», то «віз» говорат…».

Утім, він відзначав, що українськими говірками послуговуються переважно «люди старшей ґенерації», а серед молодших є навіть такі, що стидаються рідної мови. В. Сосну таке ставлення обурювало: «То я кажу: то шо ж ти за чоловіек, як ти встидаєся мови своїх батькуов?! Як там якійсь поет українські казав… як-то там вуон говорив: «Хто руодну мову забуває, то в грудях не серце, оно камінь має». То фактичнє правда, встидатися своєї руодної мови – ну, то то попросту якось не так, як повинно бути». Перекладена на рідну говірку цитата з вірша українського класика Сидора Воробкевича «Рідна мова» засвідчує культурно-етнічну орієнтацію респондента.

В. Сосна визнавав, що і його онуки з Більська рідко користуються рідною говіркою: «Говорити вони вміют, оно їм попросту якось вже їм не хочется, о… Внук буде говорити, бо його… попросту внука мати виходит стуоль, де «што» говорат, о, а вже батько – шо «що». Ну, то вже… вже внучка, то вже вона буольш як десь щось і стане говорити по-свойому, то вже буольш по-материному. А вже внук – то вже буольш по-батьковому, вже вуон по-пашкуовську, вже так і «що» говорит…».

У його віршах та коментарях до них знаходимо добре збережену граматичну й фонетичну систему говірки, багато діалектизмів: байкови (‘непоганий’), віете (‘ви’), дзюґан (‘товкач’), динь (‘гарбуз’), мидель (‘кладка снопів’), пресняк (‘корж із вареної картоплі та борошна’), приступи (‘прийми’), швед (‘шашіль’) та ін. Водночас як у віршах, так і в усному мовленні чимало польських запозичень, здебільшого на позначення реалій, що виходять за межі лексикону традиційного сільського життя: варункі (‘умови’), встемп взброньони (‘вхід заборонено’), здевастовани (‘зруйнований’), пєлєнґнярка (‘медсестра’), пшеважнє (‘переважно’), пшетарґ (‘аукціон’) та ін.

Висновки й перспективи дослідження. Публікація текстів народних поетів Ольги Онацик та Володимира Сосни має стати внеском у збереження етнокультурних надбань українців Північного Підляшшя. Використовувані ними архаїчні підляські говірки як одна з найважливіших частин етнокультури заслуговують на особливу увагу українських вчених. Системні дослідження, публікація детальних етнолінгвістичних описів, діалектних текстів та словників дозволять створити достовірну картину теперішнього стану говірок межиріччя Бугу і Нарви – цього останнього на території Польщі ареалу компактного проживання українців.

Першочерговим завданням є фіксація мовлення найстарших представників східнослов'янського населення цієї території. Ми бачимо, що молодше покоління, на жаль, поступово втрачає рідну говірку – тому треба ретельно вивчити вихідний стан і докласти всіх зусиль, щоб скарби нашої мови та культури не пішли в небуття разом з найстаршими носіями традиції.

Юрій БІДНОШИЯ
науковий співробітник відділу «Український етнологічний центр» (Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України)
Фото Ю. Гаврилюка

Список використаних джерел та літератури

1. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя: Тексти. Луцьк: РВВ «Вежа», 2007. 534 с.
2. Аркушин Г. Західнополіська діалектологія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 256 с.
3. Бідношия Ю. Аналітичні тенденції в північноукраїнських говірках (заміна безприйменникового давального прийменниковими конструкціями в говірках Підляшшя та Київського Полісся). Волинь філологічна: текст і контекст. Луцьк, 2007. Вип. 4. С. 32–45.
4. Бідношия Ю. Етнолінгвістичні записи з Північного Підляшшя. Діалектологічні студії. Вип. 6. Львів. 2006. С. 335-356.
5. Бідношия Ю. Закордонні українці-автохтони в діалектній текстографії: джерелознавчий аспект етнографічних студій. Наукові студії ІМФЕ. Вип. 8. К. 2014. С. 132-165.
6. Бідношия Ю. Од Коляди до Коляди. Зимові святки в селі Відово коло Більська. Над Бугом і Нарвою. 2005. № 6. С. 45-46.
7. Демірська Г. Великдень у Романівці. К.: Видавництво «Верещинські», 2011. 156 с.
8. Зілинський О. Григорій Олійник і його вірші // Зілинський О. Вибрані праці з фольклористики. У 2 кн. Кн. 2 ; [голов. ред. Г. Скрипник ; упор. М. Мушинка] ; НАНУ, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2013. С. 460-497.
9. Лесів М. Українські говірки у Польщі. Варшава: Український архів. 1997. 496 с.
10. Лурье М. Л. О феномене наивного сочинительства. «Наивная литература»: исследования и тексты. Сост. С. Ю. Неклюдов. М.: Московский общественный научный фонд, 2001. С. 15-28.
11. «Наивная литература»: исследования и тексты. Сост. С. Ю. Неклюдов. М.: Московский общественный научный фонд, 2001. 248 с.
12. Народная культура Полесья (анкета-вопросник для этнолингвистического атласа). Сост. А. В. Гура, О. А. Терновская, С. М. Толстая. Полесский этнолингвистический сборник. М.: Наука, 1983. С. 47-49.
13. Программа полесского этнолингвистического атласа. Сост. А. В. Гура, О. А. Терновская, С. М. Толстая. Полесский этнолингвистический сборник. М.: Наука, 1983. С. 21-46.
14. Співаюче Підляшшя: українські народні пісні Північного Підляшшя у записах Оксани Савчук. Більськ: Союз українців Підляшшя, 2006. 215 с.
15. Традиційні пісні українців Північного Підляшшя: за матеріалами експедицій 1999-2001 років Лариси Лукашенко та Галини Похилевич. Львів: Камула, 2006. 308 с.
16. Яручик В. Українська поезія, творена у Польщі, після Другої світової війни. Український літературний провулок. 2006, Т.6. С. 264-275.
17. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny. Pod red. S. Glinki, A. Obrębskiej-Jabłońskiej i J. Siatkowskiego, oprac. przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN, t. I-VI, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1980-1996.
18. Hawryluk J. «Chto my je?» Jaka jest nasza mowa i historia? Bielsk Podlaski. 2005. 32 s.
19. Hawryluk J. "Kraje ruskie Bielsk, Mielnik, Drohiczyn": Rusini-Ukraińcy na Podlaszu – fakty i kontrowersje. Kraków: Fundacja Świętego Włodzimierza Chrzciciela Rusi Kijowskiej. 1999. 240 s.
20. Hawryluk J. «A kuolki to je naszoho narodu na Pudlaszu?» Над Бугом і Нарвою. 2012. № 1. S. 9-12.
21. Kulturowo-językowe dziedzictwo Podlasia, pod redakcją N. Barszczewskiej, M. Chaustowicza, M. Timoszuka. Warszawa 2016. t. I, s. 300; t. II, s. 399; t. III, s. 411.
22. Nikitorowicz A. Ukraińcy Podlasia: dylematy tożsamościowe. Kraków: Nomos. 2014. 298 s.
23. Sajewicz M. O białorusko-ukraińskiej granicy językowej na Białostocczyźnie. Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce. Lublin: Wydawnictwo UMCS. 1997. S. 91-107.

eprasa.pl 1c7f349dae

Історична пам’ятка XVI ст. при телятицькій церкві

У першому числі «Над Бугом і Нарвою» (1991) опублікували ми статтю (з рисунком) про надмогильну кам’яну плиту з сірого граніту, яка ще у 80-х роках, під час одного з рейдів «Підляшшя», була виявлена перед церквою в Телятичах (колишній Берестейський повіт). Тоді лежала вона перед входом до церкви, згодом була перенесена трохи вбік, щоб по ній люди не топтали. Сьогодні, як видно на фотографіях, плита за церковним вівтарем, у оправі належній такій цікавій пам’ятці минулого. На жаль, польських авторів зошиту Каталогу пам’яток мистецтва (1996), який присвячений Сім’ятицькому повітові, пам’ятка руської епіграфіки не зацікавила, адже жодної згадки про неї тут не поміщено.

Напис «Тутъ лежитъ панъ Феодоръ Маскевичъ, зять пана Туровъ», ймовірно, відноситься до особи, яка згадується у написаному 30 X 1530 р. у Кракові «листі» великого князя Жигимонта (Зиґмунта Старого) – «послали єсмо тамъ дворенина нашого Федора Маскевича». З напису на плиті довідуємося, що він був *зять Турів* («зять Туровъ» – підкреслююче високий статус слово «пан» вставлене в напис дещо недоладно, наслідком чого хтось може собі ламати голову, що це за *зять Панатуров*).

Першу згадку про боярський рід Турів маємо з середини XV ст., коли-то великий литовський князь Казимир робив надання *Турові Берестейському.* Відомо, що в 2-й половині XV ст. власністю Тура, який помер перед 1499 роком, була маєтність, що охоплювала Зубачі, Литвиновичі, Клюковичі, Микшичі, Польвиця, Лумно й Нурець. Генеалогічною загадкою залишається, чи свою дочку за Маскевича видав саме він, чи може один з його синів – Курило або Сенько.

Як би не було, пам’ятка, яку побачимо при телятицькій церкві (мала сюди бути привезена з Піщатки), виникла не раніше 1530-го року та й по сьогоднішній день залишається свідоцтвом доби, коли носіями української мови і культури у Берестейській землі були не лише селяни, але й бояри-шляхта.

Юрій ГАВРИЛЮК

Фото автора статті

eprasa.pl 1c7f349dae

«Хоч би й за вола, аби дієвкою не била»...

Весієлє в Курашеві (III)

Перши день весієля. У молодої в хаті і в церкві

У недієлю рано старша дружка вбірає молодую, а весієльнікі співают, тиє вже стариєйши, коровайніці, вони там співалі. Вони там два дніє. Співалі всякі пісніє.

Молодую вбірают. Вже там нєкотори остерегаються, бо разни ж є люде, жеб ніхто там їїє чогось там не пришпілів. Усе ж бояліся і думалі нераз, у родові, чи колєжанка заздросна є, жеб вона штось там не всаділа.

Як убірают молодую, то навет зачиняються в покою. Бо то не то, што тепер, а то ж треба било ще вельона зобраті. Ще ж била одна чи двіє на село, котора вмієла вельона збіраті. А колісь то ще вельон бив широкі, бив зобрани, менша фальбуонка била. І тогди у туой фальбуонці мнуого шпарагусу зельоного. Один радок і послі у зуби, і ще один радок. І по вельонові гулькі билі причепляни шпарагусу. То то била такая вже молодая правдзіва.

Тогди вже благослов'ят батькі, як уберут. Маршалок говорит: "Благословієте нашим дієтям за стуол сієсті, снеданє з'їєсті і до Божого дому заїєхаті". Тогди уже батько пудходіт і благословіт.

Сядалі за стуол: молодая, старший сват (там, де потом сяде молодий) і старша дружка (з лієвого боку), в куткові. Молодий їєсть снеданє в себе, а молодая в себе. Позбірають-ся баби всіє не запрошани на весієлє і тогди співают:

Вишла Манєчка за воротонька,
Пуд каліною стала.
Каліну ломіт, сльозонькі роніт,
В Бога долєнькі просіт:
– Ой як якая доля добрая –
Їєдь до шлюбу зо мною,
А як якая доля ліхая –
Пливі на море з водою.
Вийшов до їїє батенько їїє:
– Чого, дієтятко, плачеш?
Я тобіє даю, што туолькі маю –
Долєнькі не вгадаю.
Вийшла до їїє матьонка їїє:
– Чого, донєчка, плачеш?
Я тобіє даю, што туолькі могу –
Долєнькі не вгадаю.

Вийшла Манєчка за воротонька, розсипала карти,
Вже й мінаються, вже й мінуліся всіє дівоцькія жарти.
Вийшла Манєчка за воротонька, розсипала дрова,
Вже й мінається, вже й мінулася вся дівоцькая мова.

Вийшла Марися на подвуор'єчко, розсипала карти,
Вже й мінаютьсє, вже й мінулісє дівоцькіє жарти.
Вийшла Марися за воротонька, пуд каліною стала,
Каліну ломіт, слюозонькі роніт – долєнька нещасная.
Прийшов до їїє батенько їїє: "Чого Марисю плачеш?
Я тобіє даю, што в хаті маю – долєнькі не вгадаю".

eprasa.pl 1c7f349dae

Як сірота, то співалі:

На подвуорку новий колодець і відро,
Ой чом же твого, Маню, батенька не відно?
Ой перейді сіᵉні, комору перейді,
В новуй комори свого батенька ти найді.
Не раз, не два сіᵉні, комору перейшла,
В новуй комори свого батенька не нашла.
Спустілася на широкую доліну
І натрапіла на батенькову могілку:
– Ой встань, устань, муой ти батеньку, до мене.

Ой там на двориᵉ нови колодець і відро,
Чом же, Манєчко, твоїᵉ матери не відно?
Ой перейді хату й сіᵉні перейді,
В новуй комори свою матулю однайді.
Ой перейшла хату й сіᵉні перейшла,
В новуй комори своє рудноє не знашла.

Колісь до вінцю молодая ж і не їᵉла, і не піла. Алє молодий, то ще як такіє цвани колєжкі є, то ще перед вінцьом скажут: "Ході до комори, дьорнеш, будеш лєпі стояв на вінцю". Алє нєкотори то сповнялі.

Вже як люде троху там перекусят, пара кілішкув вип'ют, несут пувміска, засланого хусточкою, і люде кідают гроши на спомаганє.

Колєсом слонечко угору їᵉде.
Млода Гануля до шлюбу їᵉде. x2
Ой їᵉде, їᵉде, вже й од'їжджає,
Просіт батенька на спомаганє. x2
– Нех тебе, доньку, сам Буог споможе
І всіᵉ святия люде добрия. x2
Ми тебе, доньку, вигодовалі,
Щастя і долі тобіᵉ жадалі.

Вперуч батько, маті, потум родзіна, потум всіᵉ, чужиᵉйши йдут. Гроши тия треба било з собою браті до вінцю. Тогди вже старший сват або старша дружка збірає рогі хусточкі, не зав'язує і дає в руку молодуой. І ще ж треба било їх триматі із свіᵉчкою у кулакові в церкві.

Посідіт ще троху і вже вилазіт молодая. Знімают образ убрани, пшеважнє може сват старший зніматі. І вже батькі розстілают плахту. Весіᵉльнікі помалу виходят на двуор. Молодая виходіт з-за стола і стає на коліᵉна. Батько бере ікону і благословіт іконою молодую, коб до Божого дому заїᵉхала. І вона цілує. Батько жичит щастя, жичит всього доброго. Потом оддає матери, коб поблагословіла. І дают тую ікону юой, молодуой, і вона з тею іконою їᵉде до вінцю.

Як посядают усіᵉ вже на фуори, батько бере склянку з водою і зіᵉлє свещоне і всіᵉ фурманкі три рази обийде. Тогди тую склянку кладе далєко напереді пуд копито, жеб розбілась, а як ніᵉ, то хоч колєсом коб наїᵉхав. Розоб'ється, то вельмі буде добре жицє.

Три рази кропіт свещоною водою і так їᵉдут до вінцю.

Як їᵉдут, то треба било гуску у хустку якуюсь нав'язаті і старша сванька (а старша сванька – то тая била, котора ладіла полотно в церкві, як тьогалі молодиє, менжатка мусіла биті, з родзіни, братовая, не братовая, а як ніᵉ, то сестра, а як

eprasa.pl 1c7f349dae

є в молодої молодая маті хрищона, то пшеважнє вже маті хрищона) кідає гуску, хто де стоїт на гуліці.

Батькі до вінцю не їʼхалі. Такоє било право. Ну, як? На фурманку маті сяде з кольонії і поїʼде на вінець? То ж треба в хаті попрататі. Алє то пшеважнє би то не можна било.

Колісь то молодая попереді їʼхала, алє послі, як всякі виходілі комедії по людях, то вже пускалі фуору першу. Як їʼхалі до вінцю, співаті не можна.

І заїжджає до церкви. Вона вже має гроши нашиковани і на порозі кладе – чи десеть злоти, чи двадцеть злоти, як уже якоє право тогди било. На першум то ніʼ, но на тому, што з притвуорця до церкви. І кладе тиє гроши на порозі, розстілає і правою ногою наступає. І пушла далєй. То вже там жебруща баба чи сторож хучиʼй забірают. А як нікого нема, то берут їх там у касу церковну. То тепер. Колісь, то билі жебрущи баби, діди, то пільнуют.

Треба молодуой било першуй приїʼхаті. То нібито вона буде жондіті в жицьові, буде браті верх над молодим.

Колісь молодая мусіла застаті службу. Мусіла ціʼлу обіʼдню стояті в вельонові в церкві, не так як тепер, што в пʼять часуов вінчаються. А як вже не застане ціʼлу, то хоч половіну, жеб хоч перед Отченашом до церкви іті.

Міʼсцє, де стоялі молодиє, старша сванька застілала ручніком. Ручнічок то треба било тьогаті молодуой кругом, бо дівчата будут виходіті замуж. Нєкотори то ще гроши клалі друобни пуд ногі, пуд полотно.

Їʼдучи із церкви, співалі на фурманках:

Над церквою хмара – х2
Стояло діток пара:
Обоє молодиє,
Обоє хорошиє. х2

Подякуймо Богу, х2
Курашуовському попу,
Што наши діʼті звінчав,
Невелікі вінець узяв:
Четири золотиє
За наши молодиє. х2

Продовження в наступних номерах

Людмила ЛАБОВИЧ

Фотографії з весілюов у Курашеві зобрани билі Юрійом Плєвою

eprasa.pl 1c7f349dae

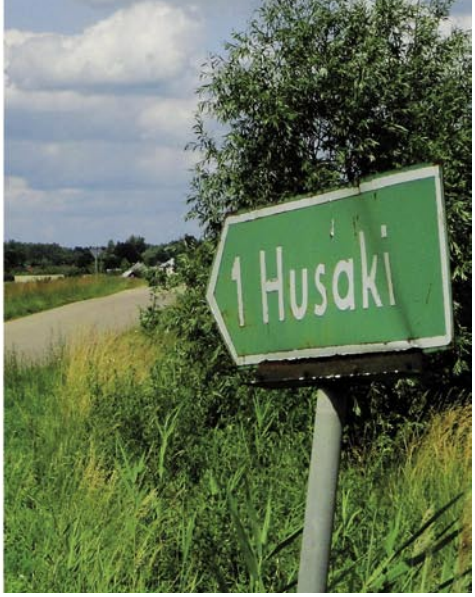

Фото Ю. Гаврилюка

Михайлове щастя в час лихий

На початку моєї журналістської пригоди, шукаючи історії про те «як це було у колишній час», я часто навідувався у село Гусаки, що в ґміні Більськ. Типове підляське село-вулицівка, розташоване серед полів і лугів, у XVI столітті належало плютицькому старості.

«Назва села походить від особового імені Гусак. До середини XVII століття мало назву Гусаково або Усаково. Розташоване поблизу місцевості кладовище свідчить, що ця околиця була заселена задовго до заснування села. (…) У 1602 році Гусаки були одною з місцевостей, спустошених солдатськими пограбуваннями, і були повністю звільнені від орендної плати. У наступні роки село також було частиною королівського маєтку, а потім уряду. За даними з 1900 року, село належало до ґміни Райськ Більського повіту і охоплювало 483 десятини землі». Так про засноване в першій половині XVI століття село писав Лешек Зугай у краєзнавчій розробці «Історія ґміни Більськ Підляський».

Героєм моїх записів у Гусаках був покійний вже Михайло Людвічук – на той час понад вісімдесятирічний мешканець села: хлібороб, кравець, пасічник, який майже до кінця своїх днів доглядав за своєю пасікою, в якій ще при здоров'ї мав понад 80 вуликів, а вже на старість «лише» понад 40. Після кожного візиту дарував мені глечик меду.

Як і багато хто з покоління наших дідів і прадідів, він жив у цікаві, тобто важкі часи. Однак, як згадував – йому щастило і всупереч нещастям, які переслідували цю частину Європи, дозволило уникнути смерті.

Вже сам час, коли Михайло прийшов на світ, міг передсказувати долю його покоління. Був це 1914 рік – саме почалась І світова війна.

— Штирнастого року родівся і повезлі мене в пєлюшках, то тилько наморозілі і достав простуди – простудів і неркі, і пенхеж, хучіе̯й хрестілі, бо такій «херляк» див – про біженський ексодус малого Мішки дізнавався він уже зі спогадів старших осіб, але оце щастя об'явилось перший раз – багато дітей не пережило дороги на Схід. Його родина потрапила в околиці Самари, якої назву совєти поміняли потім на Куйбишев. Людвічуки опинились в селі Матвєєвка.

— Там бив пристанок і дєдушка ходів на роботу на желіе̯зну дорогу. Я стаптуоль поментаю, што як міе̯лі вже виїжджаті у 1918 рокові, то прийшов ніщий і мніе̯ далі «кєрєнку» – рубля і винюс я для його. Я винюс того рубля, дав тому дєдушкє, а вуон мене поблагословів, поціловав і сказав «многіх, многіх лєт тєбє желаю» – як виявилось, побажання, можна сказати, збулося. Може й ще тому, що коли хлопчик входив до хати, в сінях наздогнала його і вдарила, мабуть на щастя, коза.

Пан Михайло згадував також, що пам'ятав, як у 1918 році, коли йому вже було 4 роки, вертались вони додому.

— Памєнтаю, як до поїзда пудбігалі і тьоткі – мами сестри – вони молодши білі, такіє «подурвіси», а мніе̯ ушилі рубашку – такую матрьоску з пелєриною, крацясту і обшита била чорною тасємкою. І як до поїзда пудбігалі, то мене за рукі трималі, і як подбігут, то хватают мене за руку й гоп у гору!

А прийе̯халі з Росії у вусімнадцетому рокові, якраз на Петра. Пошлі до Пілік до швагра, а швагор міе̯в пару коні добрих і дишльови вуоз такій велікі. Прийе̯хав і нас погрузів, привезлі нас пуд тополіе̯, висаділі і тут як зачне дощ падаті, а я кричу – мамо а де наш дуом?! Бо все казалі, що додому іе̯дем.

А дому не було. Треба було жити у леп'янці.

— Нас штири сіе̯м'юв з'іе̯халось. Потум зачалі вже доїжджаті буольш і зачалі розбудовуватісє. Тогди вже дядько лєп'янку зробів на своюом городі – хату з гліни. Алє добра била. Мнуого у Храболах било тих лєп'янок. Зімою часом по углах заходіла вільгоць. Пудлогі тоже не било – земля, туок з гліни.

Доми, господарські будинки та обладнання, все, що залишилося тут у 1914 році, іноді знаходили на так званій Шляхті – у католицьких селах, що межували із заходу з селами розташованими на окраїні території заселеної православними.

— Туди даліе̯й на Шляхту, як то ми говоримо, то вони не виїжджалі, но то туолько тим і пользовалісь – згадував пан Михайло. *– Полякі не білі такіє дурниє як руські. З Мулявіч кількох оно било – туди даліе̯й на Росії, а тут некотори до Біловежи доіе̯халі і саме фронт пройшов, то вони поворочалісь. Тиє, що приїжджалі потум з бєженства, то ходілі молотіті і служилі у їх парубкамі.*

А муой діе̯д то пузнав своіе̯ шиткі у одного шляхтіча. Бо діе̯д сам див майстер – зробів шиткі і оковав. Йому пудказалі люде, де вони могут биті. Зайшов вуон до шляхтіча і каже –

eprasa.pl 1c7f349dae

«А то ти їх забрав?». – «Но я». – «Но то цо?». – «Но бєж тен стари дом», – шляхтич саме побудував собі нову хату, стара була йому непотрібна, так що за сані – шитки – родина могла перевезти і збудувати дім.

Життя помалу ставало на свої колії. Колишні біженці почали відроджувати з облогів свої поля, заводити худобу, багато працювало столярами, бо було запотребування на працівників, щоб відбудовувати оселі. Одягу не можна було купляти так просто, як зараз – у крамницях, отже потрібні були також фахівці – кравці. Цей шанс використав Михайло.

— В 1929 рокові жив у Храболах і пуйшов до дїда за кравця учитісь. Проучився год і дїд той сказав – «Як пробудеш ще руок, то научишсє лєпі робіті і не будеш мусів платіті», бо я з дїдом договорився, што 100 злотих йому заплачу за науку. Я прийшов до свого дядька і кажу, што така справа, а дєдушка каже – «А хто тут од тебе роботи требує? Ході, то тобїє не зашкодіт».

І так навчився він кравецького ремесла. Кравецтво то була добра робота, а якщо добрий фахівець, то й замовлень не бракувало. Крім одягу на щодень, шив костюми на весілля молодим і до Жепнєва, Денисок, Райська, Плютич, Проневич і Гусаків. Шив також кожухи, як згадував у 1928 році така зима була – 42 градусів морозу. О, тоді то було запотребування. А кожухи ще оздоблювати треба було, ручна робота, а у цьому «жуонка била спеціалістка». Так що шилося все – від білля, майточок для дітей, по плащі і кожухи.

У 1933 році вернувся на батьківщину і став також господарити, успадкувавши 8 моргів землі по батькові і третю частину «сєдліска». Були там хліви і хата – така стара, що як згадував пан Михайло: «Лєдво дихала, алє я ще прожив у туой хаті до 1945 року».

У 1939 році спалахнула війна. Німецькі літаки обстріляли тоді й Райськ, і Гусаки. Пан Михайло саме засівав жито на полю під Мулявічами, коли побачив два літаки на небі, які почали знижувати політ. Михайло упав у борозну, але не було обстрілу й міг він вернутись до роботи і посіяв жито.

Зараз пройшов фронт, прийшли німці, а потім совєти і як згадував «встрєтіліся вони взаємно і побраталіся». З німцями наш герой зробив ще добрий бізнес – у Більську поміняв сало на махорку, а тютюн, як казав, німці мали дуже добрий. А потім почалась совєтська власть.

— Жеб білі нїмці не прийшлі, то я був би у ГУЛАГ-у. Ми ждалі совєтув, брами робілі, встречалі. Тож руські народ – руські – нація до нації склон має. Алє правду сказав лєтінант з пєрвой лінії. Ми розпитувалі в Храболах на шосїє совєтскіх солдатув – як у вас там живут? А знаєте, якая била агітація совєтска – наговорив нам, наговорив. Потом подходіт старшина – українець, бо ще й по-українськи до нас говорив: «Люди, що ми маємо вам говорити? От, ми прийшли, освободили вас од панського іга, що вами пани орали, а побудемо – обачите й узнаєте самі як є. Бо як будемо говорити, то не повірите, а як побачите своїми очима, то переконаєтеся», – пан Михайло з іронією в голосі згадував слова радянського жовнера з України, який певно також з гіркою посмішкою хотів передати реальність совєтського «раю», який прийшов з Росії.

І що цікаве, пан Михайло не доповів мені, у чому була загроза, що потрапить він до совєтської в'язниці й чому зневірився у радянській системі. Хоч, слід сказати, що потрапив він у комуністичний «актив» і з цього приводу знов мусив розраховувати на своє щастя. У Мулявічах був тоді «Сєльсовєт» – там був голова, секретар і „воєнно-учьотчік», а Михайло став депутатом місцевої совєтської влади. Прийшло 1 травня 1941 року.

— Ми досталі приказ, коб прийті з дефілядою, з красним флагом до Мулявічув. А моя мама била в шпіталю в Білостоці і якраз на 1 мая єї випісалі. Приїхала до Страблі пояздом і переказала, жеб я приїхав їїє забрав. Одним словом – шиховало мнїє в жицю. Бо жеб бив пойшов на пєрвоє мая, то мусів би вуйті на трибуну і висказаті гасла од Комсомола. А знаєте, як нїємець розщитувався з комсомольцамі. Моїє колєгі з Грабувця, Шастал при першуй лінії голови положилі. А я поїхав по маму, не пуйшов туди і не влїз на трибуну.

Як згадував пан Михайло, один зі свідків першотравневого совєтського мітингу у Мулявічах занотував прізвища осіб, які виступали зі сцени, і подав цю записку німцям, які прийшли тут влітку 1941 року.

— Колі їх забралі – што я пережив! Вночиє спаті не муог. Ще світало, кажу до жуонкі – «Знаєш што, я на лужок пуйду, коні попасу». А вона каже – «Што так рано?». Я сказав, же міється для мене нема. Прийшов з куоньмі, а жуонка каже, што пуойде до Райська до церкви. Я остався вдома – вийшов на двуор, взяв відро і помився. Напомповав ровер і чую «пу-пу-пу» – нїємці мотором пуд'їхалі, затрималіс, на мене подівіліся, алє поїхалі дальше. Думаю – як тут втечи, тож я бив у туом активі совєтському – ВЛКСМ-емі. А тут ще цїєла машина їх приїхала. Стоят перед моїм пудвуорком, дівляться і кажди муой рух бачат. Мнїє аж шапка на головїє пуднялась і серцє залєкотїєло.

Михайло планував піти за клуню, потім у жито, а там вже був ліс – і так втік би. Але за клунею стояв німецький солдат. Вирішив він тоді йти просто на вулицю – на німців. Підійшов до них – привітався, вони також привітались і пішов.

— Думаю пудойду, бо там групка наших мужчин стояла і штось говорила. Йшов до їх і якби штось, то дав би нура в коноплі. Алє дойшов і бачим, што ідут офіцери з кєровніком колхозу. Пудошлі до нас і один каже «Здраствуйтє» – чисто руськім язиком – «Граждане нє разбєгайтєсь. Сідітє всє по мєстам спокойно, ніхто вас трівожіть нє будєт. Здєсь нєсколько человєк ми должни взять на допорос». Першого взялі «воєнно-учьотчіка», потум сєкрєтаря і дєпутата сєлсовєта, а тут вже очередь на моюой хаті. Я за той час, што вони взялі їх і поїхалі, скурив 25 папєросув – знаркотизовався нормально. Алє мою хату мінулі і мнїє льоги стало. А їх завезлі пуд Верпехи і в ровові розстрилялі. З нашого села розстрилялі, з Мулявіч, Столовача, Ольшаніци.

Іншим разом німецький патруль затримав пана Михайла, бо був подібний до розшукуваної особи. Двох солдатів аж сварилося – чи то він, чи не він. Але подивились докладніше, мабуть на фотографію, і відпустили. Набагато більше прикрою і болісною була зустріч з представниками Червоної армії, які знов появились тут у 1944 році. Неподалік Плютич при залізничному шляху був понімецький бункер, а в ньому совєтські солдати.

— Вони понапівалісь «до дрєзіни». А я ворочавсє од тесця. Два днїє назад в Яцевічах банда била «Бурого» і одного чоловїєка стамтуоль забралі і замучилі на смерть. Алє тиї совєтські солдати то потрафілі когось злапаті і докумен-

eprasa.pl 1c7f349dae

ти провіраті, а як виймаєш кошельок з документамі, то там і гроши є. Тогди вони гроши заберут, документи оддадут і йди «к бабушкє». А в мене так здарилосє, што сусі[ᵉ]*д пуд'і*[ᵉ]*хав і каже – «Мішка, ході, до тесця завезу. Я за рику і*[ᵉ]*ду». А я сказав, штоб оно трошкі почекав, то я яблик наберу у мішок, тесцям завезу. Яблика взяв, а документув забив. Кажу солдатам – «Ізвінітє товаріщі, но такая справа – я докумєнтов забив». Кажу їм, што я з Гусакуов. А вони, што я «бандіт». Став мене одін в жолудок біті карабіном. Якієсь баби йшлі, зобачилі, што мене там «тормозят», як копнулі за клуню і повтікалі. Дівлюся, што там з даля мужчина йде. Кажу йому «Нікіфор, ході сюди». «А што такоє, што ви до його маєте?». «Ти знаєш його?». «Ну, як не знаю? Тож то сусі*[ᵉ]*д з нашого села, добри чолові*[ᵉ]*к, спокуойни». І так якось одвезалісь вони од мене.*

Щастя черговий раз допомогло йому вийти з важкої ситуації, яка в умовах триваючої війни могла означати загибель. Тим більше, що у спогадах людей та історичних дослідженнях часто можна прочитати думку, що німці, на відміну від совєтів, діяли по законам і були перебачувальні, тоді коли зустріч з «красноармєйцамі» могла означати смерть. З другого боку, саме відділ «Бурого», якого членів шукали совєти, поставив мешканцям Гусаків ультиматум, що мають виїхати до Радянського Союзу, або чекає їх горе.

Всього покійний пан Михайло мені однак не розказав. Хоч було це вже після падіння комуністичної системи, не розповів, чому загрожувало йому заслання до Сибіру.

— Ай, не варто чогось такого згадуваті. Всякі часи бивают. Тоє спомєнуті і сказаті правду? А як ї[ᵉ] *розказаті, як люде дзісь не люблят правди. От, я сусі*[ᵉ]*дові правду сказав, то вже понад руок до мене не одзивається.*

Коли записував я пана Михайла, почув дзижчання. Прилетів комар і сів йому на голові. Старець посміхнувся і сказав: *От, бачиш, наверть комарик сі*[ᵉ]*в на лоб і каже – «Мішка не говори всього. Мовчи лєпі».* На щастя багато чого розказав.

Славомир САВЧУК
Радіо Білосток

Słowa, jakich my ne znali abo zabyli

Od czytaczuw można czasom poczuty, szto ne wsi słowa w ukrajinomownych tekstach dla jich dobre zrozumiły. Niczoho dywnoho w tomu nema, chocz by tomu, szto nemało słuw naszoji tut bilśkowo-hajnuwśko-simjatyćkoji dialektnoji mowy zabułosia, chocz w kijuwśkuj literaturnuj mowi wony dalij używajut'sia (chocz by toje *awżeż*). Insza sprawa, szto piśmenniki, za sprawoju jakich u XIX stolittiowi formowałaś literaturna ukrajińska mowa, jak Iwan Kotlarewśkyj czy Taras Szewczenko, używali słuw i mownych form typowych same dla dialektnoho mowlenia jichnich okolić – tohdyszni huberniji Połtawśka i połudenna czastyna Kijuwśkoji, w tomu czysli j takich, kotory na Wołyni, Polisiowi i Pudlaszowi ne używaliś – chiba szto w pisniach, jakiji swobudno "hulali" po wsiomu ukrajinomownomu prostorowi. Do toho dochodiat szcze wsiaki nowy słowa, kotory tworyli ("kowali słowa", neolohizmy – "kowany słowa") konkretny osoby, jak i zapozyczynia z inszych mow. Tomu nawet' ludiam, kotory wyrosli w seredowiszczowi zusim szcze naszomownomu, treba toj "nepudlaśki" leksyczny zapas poznawati i pryswojuwati. Same stul wynikła ideja sioho praktycznoho słowniczka, z jakoju my nosilisia wże kilka lit, a teper realizujemo, za pryncypom "Od dumki do słowa, od słowa do diła – a diłom słowo ż bude!". Adresowany wun ne ono tym, chto wże wprawiwsia w czytaniowi ukrajińskoju abetkoju, ale j tym, chto ono słuchaje ukrajińskich awdycijuw u radiwi. Same tomu perszoju stojit forma zapisana abecadłom – znajut joho ż wsi, nawet' tyji, szto nikoli ne "uczyliś kirylici" j ne czytali jakimi-nebud' "ruśkimi literami". **Re-D.**

Praktycznyj słownyczok dla słuchajuczych i czytajuczych

A

abétka – (ukraińska) abétka – alfabet (ukraiński)
abrazýwnyj – abrazívnyj – ścierny
abrykos – abrykós – morela
absolútnyj – absolútnyj – bezwzględny
abzac – abzác – akapit
ádże (*ad-że*) – ádże – bo, albowiem, przecież
adresant – adresánt – nadawca
ágrus – ágrus – agrest
ajstra – ájstra – aster
akadémik – akadémik – członek akademii nauk
akompanement – akompanément – akompaniament
aksióma – aksióma – aksjomat, pewnik
aktowyj zał – aktóvyj zal – aula
akuła – akúla – rekin
alweoły – alʹveóly – pęcherzyki płucne
ałkasz – alkáš – alkoholik
ałmaz – almáz – diament
ałfawit – alfavít – alfabet
amfibiji – amfíbiji – płazy
aminokysłota – amínokyslóta – aminokwas
analizy – análizy (zdawáty análizy) – badania laboratoryjne
anemometr – anemómetr – wiatromierz
anhar – angár – hangar
anhlijśka szpylka – anhlíjśka špýlka – agrafka
ansambl – ansámbl – zespół
antycyklon – antyciklón – wyż baryczny
antyczastynky – antyčastýnky – antycząstki
antyfryz – antyfryz – płyn chłodzący
antytiło – antytílo – przeciwciało
apendyks – apendýks, apendycyt – wyrostek (ślepa kiszka), zapalenie wyrostka
apłodysmenty – aplodysmenty (aploduwáty) – brawa (bić brawa)
arachis – arákhis – orzech ziemny
archejśka era – archéjśka éra – archaik
archiwator – archivátor – archiwizator
areał – areál – areał, powierzchnia; zasięg, obszar występowania
árfa – árfa – harfa
árka – árka – łuk (np. triumfalny)
arterija – artérija – arteria; tętnica
arterioły – artérioly – tętniczki
arteriosklerozis – artérioskleróz – miażdżyca
artryt – artrýt – zapalenie stawów
artyszok – artyšók – karczoch
asociacija – asocíacija – skojarzenie; asocjacja (stowarzyszenie)
asociatywnist' – asociatívnist' – asocjatywność, łączność działania
aspirant(ura) – aspirán(tura) – doktorant, studia doktoranckie
atelje – atelʹjé – pracownia (np. krawiecka)
atestat – atestát – świadectwo (atestat zrilości – ś. dojrzałości)
atmosfernyj tysk – atmosférnyj tysk – ciśnienie atmosferyczne
awans – avánc – awans; zaliczka
awarija – avárija – awaria; wypadek drogowy
awrał – avrál (avrálʹnyj) – działanie wymagające wszystkich sił (ang. over all)
awtoruczka – avtoručka – wieczne pióro
awżeż – avžéž – tak, oczywiście, naturalnie, rozumie się
azart – azárt – hazard
azbuka – ázbuka – abecadło, alfabet
ażiotaż – ažiotáž – podniecenie, poruszenie

B

babij – babíj – babiarz, kobieciarz
babky – bábky – forsa
bachmat – bachmát – koń wierzchowy, bachmat

eprasa.pl 1c7f349dae

baczennia – бачення (бачити) – widzenie, pogląd
badioryst' – бадьористь (бадьорий, підбадьорувати) – energia, żwawość
bahato – багато, багацько – dużo, wiele
bahatoborstwo – багатоборство – wielobój
bahatohrannyj – багатогранний – wielokątny; wielostronny
bahatopowerchowyj – багатоповерховий – wielopiętrowy (багатоповерхівка – budynek wielopiętrowy, blok)
bahatoriczna merzłota – багаторічна мерзлота – wieczna zmarzlina
bahatstwo mowłennia – багатство мовлення – bogactwo językowe, bogactwo wypowiedzi
bahattia – багаття – ognisko, stos
bahrianeć – багрянець (багряний, багровий), багряниця – purpura; purpurowa szata
bajdykuwaty – байдикувати – wałkonić się, próżnować, lenić się (байди/байдики бити – zbijać bąki)
bajdak – байдак – dawna łódź rzeczna
bajdarka – байдарка – kajak
bajdużist' (bajdużyj) – байдужість (байдужий) – obojętność (мені байдуже – jest mi to obojętne, jest mi wszystko jedno, nie robi różnicy)
bajrak – байрак – parów, wąwóz; lasek w parowie
bajstria, bajstriuk – байстря, байстрюк – bękart (nieślubne dziecko)
baky zabywaty – баки забивати – odwracać uwagę rozmową
bakłaha – баклага – płaska manierka
bałaczka (bałakaty) – балачка (балакати) – pogawędka, rozmowa (także nazwa dla ukr. wersji komunikatora gadu-gadu)
bałahan – балаган – szopa, buda jarmarczna
bałakanyna, bałakun – балаканина, балакун (балакучий, балакливий) – gadanina, gadanie; gaduła
bałamut – баламут – uwodziciel; bałamut
bałka – балка – belka; parów na stepie
(hazowyj) bałon – (газовий) балон – butla gazowa
bałonczyk – балончик – pojemnik pod ciśnieniem
bamper – бампер – zderzak
banderol – бандероль – banderola; przesyłka pocztowa (pakiet)
bandura, banduryst – бандура, бандурист – bandura (strunowy instrument muzyczny), bandurzysta
bania – баня – kopuła cerkiewna; łaźnia
banka – банка – bańka; puszka do napojów; słoik (склобанка)
bankiwśkyj – банківський – bankowy (банківський білет – banknot; банківський рахунок – konto bankowe)
baraban – барабан – bęben
barabanna peretynka – барабанна перетинка – błona bębenkowa
baraboli – бараболи (-ля) – kartofle, ziemniaki
barchat – бархат – aksamit
barelief – барельєф – płaskorzeźba
baryło – барило – baryłka, beczka
barysz – бариш – dochód, zysk, korzyść
barytysia – баритися – działać niespiesznie, przewlekle, zwlekać
basejn – басейн – basen, dorzecze (rzeki), zagłębie (np. węglowe)
basketbol – баскетбол – koszykówka
batareja – батарея – bateria; kaloryfer
batarejka – батарейка – bateria elektryczna
bat'kiwszczyna – батьківщина – ojcowizna
bat'kiwszczyna – батьківщина – ojczyzna
bat'ky (bat'kiwśkyj) – батьки (батьківський) – rodzice, rodzicielki
baton – батон – baton; podłużne pieczywo pszenne
bawowna – бавовна – bawełna
bazikaty – базікати – pleść, paplać
bazylik – базилік – bazylia
bażannia – бажання (бажати) – chęć, pragnienie, życzenie, powinszowanie
bażanyj – бажаний – pożądany, upragniony
bdżoła – бджола (бджолиний, бджоляр) – pszczoła, pszczeli, pszczelarz
behemot – бегемот – hipopotam
belkotinnia – белькотіння (белькотіти) – bełkot, bełkotanie
belkotun – белькотун – pleciuga; mówiący bełkotliwie
benket – бенкет (бенкетувати) – uczta, bankiet
benteżyty – бентежити – peszyć, konfundować, zbijać z tropu
benzozaprawka – бензозаправка (заправляти(ся)), бензоколонка – stacja benzynowa; dystrybutor
berehty(sia) – берегти(ся) – chronić (się), strzec (się), wystrzegać się
berest – берест – brzost, wiąz
berezeń – березень (березневий), березіль – marzec
berkut – беркут – birkut (ptak drapieżny)
besida – бесіда – rozmowa, pogadanka
beszketuwaty – бешкетувати (бешкетник) – rozrabiać, psocić
bezchat'ko – безхатько – bezdomny
bezchrebetni – безхребетні – bezkręgowce
bezchrebetnist' – безхребетність (безхребетний) – brak charakteru, kośćca moralnego
bezczesnyj – безчесний (безчесність) – pozbawiony czci, zasad moralnych; haniebny, niesławny
bezczestia – безчестя – wstyd, hańba, niesława
bezczestyty – безчестити – pozbawiać czci, hańbić, zniesławiać, osławiać
bezdara – бездара, бездарний (бездарність) – niewydarzony
bezdilla – безділля (бездільник) – bezczynność, próżniactwo, nieróbstwo
bezdohannyj – бездоганний (бездоганність) – bez zarzutu, nienaganny
bezdumstwo – бездумство (бездумний) – bezmyślność
bezhłuzdia (bezhłuzdyj) – безглуздя (безглуздий) – bezsens, niedorzeczność
bezhramotnist' – безграмотність – analfabetyzm
bezhramotno – безграмотно – nieumiejętnie
bezkonecznist' – безконечність (безконечний) – bezkres, nieskończoność
bezkorysływist' – безкорисливість (безкорисливий) – bezinteresowność
bezkosztownyj – безкоштовний – bezpłatny
bezkysnewyj – безкиснєвий – beztlenowy
bezlik – безлік, безліч – mnóstwo
bezładdia – безладдя, безлад – nieład, bezład, chaos
bezmeżnyj – безмежний (безмежжя) – bezgraniczny
bezodnia – безодня – głębia, otchłań, przepaść
bezpeka – безпека (безпековий, безпечний) – bezpieczeństwo
bezpecznist' – безпечність – brak zagrożeń, bezpieczeństwo; beztroska
bezperemінnyj – безперемінний – niezmienny, stały (безперемінний струм – prąd stały)
bezpereczno – безперечно – niezaprzeczalnie
bezposzczadnyj – безпощадний (безпощадність) – bezwzględny, bezlitosny, niemiłosierny
bezridnyj – безрідний – nieznanego pochodzenia; bez rodziny
bezsmertia – безсмертя, безсмертність (безсмертний) – nieśmiertelność
beztałannyj – безталанний – nieszczęśliwy, nieszczęsny, nieudolny, niezdarny
bezturbotnist' – безтурботність, безтурбоття – beztroska
beztiamnyj – безтямний (безтяма) – nieprzytomny (любити до безтями – kochać nieprzytomnie); bezmyślny
bezumownyj – безумовний – bezwarunkowy, niewątpliwy
bezumstwo – безумство (безумний) – szaleństwo, brak rozsądku
bezupynnyj – безупинний – nieustanny
bezwidchodnyj – безвідходний – bezodpadowy
bezwidradnyj – безвідрадний – smutny, niepocieszony
bezwik – безвік – wieczność (на безвік – na wieczne czasy)
bezwirja – безвір'я (безвірний) – ateizm
bezwładdia – безвладдя – anarchia, rozprzężenie
bezzakonnia – беззаконня (беззаконний) – bezprawie
bezzachysnist' – беззахисність (беззахисний) – bezbronność
bezzmistownyj – беззмістовний (беззмістовність) – pozbawiony treści
bezżalisnyj – безжалісний – bezlitosny
bezżurnist' – безжурність (безжурний) – beztroska
bhannia – бгання (бгати) – napychanie, wciskanie
bhaty korowaj – бгати коровай – miesić ciasto na korowaj (kołacz)
bidołacha – бідолаха (бідолашний) – nieborak, nieszczęśnik
bihcem – бігцем – biegiem
biżeneć – біженець – uciekinier, uchodźca
biłyło – било – bielidło
biłka – білка – wiewiórka
biłky – білки – białka, proteiny
biłok – білок – białko (w jaju)
bila – біля – koło, przy, obok; około
bilawa, bilawka – білява, білявка – jasnowłosa; blondynka
binokl – бінокль – lornetka
biser – бісер – perła
bisnuwatyj – біснуватий – opętany (przez biesy); wściekły, szalony

eprasa.pl 1c7f349dae

bjuleteń – бюлете́нь – biuletyn; karta do głosowania
bjusthálter – бюстга́льтер – biustonosz
blaszánka – бляша́нка – puszka
blídnuty – бліднути – blednąć
bludeczko – блюдечко, блюдце́ – spodek
blúdo – блюдо – duży talerz
błáho – бла́го – dobro, szczęście (матері́альні блага – dobra materialne; всіх благ! – wszystkiego najlepszego)
błahowístyty – благові́стити – zwiastować
błahodat' – благода́ть (благода́тний) – błogosławieństwo, łaska, (бо́жа благода́ть – łaska boska)
błahodíjnist' – благоді́йність (благоді́йний) – dobroczynność
błahoródnist' – благоро́дність (благоро́дний) – szlachetność
błahoczéstia – благоче́стя (благочести́вий) – pobożność, nabożność; prawowierność, prawosławna wiara
błahýj – благи́й – słaby, wątły, lichy; dobry, łagodny; błogosławiony
błażénnyj – блаже́нний – błogosławiony; błogi
błażénstwo – блаже́нство – szczęście, błogość
błýmaty – блима́ти – migotać
błyskawka – блиска́вка – błyskawica, piorun; zamek błyskawiczny
błyskúcze – блиску́че – wspaniale, znakomicie, bardzo dobrze
błok żywłennia – блок живлення – zasilacz
błoknot – блокно́т – notes, notatnik
błoszczýcia – блоща́ця – pluskwa
błud – блуд (блуди́ти, блудли́вий) – rozwiązłość, rozpusta, nierząd; błudnýk – блу́дник – rozpustnik
błudýty – блуди́ти – błądzić, błąkać się; popełniać błędy; блудний лицар – błędny rycerz; блу́дний син – syn marnotrawny
błukanyna – блукани́на, блука́ння (блука́ти) – błądzenie, błąkanie się, wędrówka bez wyraźnego celu
błyzniuký – близню́ки – bliźnięta
błyżnij – бли́жній – bliźni, bliski
bobér – бобе́р – bóbr
bódnar, bódnia – бо́днар, бо́дня – bednarz; drewniana kadź
bohatýr – богати́р – siłacz; bohater dawnych legend; bogacz
bohochúlnyj – богоху́льний – bluźnierczy
bohomílla – богомі́лля; богомо́лець – pielgrzymka; pielgrzym, pątnik
bohosłów – богосло́в, богосло́в'я – teolog, teologia
bohosłużínnia – богослу́жіння – nabożeństwo
bojahúz – боягу́з (боягузтво, боягузливий) – tchórz, człowiek bojaźliwy, lękliwy
bojáryn – боя́рин – bojar; starszy na weselu
bojazkist' – боязкість – tchórzostwo, bojaźliwość, lękliwość
bojéć – боєць – żołnierz; bojownik, szermierz
bojehołówka – боєвголовка – głowica bojowa
bojekompłékt, bojeprypásy – боєкомплект, боєприпаси – amunicja
bojezdátnist' – боєздатність (боєздатний) – zdolność bojowa
bojowýk – бойови́к – wojownik, bojownik; przebój (rozrywka)
bojowýśko, bojowýszcze – бойови́сько, бойови́ще – pole walki; boisko
bokáł – бока́л – kielich, puchar
bokowýj rozríz – боковий ро́зріз – przekrój boczny
bołhárka – болга́рка – szlifierka kątowa
bolílnyk – болільник – kibic
bolúcze, bólacze – болю́че, бо́ляче – boleśnie, dotkliwie
bomż – бомж – bezdomny (od sowieckiego БОМЖ – без определенного места жительства)
bóndar – бо́ндар – bednarz
borh – борг – dług (залі́зти в борги́ – popaść w długi)
bóroszno – бо́рошно – mąka
borot'bá – боротьба́ (боро́тися, бо́рець) – walka, zmaganie się; zapasy (греко-римська боротьба – zapasy klasyczne); боротьба за існування – walka o byt
bort – борт (бортови́й) – burta; pokład, samolot
bosiák – босяк – obdartus, ulicznik; włóczęga
bosoníż, bosoníżky – босоні́ж, босоні́жки – boso; sandały, klapki
bówdur – бо́вдур – komin; tępak
bowtáty – бовта́ти – bełtać; pleść głupoty
bowwán – бовва́н – bałwan
bożewílla – божевілля (божеволіти, божевільний) – obłąkanie, szaleństwo,
bożnýcia – божни́ця – półka z ikonami; bożnica
braslét – брасле́т – bransoleta
bratánycz, bratánec – брата́нич, брата́нець – bratanek
bráty do widóma – бра́ти до ві́дома – przyjmować do wiadomości
bráty werch – бра́ти верх – brać górę, dominować
brávist' – бра́вість (бра́вий) – odwaga, dzielność, śmiałość
brechnía – брехня́ (бреха́ти, брехун) – kłamstwo, łgarstwo (брехунець – w Ukraińskiej SRR potoczna nazwa radia przewodowego, w naszych wsiach funkcjonującego pod nazwą «точка»)
breńkaty – бренькати – pobrzękiwać; brzdękać
bresty – брести – brnąć; wlec się
brodínnia – броді́ння – fermentacja (substancji zawierających cukry)
brókoli – бро́колі – brokuł
bronchy – бро́нхи – oskrzela; бронхі́т – zapalenie oskrzeli
bronía – броня́ (броньований) – opancerzenie; zbroja
bróndza – бро́нза – brąz (stop)
broń – бронь (бронювання, бронюва́ти) – rezerwacja, dokument rezerwacji miejsca
bruńka – бру́нька (брунькува́ти) – pączek wiosenny na drzewie
brus – брус – ociosana belka; kamienna osełka, toczydło
brusók – бруско́к – osełka; kostka
brydnía – бридня́ – brednia
bryl – бриль – kapelusz słomkowy
brýnity – брини́ти – dźwięczeć, brzmieć
bryża – брижа – zmarszczka; fałda
bryżi – бри́жі – lekkie fale morskie
bubłyk – бу́блик – obwarzanek
bubonity – бубоні́ти – bębnić, trajkotać
buchaneć – бухане́ць, буха́нка – bochen, bochenek
buchátу – бухати – chlać (бухий – nachlany)
buchhálter – бухга́льтер, бухга́льтерія – księgowy, księgowość
búchta – бу́хта – zatoka
búcim – бу́цім, бу́цімто – jakby, jak gdyby
búcza – бу́ча – kłótnia, awantura
bud' zdorów! – будь здоро́в! – bądź zdrów!
bud' łáska – будь ла́ска – proszę, proszę bardzo
búd'mo! – бу́дьмо! – bądźmy zdrowi!
búd'te łaskáwi – бу́дьте ласка́ві – bardzo proszę
búde! – бу́де! – dość!, dosyć!, wystarczy!
budénnist' – буде́нність (буде́нний) – powszedniość, codzienność
budiák – буди́як – oset, bodiak
budiwnyctwo – будівни́цтво (будіве́льний, будіве́льник) – budownictwo, budowa
bufét – буфе́т – bufet; kredens
búhor – бу́гор – pagórek, wzgórze
bujáty – буя́ти – szybować, unosić się; kołysać się; bujnie rozwijać się, rozkwitać
bújnyj – бу́йний – bujny, obfity; gwałtowny
bukinistyczna kramnycia – букіні́стична крамни́ця/магази́н (букіні́ст) – księgarnia antykwaryczna
bukłét – буклет – folder
buksuwánnia – буксува́ння (буксува́ти, пробуксо́вувати) – buksowanie
buksýr – буксир (буксирувати) – holownik
búkwa – бу́ква – litera
bukwálnyj – букваль́ний – dosłowny, literalny
búlbaszka – бульбашка – bąbel (gazu)
bulion – бульйо́н – rosół
búlka – булька – pęcherzyk na wodzie, bańka
bundiúcznyj – бундю́чний (набундючитись) – nadęty, pyszałkowaty
buntár – бунтар, бунтівни́к – buntownik
burchłýwyj – бурхли́вий (бурхли́вість) – burzliwy, gwałtowny (бурхливі оплески – burzliwe oklaski, aplauz)
burełóm – бурело́м – wiatrołom
burján – бурян – burzan, chwast
buremnyj – буре́мний – burzliwy
burínnia – бурі́ння (бури́ти, буровий) – wiercenie w gruncie (wiertnictwo)
burkotáty – буркота́ти (буркоті́ння) – burczeć, gderać, zrzędzić
burłýty – бурли́ти (бурлі́ння) – płynąć z szumem, bulgotać; buszować
burúlka – бурýлька – sopel
burún – бурун – wielka fala, bałwan morski
buszuwánnia – бушува́ння (бушува́ти) – hałasowanie, awanturowanie się; wzburzenie morza
buterbród – бутербро́д – kanapka
buttía – буття́ – istnienie, byt (Книга Буття́ – Genesis, Księga Rodzaju)
buwálszczyna – бува́льщина – przeszłość, dawne dzieje
buzók – бузо́к – lilak (Syringa L.)
buzuwír – бузувір – zapiekły fanatyk, prześladowca
buzýna – бузи́на – bez (Sambucus), czarny bez
búźko – бузько – bocian
bynt – бинт (бинтува́ти) – bandaż

eprasa.pl 1c7f349dae

З організованого життя над Бугом і Нарвою

Союз українців Підляшшя

Марія Рижик – радницею Більського повіту

7 квітня відбулися вибори до органів місцевого самоврядування. Громадяни Польщі обирали близько 47 тисяч депутатів місцевих рівнів, а також майже 2,5 тисяч війтів, бургомістрів та мерів міст.

У виборах по всій країні брали участь представники українського середовища. Як повідомляв український тижневик «Наше слово», з-посеред 79 представників української громади в Польщі мандат надано 23 кандидатам, які засідатимуть у раді одного сеймику, а також у повітових, міських і ґмінних радах. У другому турі виборів, який відбувся **21 квітня**, взяв участь лише один українець.

У Підляському воєводстві балотувалося, щонаменше, семеро українських діячів регіону. Радницею Більського повіту черговий уже раз стала Марія Рижик, теперішня голова Союзу українців Підляшшя (*на фото*). На місцевих виборах вона балотувалася від виборчої комісії Більська коаліція (Koalicja Bielska), округ № 1, місце в списку – № 3. Голові СУП вдалося отримати 506 голосів, що забезпечило їй місце в Раді повіту в Більську.

Окрім Марії Рижик у Підляському воєводстві у виборах взяли участь члени Союзу українців Підляшшя:

д-р Андрій Артем'юк, заступник голови СУП – кандидат до Ради ґміни Більська-Підляського, Komitet Wyborczy Wyborców Nasza Gmina – Wspólne Dobro;

д-р Мирослав Степанюк, член Головної управи СУП, кандидат до Ради Гайнівського повіту, Komitet Wyborczy Wyborców Hajnowska Koalicja Samorządowa;

Ірина Вишенко, членкиня Головної ради СУП, кандидатка на війта ґміни Черемха, Komitet Wyborczy Wyborców Nasza Czeremcha;

Марко Хмелевський, кандидат до сеймику Підляського воєводства, Koalicyjny Komitet Wyborczy Trzecia Droga Polska 2050 Szymona Hołowni – PSL;

Петро Осташевський, кандидат до Ради міста Більськ-Підляський, Komitet Wyborczy Wyborców Nasz Bielsk (увійшов у місце Івони Колос, яка стала заступницею бургомістра);

Олексій Рощенко, кандидат до Міської ради в Кліщелях, Komitet Wyborczy Wyborców Strażak.

Якщо йдеться про результати представників українського середовища у Польщі, то слід відмітити, що у Вармінсько-Мазурському воєводстві мандат у сеймику отримав Збіґнєв Гомза. У районних повітових радах є 10 українців, у тому числі Марія Рижик у Більську. Найбільше – кількадцять осіб – засідає в міських і ґмінних радах. Двох представників української меншини стали війтами: Славомир Ковальчик – війтом ґміни Свйонтки (Вармінсько-Мазурське воєводство) та Фома Головатий – війтом ґміни Бесекеж у Західнопоморському воєводстві.

Великодні майстер-класи

9 і **12 квітня** учні українських класів Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича у Більську побували на майстер-класах в Музею Обох Націй у Більську (*на фото*). Заняття були присвячені великоднім традиціям. Учні робили квіти з бібули та прикрашували ними вербові гілки, які потім могли освятити в церкві у Вербну Неділю.

30 квітня, також у більській ратуші, учні українських класів з «четвірки» взяли участь у майстер-класах з писання писанок.

Заняття відбувалися в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Майстер-класи української культури для дітей та молоді „До джерел"» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

eprasa.pl 1c7f349dae

Союз українців Підляшшя – патроном конференції про війну в Україні

11-12 квітня на Факультеті міжнародних відносин Університету в Білостоці проходила Міжнародна студентсько-докторська наукова конференція «Світ у ставленні до війни в Україні». Головною її метою була наукова рефлексія міжнародних наслідків російського вторгнення в Україну. Взяли в ній участь, у першу чергу, студенти та докторанти з Польщі, України та Іспанії, зацікавлені глобальним впливом війни в Україні на суспільства, політику, економіку та культуру різних країн.

Конференція проходила під патронатом Союзу українців Підляшшя. Як представник українського середовища регіону взяв у ній участь заступник голови СУП Лука Бадовець.

Конкурс української поезії

18 квітня в театральній залі Більського будинку культури відбулися конкурсні прослуховування Воєводського декламаторського конкурсу «Українське слово» (*на фото внизу*). Взяв у ньому участь 81 декламатор з Більська, Білостока та Черемхи – з Садочка № 9 Лісова поляна в Більську, Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича в Більську, Громадської початкової школи св. св. Кирила і Методія в Білостоці, Початкової школи № 9 ім. 42-го Полку Піхоти в Білостоці, Інтеграційного садочка № 26 в Білостоці та Шкільно-дошкільного комплексу в Черемсі.

Садочок представляло 13 дітей, у категорії «класи 1-3 початкової школи» виступило аж 37 учнів, у категорії «класи 4-6 початкової школи» презентувалося 26 школярів, а з-посеред найстаріших учнів клас 7-8 виступило п'ятеро читців.

Нагороджені декламатори показали добре знання вибраного тексту, цікаву інтерпретацію поезії та гарну вимову, враховуючи правильну артикуляцію складних українських звуків та правильний наголос. Вони також показали свої артистичні здібності. Рівень конкурсу був набагато вищим ніж у минулих роках та всі діти на належному рівні показалися з українською поезією. Журі, присуджуючи численні перші, другі та треті місця, високо оцінило підготовку дітей до виступу.

Конкурс зорганізував Союз українців Підляшшя, при співорганізації Більського будинку культури, в рамках проєкту «Зустрічі з підляським фольклором, українською традицією і поезією» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Більше про ідею заходу та нагороджених читайте та стор. 3-5.

«З підляської криниці»

19 травня у Більському будинку культури відбулися конкурсні прослу-

eprasa.pl 1c7f349dae

ховування ювілейного XX Конкурсу української пісні «З підляської криниці» (*на фото*). З українським репертуаром виступило 79 виконавців різного віку. Виконували вони українські пісні в різних жанрах: фольклор, опрацьований фольклор, етно-фольк, авторська пісня, естрада, хоровий спів. Презентувалися солісти, дуети, тріо, квартети, ансамблі, хори – як діти і молодь, так і дорослі.

Конкурсантів оцінювало журі у складі: хореограф Борис Бунь з Рівного, Алла Ковальчук – фольклористка, співачка та аніматорка, пов'язана з гуртами «Горина», «Сільська музика» і «Ранкова роса» з Рівного та Віта Коцюбайло, інструкторка співу та диригентка, родом з околиць Рівного, зараз жителька Білостока.

26 травня найкращі виконавці українських пісень – лауреати перших і других місць – виступили в Більському будинку культури під час врочистого гала-концерту.

Про ювілейний конкурс, проводжений українським середовищем Підляшшя, та його переможців читайте на сторінках 6-10.

XX Конкурс української пісні «З підляської криниці 2024» зорганізував Союз українців Підляшшя при співорганізації Більського будинку культури. Пройшов він у рамках проєкту «Зустрічі з підляським фольклором, українською традицією і поезією» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Підляський науковий інститут

Директор ПНІ взяв участь у першому за понад 9 місяців засіданні Спільної комісії уряду та меншин

Foto MSWiA

17 квітня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини в цій комісії – взяв участь у XXXII засіданні СКУНіЕМ. Це було перше засідання Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин за понад 9 місяців і перше за участю представників нового уряду.

Зустріч відкрив міністр внутрішніх справ і адміністрації Марцін Кервінський, який вручив акти призначення новим членам Комісії, що представляють уряд. Засіданням керували співголови Комісії: з боку меншин д-р Г. Купріянович та з боку уряду державний секретар у Міністерстві внутрішніх справ і адміністрації Томаш Шиманський.

На порядку денному засідання була низка ключових для меншин питань, особливо важливих після багатомісячної паузи в роботі Спільної комісії. На початку заступник міністра освіти Катажина Любнауер представила інформацію міністра освіти щодо закінчення дискримінації німецької меншини у сфері навчання німецької мови як мови національної меншини. Потім співголова СКУНіЕМ з боку уряду Т. Шиманський накреслив принципи державної політики щодо національних і етнічних меншин та спільноти, що користується регіональною мовою, а співголова СКУНіЕМ з боку меншин д-р Г. Купріянович представив документ, підготовлений меншинною стороною Спільної комісії під назвою *Початковий баланс 2023. Національні та етнічні меншини в Польщі – найважливіші питання, які хвилюють середовища національних та етнічних меншин*. Представлено також інформацію щодо розподілу дотації на виконання у 2024 році завдань, спрямованих на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності національних і етнічних меншин та збереження і розвиток регіональної мови. Проведено дискусію про можливість збільшення коштів на виконання у 2024 році цих завдань, а також про принципи їх реалізації. Обговорили питання функціонування самої Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та плани її роботи у 2024 році. Важливим пунктом стала інформація, представлена Головним статистичним управлінням щодо результатів Загального перепису населення та житлового фонду 2021 року по відношенню до національно-етнічної та мовної структури населення Польщі. Д-р Г. Купріянович виступав у більшості пунктів програми LXXXII засідання СКУНіЕМ.

У пункті «Різні питання» директор ПНІ д-р Г. Купріянович як представник української меншини в СКУНіЕМ підняв, зокрема, такі питання, як: скандальне рішення прокурора ІНП про припинення слідства у справі акції «Вісла», 80-та річниця злочину в Сагрині, питання врахування культурного розмаїття та культурно-мовної спадщини регіону під час заходів задля захисту Біловезької пущі, питання побудови курятників та інкубаторів для курчат на Підляшші, що може вплинути на можливості збереження меншинами своєї ідентичності.

Делегація Волинського національного університету ім. Лесі Українки в Луцьку склала візит на Підляшшя

18-19 квітня візит на Підляшша на запрошення Підляського наукового інституту склала делегація Волинського національного університету ім.

eprasa.pl 1c7f349dae

Лесі Українки. Делегацію очолював проректор з навчальної роботи та рекрутації ВНУ проф. Юрій Громик. У складі делегації були також: заступниця декана Філологічного факультету ВНУ з інноваційно-промоційної роботи доцент Ірина Левчук, завідувач кафедри конституційного адміністративного та міжнародного права ВНУ проф. Сергій Книш, доцент Зоряна Книш з Кафедри цивільно-правових дисциплін та доцент Юлія Васейко з Кафедри полоністики і перекладу.

Волинські гості ознайомилася з діяльністю і фондами Підляського наукового інституту. Представники ВНУ провели робочі зустрічі з керівництвом Підляського наукового інституту та Союзу українців Підляшшя, зокрема з директором ПНІ д-ром Григорієм Купріяновичем, заступником директора ПНІ і головним редактором «Над Бугом і Нарвою» Юрієм Гаврилюком, головою СУП Марією Рижик, заступником голови СУП д-ром Андрієм Артем'юком.

Делегація ВНУ, крім 14-томника Лесі Українки, передала бібліотеці Інституту ряд видань Волинського національного університету ім. Лесі Українки, зокрема присвячених історії, мові та культурі Полісся та Волині. Своєю чергою, Підляський науковий інститут передав для ВНУ ряд підляських видань, зокрема видану нещодавно фундаментальну антологію україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова».

В Більську відбулася презентація і дарування 14-томника Лесі Українки

18 квітня в Більську в конференц-залі Союзу українців Підляшшя відбулася урочиста презентація та дарування 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки. Презентацію видання провів проректора Волинського національного університету ім. Лесі Українки проф. Юрій Громик. Організаторами заходу були Підляський науковий інститут, Союз українців Підляшшя та Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Медіа-патронат над заходом прийняв Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою». Спонсорами події були Фундація Arhelan – Громадсько відповідальні та Польська мережа магазинів «Arhelan». (Більше про захід на стор. 1-2).

Підписано Меморандум про співпрацю між Волинським національним університетом ім. Лесі Українки та Підляським науковим інститутом

Під час візиту на Підляшшя делегації Волинського національного університету ім. Лесі Українки було завершено підписання Меморандуму про співпрацю між Волинським національним університетом ім. Лесі Українки та Підляським науковим інститутом. З боку ВНУ документ підписав ректор проф. Анатолій Цьось. З боку ПНІ меморандум підписав директор Інституту д-р Григорій Купріянович, а відбулося це в Більську в присутності проректора Волинського національного університету ім. Лесі Українки проф. Юрія Громика.

Меморандум містить основні засади співпраці між Волинським національним університетом ім. Лесі Українки та Підляським науковим інститутом. Його предметом є співпраця, партнерство та досягнення цілей у освітній, науковій та виховній сферах, формування якісно нових умов освітньо-наукової діяльності у вищій освіті, що передбачатимуть запровадження новітніх форм партнерських відносин. Метою Меморандуму є дослідження історії та культури української громадськості Підляшшя, дослідження в інших сферах, документування життя української громадськості регіону, популяризація знань про Підляшшя, навчально-освітня діяльність, організація наукового, громадського та культурного життя української громади, діяльність, спрямована на збереження і розвиток української культури та ведення заходів, спрямованих на реалізацію громадянських прав української національної меншини у Польщі та інших осіб, у цьому числі іноземців,

eprasa.pl 1c7f349dae

благодійна діяльність на користь громадян Республіки Польща та громадян інших країн.

Меморандум передбачає співпрацю за такими напрямками: залучення фахівців до читання лекцій студентам Університету, взаємодія з відповідними кафедрами Університету, проведення спільних заходів, конференцій, організування спільних дослідницьких проєктів, програм та заходів, обмін інформацією, матеріалами та документами. Меморандум заключено на п'ять років, згодом строк його дії продовжується. Може він бути доповнений підписанням додаткових угод.

Відбулася конференція «Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку»

26 квітня відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку», співорганізатором якої був Підляський науковий інститут. Членом Ради конференції був директор Підляського наукового інституту – д-р Григорій Купріянович, а членом Оргкомітету заступник директора ПНІ – Юрій Гаврилюк. Головним організатором конференції був Інститут досліджень діаспори.

У конференції взяли участь доповідачі з різних країн. Виступив також директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович, який виголосив доповідь «Підляський науковий інститут – формування української наукової установи на Підляшші», та взяв участь в дискусії на завершення конференції.

Історики з ПНІ виступили у фільмі про митрополита Діонісія

Історики, пов'язані з Підляським науковим інститутом, проф. Роман Висоцький і д-р Григорій Купріянович виступили у фільмі «Митрополит. Діонісій Валединський», присвяченому первоієрархові Православної Церкви в Польщі в 1923-1948 роках. Митрополит Варшавський, Волинський і всієї Польщі Діонісій відіграв ключову роль в отриманні Православною Церквою в Польщі автокефалії в 1924 році і був першим предстоятелем цієї автокефальної Церкви, очолюючи її протягом майже чверті століття. Прем'єра фільму відбулася у **травні.** Фільм підготувало Польське Телебачення А.Т. Сценарій і режисерія: Ізабела Фатальська.

Голова Наукової ради ПНІ взяв участь у конференції «Століття автокефалії ПАПЦ. Генеза, обставини та наслідки»

24 травня голова Наукової ради Підляського наукового інституту проф. Роман Висоцький, працівник Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, взяв участь у Науковій конференції «Століття автокефалії Польської Автокефальної Православної Церкви. Генеза, обставини та наслідки», яка відбулася в Любліні в рамках відзначень 100-ліття автокефалії Православної Церкви в Польщі. Проф. Р. Висоцький під час сесії «Православна Церква на шляху до автокефалії» виголосив доповідь «Адміністративна структура Православної Церкви у II Речі Посполитій».

Організатором заходу був Холмський центр православної культури, а співорганізаторами Люблинсько-Холмська православна єпархія, Кафедра православного богослов'я Інституту богословських наук Люблинського католицького університету та Інститут наук про громадську комунікацію та медіа Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні.

Товариство Спадщина Підляшшя

«Весняне прибирання»

7 квітня в осідку Товариства Спадщина Підляшшя в Пухлах у ґм. Нарва відбулися майстер-класи з Агнешкою Примакою з Трав'яної колонії з білоруськомовного села Книшевичі неподалік від Сокулки (*на фото*). Агнешка – ентузіастка життя в гармонії з природою, дипломований травник та фітотерапевт, ведуча майстер-класів із травництва. Вона роками виготовляє власні засоби для чищення та прання.

Під час зустрічі в Пухлах, яка пройшла під гаслом «Весняне прибирання», Агнешка Примака вчила, як виготовити універсальне господарське та оцтове мило, пасту (молоко) для чищення à la Cif, туалетні блоки, що дезінфікують, очищають і освіжають та інші

eprasa.pl 1c7f349dae

корисні й екологічні рідини для очищення. Окрім того учасники майстер-класів варили чай із весняних паличок, які мають великий поживний потенціал.

Агнешка Примака передала багато знань про те, чому варто прибирати екологічно, що використовувати, щоб підвищити ефективність миючих засобів, зробити це ефективним, дешевим і простим. Учасники майстер-класів отримали також багато додаткових рецептів.

20 років Товариства Спадщина Підляшшя

28 квітня виповнилося 20 років з моменту реєстрації Товариства Спадщина Підляшшя в Національному судовому реєстрі в Білостоці. Упродовж двох десятиліть, з 2004 р., організація провела безліч заходів, які мали на меті збереження та популяризацію традиції Підляшшя, місцевої культури та історії, перш за все пісень, говірки, архітектури, кухні та різних видів ремесел. Окрім того її члени зосереджувалися на промоції регіону для туризму та захисті його унікального природного багатства.

З нагоди ювілею протягом найближчих кількох місяців Товариство Спадщина Підляшшя буде презентувати свої найважливіші та найцікавіші проєкти. Будуть загадки та міні-конкурси з символічними подарунками у вигляді видань товариства. Щоб більше довідатися про ювілей та взяти участь у конкурсах, заходьте на сторінку організації у Фейсбуці: www.facebook.com/dziedzictwopodlasia

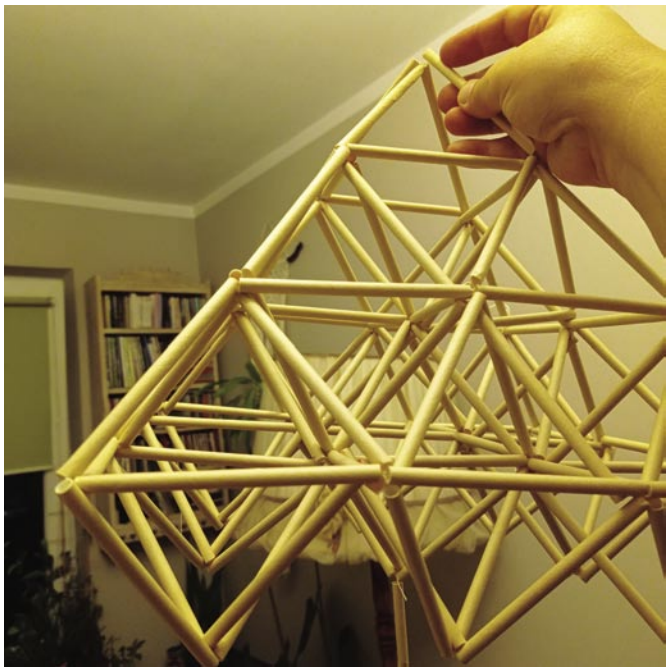

Зустрічі в рамках проєкту «ЕтноПідляшшя»

У **квітні – травні** Товариство Спадщина Підляшшя проводило перші майстер-класи в рамках проєкту «ЕтноПідляшшя – зустрічі навколо ремесел, травництва та народної музики, частина II» з програми Національного центру культури: ЕтноПольща. Едиція 2024 за кошти Міністра культури і національної спадщини РП. Проєкт передбачає різноманітні заняття, спрямовані на вивчення та популяризацію різних елементів культурного надбання українсько-білорусько-польського мовного пограниччя на Підляшші.

30 квітня в осідку товариства в Пухлах відбулися майстер-класи писання писанок (*на фото побіч*). Повів їх народний майстер Францішек Аронович із села Любєще у ґм. Бранськ, який змалку виготовляє писанки воском та фарбує їх у «цибульнику», тобто цибулевому лушпинні. Такий спосіб розмальовування яєць на Великдень характерний також для україномовних православних сіл на Підляшші. Створені писанки згодом прикрасили столи учасників зустрічі під час Великодня, який за юліанським календарем випадав на **5 травня**.

З черги **25 травня**, також у Пухлах, відбулися уроки рукоділля, під час яких можна було навчитися техніки виготовлення павуків з очерету, що їх колись розвішували в хатах як різдвяну та великодню прикрасу (*на фото внизу*). Майстер-класи повела Сильвія Гришко. Під її опікою кожен учасник міг зробити невеличкий павук.

eprasa.pl 1c7f349dae

Товариство друзів скансену в Козликах

«На Миколу»

25 травня у Загороді в Козликах над Нарвою проходив захід «На Миколу» – товариська зустріч любителів музею під відкритим небом. Подія відбувається уже багато років при нагоді весняного празника святого Миколая (22 травня), яке відзначають у розташованій неподалік пам'ятковій церкві святого Миколая біля села Козлики (парафія Кленики). Організатором заходу є Товариство друзів скансену в Козликах, та четвертий рік за програму відповідає Катерина Воєвода.

Цього року «На Миколу» відбулося в рамках більшого проєкту під назвою «Підляська мистецька палітра 2024», який має на меті промувати місцеву культуру, традицію та артистичне ремесло. Проєкт підтримало Маршалківське управління Підляського воєводства.

У рамках цьогорічного заходу відбулася авторська зустріч з Анетою Примакою-Онішк, родом з білоруськомовного села Книшевичі неподалік від Сокулки, авторкою відомої книжки про біженство «Bieżeństwo 1915. Zapomniani uchodźcy». Нещодавно вона видала черговий свій репортаж «Kamienie musiały polecieć. Wymazywana przeszłość Podlasia», про який авторка розповіла учасникам заходу.

Після презентації книжки та розмов про взаємовідносини між поляками та «руськими», тобто православними україно- та білорусько-мовними автохтонами на Підляшші, відбувся концерт українського гурту «Malwa Band» з Варшави, якай заграв загальновідомі українські пісні. Гурт грав також під час товариської зустрічі біля вогнища, яка традиційно завершує захід «На Миколу».

(ред.)

Фото Ю. Гаврилюка, Л. Лабович, Улити Харитонюк, Архів ПНІ

Вирізьблений Володимиром Наум'юком Святий Володимир Русі Хреститель – опікун козликівського скансену. Фото Ю. Гаврилюка

KOLPORTER

Na Podlasiu nasze pismo można kupować w kioskach i innych punktach sprzedaży prasy firmy „Kolporter" na terenie powiatu bielskiego, hajnowskiego, siemiatyckiego oraz miasta Białegostoku (np. w sklepach Arhelan, PSS Społem), a także w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku. W innych województwach: w Białej Podlaskiej, Chełmie, Gdańsku, Gorlicach, Górowie Iławeckim, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Szczecinie, Warszawie, Włodawie, Wrocławiu. Najpewniejszy sposób to oczywiście prenumerata.

Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою»
Ukraińskie Pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju"

Виходить шість разів у рік ❖ Ukazuje się sześć razy w roku
PL ISSN 1230-2759

ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77
nadbuhom.pl nadbuhom@nadbuhom.pl (+48) 502 565 547

Редакція: Юрій Гаврилюк (головний редактор), Вікторія Гаць, Андрій Єкатеринчук, Людмила Лабович (секретар), Анна Паб'ян, Юрій Плева.
Redakcja: Wiktoria Gać, Jurij Hawryluk (Jerzy Gawryluk – red. nacz.), Andrzej Jekaterynczuk, Ludmiła Łabowicz (sekretarz), Anna Pabjan, Jerzy Plewa.

Видавець/Wydawca: Союз українців Підляшшя / Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77 E-mail: biuro@zup.org.pl WWW: zup.org.pl

Sfinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Профінансовано з дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Публікація виражає лише погляди автора/ів і не може ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. ❖ Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji.

Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає. ❖ Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Andare Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-095 Warszawa. Nakład: 1200 egz.

eprasa.pl 1c7f349dae

ПЕРЕДПЛАТА – 2024 – PRENUMERATA

Річна передплата на території Польщі коштує **60,00** злотих (PLN). (6 номерів). При замовленні передплати за коротший період число номерів треба помножити через 12,00 злотих. Архівні номери – 3 зл. (один номер) + витрати на доставку. **Річна передплата** в Україну та Білорусь – 100,00 PLN. **Річна передплата** у інші держави – 40 EUR або $50,00, або їхня рівновартість (авіапошта).

Банківський рахунок видавця: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (у назві платежу просимо вказати ім'я, прізвище і точну адресу для висилки та період, якого стосується платіж).

Формат номера для перерахунків з-за кордону: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Вплати з-за кордону просимо виконувати лише безпосередньо на банківський рахунок. Про інші варіанти, будь ласка, заздалегідь домовляйтеся з Видавцем.

Організації, парафії та інші колективи можуть робити замовлення потрібної кількості примірників за окремою домовленістю про умови пересилки і оплати. З усіма запитаннями звертайтеся на е-адресу nadbuhom@nadbuhom.pl, номери телефонів (+48) 502 565 547 або 609 048 496, або пишіть листи на адресу Видавця.

Roczna prenumerata krajowa kosztuje **60,00 zł** (PLN). W przypadku prenumeraty na okres krótszy liczbę numerów należy pomnożyć przez 12,00 zł. Numery archiwalne – 3 zł (sztuka) + koszt wysyłki.

Roczna prenumerata Ukraina i Białoruś – 100,00 PLN.

Roczna prenumerata do pozostałych krajów – 40 EUR lub 50 USD (poczta lotnicza).

Rachunek bankowy wydawcy: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (w tytule wpłaty prosimy podać imię, nazwisko i adres, na który ma być wysłana prenumerata oraz okres, którego dotyczy wpłata).

Format rachunku bankowego dla wpłat z zagranicy: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402. Wpłat z zagranicy prosimy dokonywać wyłącznie na rachunek bankowy. Inne formy należy uzgadniać z Wydawcą.

Z pytaniami w sprawie prenumeraty indywidualnej, zamówień grupowych oraz pomocy w rozpowszechnianiu prosimy zwracać się na adres e-mail nadbuhom@nadbuhom.pl, numery telefonów (+48) 502 565 547 lub 609 048 496, a także listownie.

eprasa.pl 1c7f349dae

